

Kehittämishanke

Sosiaalialankoulutusohjelma

Sosionomi (ylempi AMK)

2015

Jonna Harviainen

RIKOSSEURAAMUSLAITOK- SEN LAPSI- JA PERHETYÖ

– menetelmä- ja palveluohjauskansio
rikosseuraamustyöntekijöille



TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (YAMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Kevät 2015 | 53+48

Ohjaaja Kari Salonen

Jonna Harviainen

RIKOSSEURAAMUSLAITOKSEN LAPSI- JA PERHETYÖ –MENETELMÄ- JA PALVELUOHJAUSKANSIO RIKOSSEURAAMUSTYÖNTEKIJÖILLE

Rikosseuraamuslaitokselle luotiin vuonna 2013 lapsi- ja perhetyölinjaukset, jotka velvoittavat koko Rikosseuraamuslaitoksen henkilökuntaa toimimaan työssään linjausten mukaisesti. Linjausten pohjalla on YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista. (Rikosseuraamuslaitos 2013 b, 30). Linjausten myötä lapsi- ja perhetyön ote rikosseuraamustyöntekijöiden työssä vahvistuu.

Kehittämishanke sijoittuu Turun yhdyskuntaseuraamustoimistoon, jossa itse työskentelen. Hankkeen alkaessa lapsi- ja perhetyölinjausten käsittely oli vielä yksikössämme kesken, joten tarve hankkeelle oli ilmeinen. Hanke oli käynnissä lokakuusta 2013 huhtikuuhun 2015.

Kehittämishanke lähti liikkeelle kartoittamalla ja konkretisoimalla rikosseuraamustyöntekijöiden yhdyskuntaseuraamustoimistossa tekemää lapsi- ja perhetyötä. Yksiköstä valittiin hanketyöryhmä, joka pohti kokoontuessaan oleellisia lapsi- ja perhetyön käsitteitä sekä niiden sijoittumista yhdyskuntaseuraamustoimistoon.

Kehittämishankkeen tuloksena syntyi ”Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyö -menetelmä- ja palveluohjauskansio rikosseuraamustyöntekijöille”. Menetelmäkansio sisältää Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyölinjausten mukaisten asioiden tietoperustaa, palveluohjauksellista materiaalia sekä menetelmiä asiakastyöhön.

ASIASANAT:

yhdyskuntaseuraamus, rikollisuus, perhetyö, lapsilähtöisyys, perhekeskeisyys, palveluohjaus, menetelmä

MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Social Services | Master of Social Services

spring 2015 | 53+48

Instructor Kari Salonen

Jonna Harviainen

CHILD AND FAMILY WORK IN THE CRIMINAL SANCTION AGENCY –METHOD AND CARE MANAGEMENT FILE FOR CRIMINAL SANCTIONS OFFICIALS

In 2013 The Criminal Sanction Agency created a policy for when working with issues concerning children and families. The policy obligates all the people working in The Criminal Sanction Agency. The policy is based on the United Nations Convention on the Rights of the Child. Along to the policy working with issues concerning children and families will strengthen.

This development project was executed in Community Sanctions office in Turku where I work. At the beginning of this project the policy about working with children and families was new in Community Sanctions office in Turku. It had not been yet processed. Because of that the demand for this development project was obvious. The project was started in October 2013 and was completed in April 2015.

The first step was to investigate and make visible the work concerning children and families done by criminal sanctions officials in The Criminal Sanctions Agency. A project team was chosen and it concentrated on considering the terms about working with issues concerning children and families. The project team also considered how those terms comport with to the work done by criminal sanctions officials in The Criminal Sanctions Agency.

As a result of this development project a "Child and family work in The Criminal Sanction Agency -method and care management file for criminal sanctions officials" was created. This file contains information about child and family work compatible with the policy of The Criminal Sanctions Agency, material about associations working with children and families in the area of Turku and methods which can be used with customers.

KEYWORDS:

community sanctions, criminality, family work, child based, family-centered, care management, methods

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT	8
2.1 Rikosseuraamuslaitos toimintaympäristönä	8
2.2 Kehittämishankkeen tavoite ja tehtävä	10
2.3 Kehittämishankkeen toimijat ja mentorointi	11
3 RIKOLLISUUS JA PERHEET	13
3.1 Rikollisuus Suomessa	13
3.2 Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakaskunta	15
3.3 Ylisukupolvisuus rikollisuuden näkökulmasta	17
4 LAPSI- JA PERHETYÖN YHTEISKUNTAPOLIITTISET LINJAUKSET	19
4.1 Lapsen oikeuksien sopimuksen huomioiminen Rikosseuraamuslaitoksella	19
4.2 Suomen lainsäädännön vaikutus Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan	20
4.3 Kunnan velvollisuudet	22
4.4 Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjaukset	22
5 LAPSI- JA PERHETYÖ AMMATILLISENA TYÖNÄ	24
5.1 Lapsi- ja perhetyön tunnuspiirteitä	24
5.2 Lapsi- ja perhetyön keskeiset periaatteet	26
5.3 Lapsi- ja perhetyö Rikosseuraamuslaitoksella	27
6 HANKKEEN TOTEUTUS	30
6.1 Aiemmat vastaavat kehittämishankkeet sekä tutkimukset	30
6.2 Kehittämistyön tunnuspiirteet	31
6.3 Kehittämishankkeen aikataulu	33
6.4 Kehittämishankkeessa käytetyt menetelmät	35
6.5 Hankkeen eteneminen vuosina 2013-2015	36
6.6 Menetelmä- ja palveluohjauskansio	42
7 ARVIOINTI SEKÄ TULOSTEN LEVITTÄMINEN	44
7.1 Kehittämishankkeen arviointi	44
7.2 Jatkokehittämisehdotuksia	46
7.3 Tulosten levittäminen	47

LIITTEET

- Liite 1. Lapsi- ja perhetyön käytäntöjä
Liite 2: Lapsi- ja perhetyön roolit Rikosseuraamuslaitoksella
Liite 3: Kutsu lapsen oikeuksien päivään
Liite 4: Alkukartoituskysely
Liite 5: Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyö -menetelmä- ja palveluohjauskansio rikosseuraamustyöntekijöille

KUVIOT

- Kuvio 1. Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiokaavio (Rikosseuraamuslaitos 2014). 8
Kuvio 2. Rikollisuuden kehitys Suomessa ilman liikenne rikoksia (Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 2014). 13
Kuvio 3. Rikollisuus eräiden rikoslajien mukaan vuonna 2013 (Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 2014). 14
Kuvio 4. Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaiden ikäjakauma (Rikosseuraamuslaitos 2014). 15
Kuvio 5. Rikosseuraamusasiakkaiden sosiaalinen asema verrattuna Turun alueen ja Suomen vastaaviin lukuihin (Sotkanet 2014, Rikosseuraamuslaitos 2013a). 16
Kuvio 6. Kuluvan vuoden aikana teon tehneitä 15-16 –vuotiaista % perheen taloudellisen tilanteen mukaan (Salmi ym. 2009, 13). 16
Kuvio 7. Hankkeen toteuttaminen. 34

1 JOHDANTO

Rikosseuraamuslaitos toimii valtakunnallisena toimijana Oikeusministeriön alaisuudessa. Tehtäviin kuuluu rangaistusten sekä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano. (Laki Rikosseuraamuslaitoksesta 2009.) Rikosseuraamuslaitokselle on luotu lapsi- ja perhetyön linjaukset vuonna 2013. Kyseiset linjaukset velvoittavat Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehiä toimimaan virassaan siten, että linjaukset toteutuvat. (Rikosseuraamuslaitos 2013b, 30.)

Työskentelen Turun yhdyskuntaseuraamustoimistossa rikosseuraamustyöntekijänä. Lisäksi olen yksikköni perhetyön yhdyshenkilö ja toimin alueellisessa perhetyönkehittämisyhdyksessä. Lapsi- ja perhetyön linjauksia ei oltu kehittämishankkeen alussa käyty vielä työyhteisössä tarkemmin lävitse, joten tarve hankkeelle oli ilmeinen. Kehittämishankkeeni lähtökohtana oli konkretisoida jo tehtävää lapsi- ja perhetyötä sekä luoda rikosseuraamustyöntekijöiden käyttöön lapsi- ja perhetyön menetelmä- ja palveluohjauskansio.

Hanke käynnistettiin Lapsen oikeuksien päivänä marraskuussa 2013 järjestetyssä infotilaisuudessa, jossa työyhteisölle esiteltiin alustava hankesuunnitelma. Aloitin kehittämishankkeen kartoittamalla Turun yhdyskuntaseuraamustoimistossa jo tehtävää lapsi- ja perhetyötä rikosseuraamustyöntekijöiden näkökulmasta. Hanketta eteenpäin viemään valittiin hanketyöryhmä, joka kokoontuessaan pohti lapsi- ja perhetyön nykytilannetta yksikössämme ja menetelmä- ja palveluohjauskansion sisältöä.

Raportin luku kaksi sisältää kehittämishankkeen lähtökohdat; perustelut kehittämishankkeelle, toimintaympäristön esittelyn sekä toimijoiden määrittelyn. Kolmas luku kuvaa rikostilannetta Suomessa sekä Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakaskuntaa. Lapsi ja perhetyön tekemisen yhtenä perusteena voidaan pitää ylisukupolvisuuden katkaisemista, josta kerrotaan myös luvussa kolme. Neljännessä luvussa keskitytään lapsi- ja perhetyön yhteiskuntapoliittisiin linjauksiin, Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja

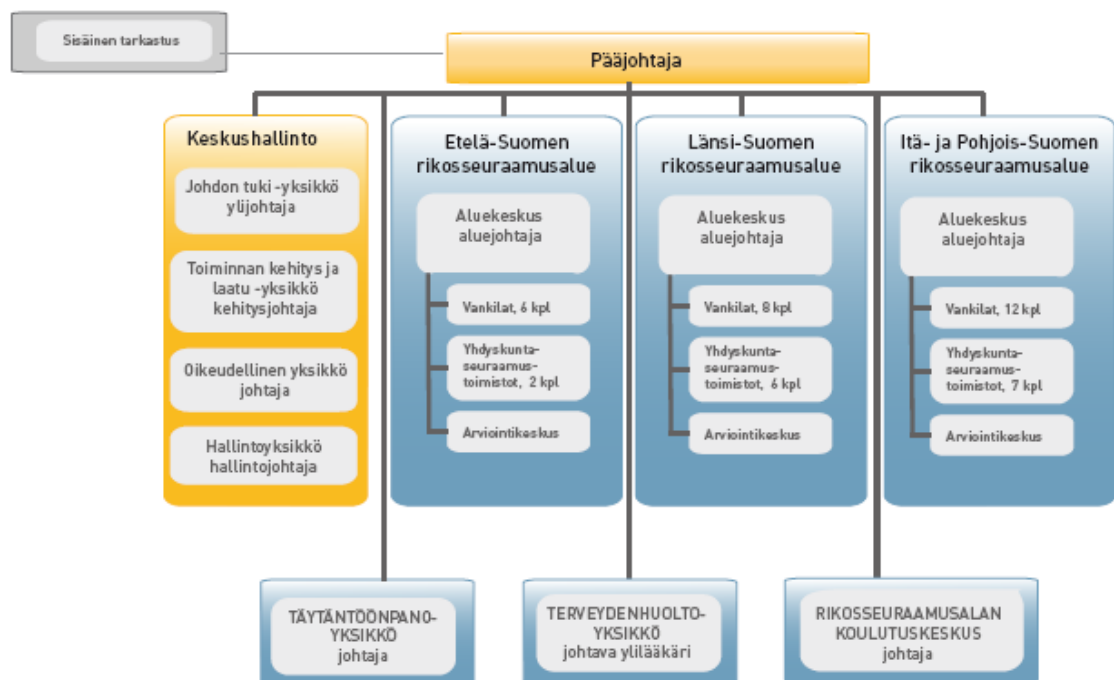
perhetyölinjauksiin, Lapsen oikeuksien julistukseen ja lainsäädäntöön. Viides luku kuvaa lapsi- ja perhetyötä ammatillisesta näkökulmasta. Kuudennessa luvussa kuvataan hankkeen toteutusta ja seitsemännessä luvussa arvioidaan hanketta kokonaisuudessaan.

Raportin lopussa on liitteenä kehittämishankkeen tuloksena syntynyt ”Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyö -menetelmä- ja palveluohjaukset rikosseuraamustyöntekijöille”. Menetelmäkansio pitää sisällään lapsi- ja perhetyöhön liittyvää tietoperustaa, palveluohjauksellista materiaalia sekä menetelmiä helpottamaan työskentelyä asiakkaiden kanssa.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Rikosseuraamuslaitos toimintaympäristönä

Oikeusministeriön alaisuudessa toimivan Rikosseuraamuslaitoksen toiminnaksi määritellään laissa yhdyskuntaseuraamusten ja vankeusrangaistusten täytäntöönpano. Tuomittujen elämäntilanteeseen vaikutetaan siten, että valmius rikoksettomaan elämään vahvistuu ja sijoittuminen yhteiskuntaan mahdollistuu. (Laki Rikosseuraamuslaitoksesta 2009.) Rikosseuraamuslaitos toimii koko Suomen alueella ja jakaantuu Etelä-Suomen -, Itäpohjois-Suomen – sekä Länsi-Suomen rikosseuraamusalueisiin. Toimintaa ohjaa Helsingissä toimiva keskushallintoyksikkö. Jokaisella rikosseuraamusalueella on aluekeskus, josta alueen toimintaa ohjataan ja kehitetään Keskushallintoyksikön määrittelemään suuntaan. Jokaisella rikosseuraamusalueella toimii avo- ja suljettujavankiloita, Arviointikeskus sekä yhdyskuntaseuraamustoimistoja. (Rikosseuraamuslaitos 2014.)



Kuvio 1. Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiokaavio (Rikosseuraamuslaitos 2014).

Vankiloissa toimeenpannaan ehdottomat tuomiot, jolloin tuomittu suorittaa rangaistuksensa vankilassa vapauden menetyksenä. Lisäksi vankiloissa toimeenpannaan tutkintavankeuteen liittyvät vapaudenmenetykset. Arviointikeskus sijoittaa tuomitut vankiloihin sekä tekee erilaisia lausuntoja tuomioistuinta varten. (Rikosseuraamuslaitos 2014.)

Kaikki vapaudessa suoritettavat yhdyskuntaseuraamukset toimeenpannaan yhdyskuntaseuraamustoimistoissa. Yleisestä mielikuvasta poiketen suurin osa Suomessa täytäntöön pantavista rikosseuraamuksista toimeenpannaan yhdyskuntaseuraamustoimistoissa. Yli 50 % vankeus- tai yhdyskuntaseuraamukseen tuomituista suorittaa tuomionsa avoseuraamuksena. Näitä seuraamuksia ovat yhdyskuntapalvelu, ehdonalaisesti vapautuneiden valvonta, ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta, valvontarangaistus sekä harvoin tuomittava nuorisorangaistus. (Rikosseuraamuslaitos 2014.)

Yhdyskuntapalvelussa tuomittu suorittaa vankeustuomionsa verran työpalvelua, joka voi sisältää myös erilaisia kuntouttavia elementtejä. Esimerkiksi rattijuopumuksesta toistuvasti tuomituille voidaan liittää yhdyskuntapalveluun ohjelmatyötä, jonka tavoitteena on ennaltaehkäistä uusia rattijuopumuksia. (Laki yhdyskuntapalvelusta 1996.)

Ehdottoman vankeustuomion saaneista osa jää vapauduttuaan vankilasta yhdyskuntaseuraamustoimiston valvontaan riippuen esimerkiksi tuomion pituudesta. Tällöin tuomittu käy säännöllisillä valvontatapaamisilla yhdyskuntaseuraamustoimistossa valvojansa luona. (Laki ehdonalaisten vapauden valvonnasta 2005.) Samoin ehdollisesti rangaistut nuoret käyvät valvontatapaamisilla valvojan luona. Tapaamisten tarkoituksena on tukea nuorta valvottavaa elämänhallintaan liittyvissä kysymyksissä ja vahvistaa hänen suuntautumistaan rikoksettomaan elämäntapaan. (Laki ehdollisen vankeuden valvonnasta 2010.)

Valvontarangaistusta voidaan kuvata eräänlaisena kotiarestina, jossa tuomittu elää teknisen valvonnan alaisuudessa valvontalaite kiinnitettynä jalkaansa.

Tuomittu elää kodissansa etukäteen luodun aikataulun mukaisesti. Jokainen kaupassakäynti ja ulkoilu on määritelty ja aikataulua on noudatettava minuutilleen. Harvoin käytössä oleva nuorisorangaistus on vaativa rangaistus nuorille rikoksentekijöille, joka sisältää viikoittaisia valvontatapaamisia, erilaisia tehtäviä sekä mahdollisia työkokeiluja. (Rikosseuraamuslaitos 2014.)

Turun Yhdyskuntaseuraamustoimisto toimii Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella ja alueen aluekeskus sijaitsee Tampereella. Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston alueeseen kuuluu koko Varsinais-Suomen käräjäoikeuden sekä Ahvenanmaan käräjäoikeuden kunnat. Turun yhdyskuntaseuraamustoimistossa työskentelee 14 rikosseuraamustyöntekijää, kaksi rikosseuraamusesimiestä, apulaisjohtaja sekä johtaja. (Rikosseuraamuslaitos 2014.)

Olen yksikköni perhetyöyhdyshenkilö ja toimin Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen perhetyön kehittämistyöryhmässä, jota johtaa Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen kehityspäällikkö. Työryhmässä toimii myös Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen ainoa perhetyöntekijä Vilppulan vankilasta. Lisäksi alueen avoimista ja suljetuista vankiloista on edustajat työryhmässä.

Perhetyönkehittämistyöryhmässä on yhdeksi tavoitteeksi määritelty lapsi- ja perhetyön linjausten jalkauttaminen Länsi-Suomen rikosseuraamusalueelle. Kehittämishankkeeni keskittyy oman yksikköni lapsi- ja perhetyön käsitteelliseen määrittelyyn sekä menetelmä- ja palveluohjauskansion luomiseen. Kehittämistyöryhmässä on keskusteltu asiasta ja todettu, että muut Rikosseuraamuslaitoksen yksiköt voivat soveltuvin osin ottaa käyttöönsä hankkeen tuottamaa materiaalia.

2.2 Kehittämishankkeen tavoite ja tehtävä

Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjaukset tulivat voimaan alkuvuonna 2013. Linjausten myötä lapsi- ja perhetyön näkyvyys tulee korostumaan myös yhdyskuntaseuraamustoimistoissa. (Rikosseuraamuslaitos

2013b.) Hankkeen alkaessa linjauksia ei oltu vielä yksikössämme yhdessä käsitelty, joten linjausten vaatimiin työotteisiin ei myöskään oltu perehdytty. Kehittämishanketta suunniteltaessa keskustelimme lapsi- ja perhetyöstä yksikössämme ja totesimme, että tarvitsemme työvälineen, joka helpottaisi lapsi- ja perhetyön tekemistä. Kehittämishankkeen tavoitteeksi tuli vastata tähän tarpeeseen.

Hankkeen tavoiteltu hyöty on Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyölinjausten jalkauttamisen aloittaminen Turun yhdyskuntaseuraamustoimistolle herättämällä keskustelua aiheesta. Suurimman muutoksen linjausten jalkauttamisessa tulee tapahtua arjen toiminnan ja työorientaation muutoksen sekä arvojen ja työn kohdennusten kautta. Tämän ei voida olettaa tapahtuvan hankkeen aikana.

Hankkeen tavoitteena on kartoittaa lapsi- ja perhetyön nykytilannetta Turun yhdyskuntaseuraamustoimistossa ja sen myötä havahduttaa työntekijöitä jo tehtävään lapsi- ja perhetyöhön. Hankkeen aikana on tarkoituksenmukaista määritellä lapsi- ja perhetyön käsite, jotta se vastaa mahdollisimman tarkasti työyhteisön näkemystä asiasta. Hankkeen aikana luodaan rikosseuraamustyöntekijöiden käyttöön työväline, jonka tavoitteena on helpottaa rikosseuraamustyöntekijöiden lapsi- ja perhetyötä. Sisältönä tulee olemaan materiaalia, jota voidaan hyödyntää asiakastyössä, esimerkiksi asiakkaiden kanssa käytettäviä tehtäviä sekä palveluohjauksellista materiaalia.

2.3 Kehittämishankkeen toimijat ja mentorointi

Vähenevät resurssit, lisääntyvät työmäärät ja samassa yhteydessä vaatimukset vaikuttavasta ja laadukkaasta työstä haastavat kehittämistyön. Voimavarana hankkeen eteenpäin viemiselle on yksikön johto, joka on sitoutunut hankkeeseen ja luvannut tukensa sille. Kehittämisessä tärkeää on johdon tuki ja avoin keskustelu. Johdon kyky muutosjohtamiseen etenkin tilanteessa, jossa työntekijän työnkuvaa muutetaan, on tärkeää. (Kirjonen 2009, 130.) Rannan (2005, 82) mukaan hankkeen lopputuloksen määrää johdon sitoutuminen.

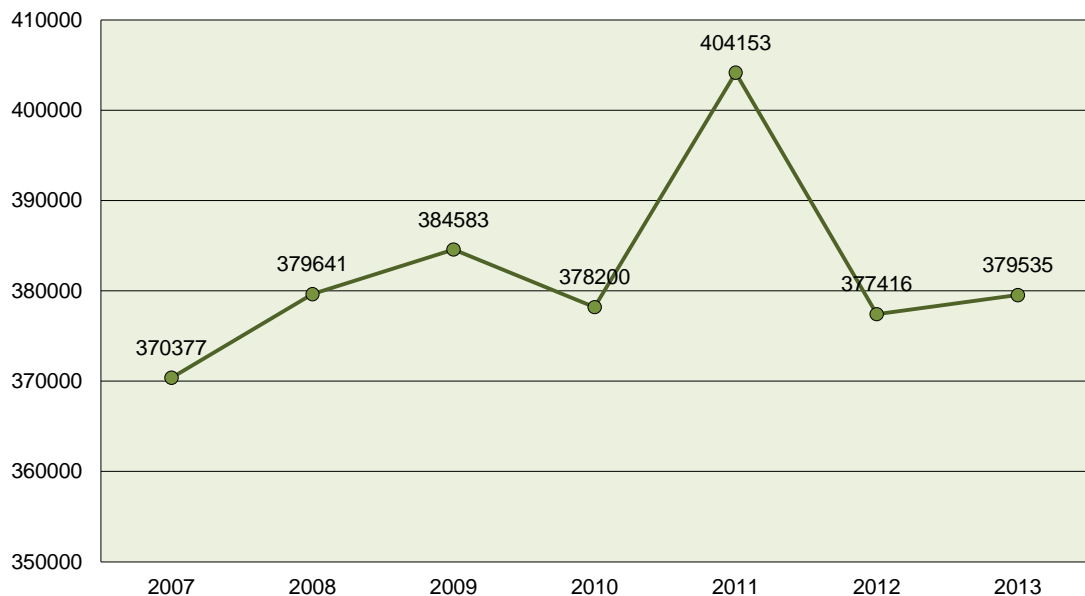
Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston johdon kanssa on keskusteltu hankkeesta ja apulaisjohtaja on lupautunut mentoriksi, jotta työntekijöille välittyi kuva hankkeen tärkeydestä.

Apulaisjohtajan kanssa lokakuussa 2013 käymässäni keskustelussa tulimme siihen tulokseen, että koko työyhteisöä ei oteta mukaan varsinaiseen kehittämistyöhön, koska käytännössä se on lähes mahdotonta ajankäytöllisesti. Jotta koko henkilökunnan ei tarvinnut osallistua hankkeeseen, valittiin työyhteisöstä erillinen hanketyöryhmä. Kehittämishankkeen hanketyöryhmään osallistui yksikkömme jokaisesta kolmesta tiimistä (yhdyskuntapalvelu-, valvonta- ja valvontarangaistustiimi) edustajat. Työryhmä voi olla muuttuva hankkeen aikana, kuten itse hankekin muuttaa muotoaan ja kehittyy ajan kuluessa. Hanketta voidaan kuvata eläväksi, joten ryhmäkin voi elää sen mukana. (Ranta 2005, 81.) Myös Salosen (2013, 21) mukaan toimijat voivat olla eri kokoonpanoissa ja eri tavoin mukana hankkeen aikana.

3 RIKOLLISUUS JA PERHEET

3.1 Rikollisuus Suomessa

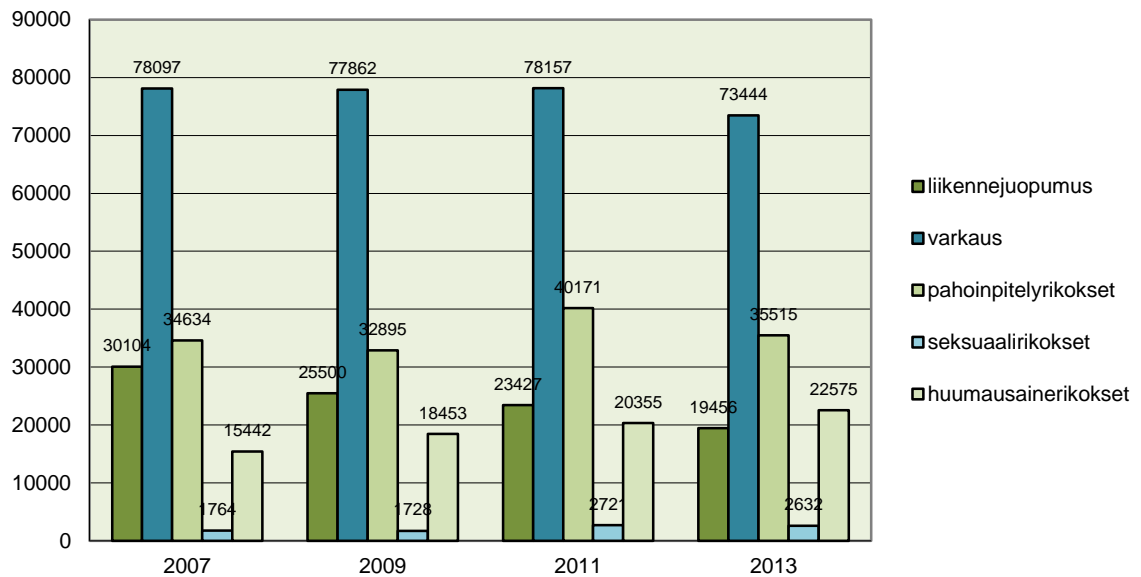
Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos (2014) on julkaissut ”Rikollisuustilanne 2013” – tutkimuksen, josta selviää rikollisuuden kehitys Suomessa viimeisten vuosien aikana. Alla olevien kuvioden kaksi ja kolme tiedot on kerätty kyseisestä julkaisusta. Erilaiset laki- ja tilastointimuutokset saattavat muuttaa tilastoja joidenkin rikostyyppien osalta (Lappi-Seppälä & Niemi 2014, 2). Kuvio numero kaksi kuvaa rikollisuuden kehitystä Suomessa ilman liikenne rikoksia.



Kuvio 2. Rikollisuuden kehitys Suomessa ilman liikenne rikoksia (Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 2014).

Kuvio numero kolme esittää tietoja rikoslajeittain. Selkeyttääkseni kuviota yhdistin eri rikosnimikkeet suurempien kategorioiden alle. Varkausrikoksiin luokittelin varkauden ja törkeän varkauden. Pahoinpitelyrikokset sisältävät lievän pahoinpitelyn, pahoinpitelyn sekä törkeän pahoinpitelyn. Huumausainerikokset sisältävät huumausainerikoksen, törkeän huumausainerikoksen sekä huumausaineen käyttörikoksen. Seksuaalirikokset

sisältävät raiskauksen, törkeän raiskauksen, pakottamisen seksuaaliseen tekoon sekä lapsen kohdistuneen seksuaalirikoksen.



Kuvio 3. Rikollisuus eräiden rikoslajien mukaan vuonna 2013 (Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 2014).

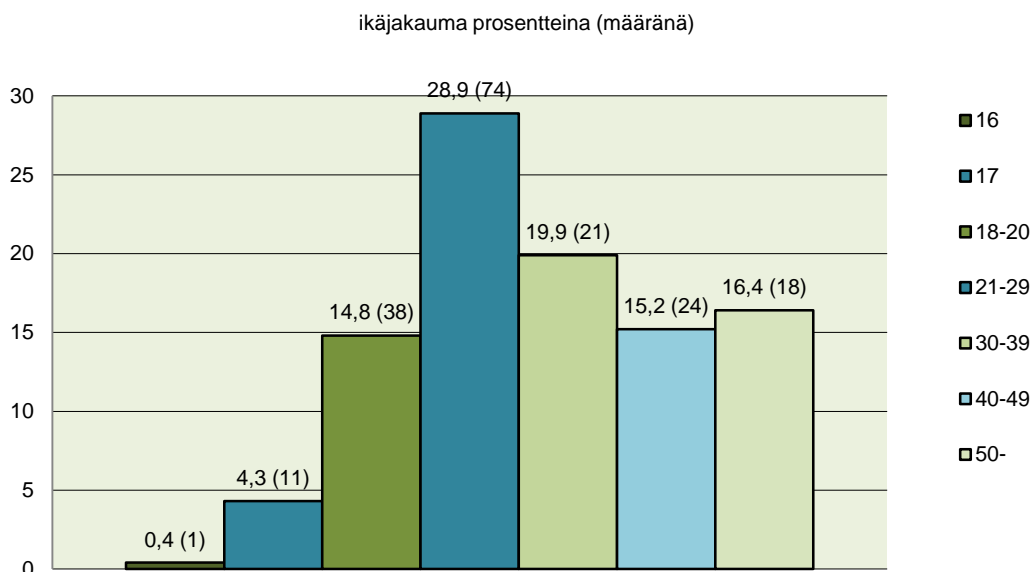
Kuviosta numero kolme voidaan havaita, että rattijuopumukset ovat vähentyneet viimeisten vuosien aikana ja huumausainerikokset ovat lisääntyneet tasaisesti. Turun yhdyskuntaseuraamustoimistossa rattijuopumuksesta tuomittujen asiakkaiden osuus oli 16,8 % ja huumausainerikoksista tuomittujen osuus 12,5 %. (Rikosseuraamuslaitos 2013a.)

Nousua viimeisten vuosien aikana on tapahtunut seksuaalirikoksien osalta. Osan näistä seksuaalirikosten kehityssuunnasta voidaan selittää parin viimeisen vuoden ajalta yksittäisillä suvun sisäisillä tapauksilla, joista poiki 200 rikosta. Lapsiin kohdistuneiden rikosten määrän kasvua selittää osaltaan internetin kautta helpottuneet kontaktien luomiset, mutta myös alentunut kynnys tehdä ilmoituksia epäilyistä tapauksista. Lisäksi vuonna 2011 kovennettiin lapsiin kohdistuneiden rikosten ankaruusperusteita. (Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 2013, 101, 107.)

3.2 Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakaskunta

Rikosseuraamuslaitoksessa otetaan vuosittain asiakkaista poikkileikkaustilasto, joka antaa tietoa asiakkaiden sosiaalisesta tilanteesta. Kaikki seuraavat tilastot koskevat Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston piirissä 1.5.2014 tuomiotaan suorittaneita asiakkaita. Tilastoja täytyy tulkita hieman varauksellisesti, koska tilastot tallentuvat asiakastyöntekijöiden toimesta. Kaikista toimeenpanoista ei saada kaikkia tietoja ja alueittain saattaa olla erilaisia tapoja, joilla asiakkaiden tilannetta arvioidaan. Suuntaa-antavia tilastot kuitenkin ovat. (Rikosseuraamuslaitos 2014.)

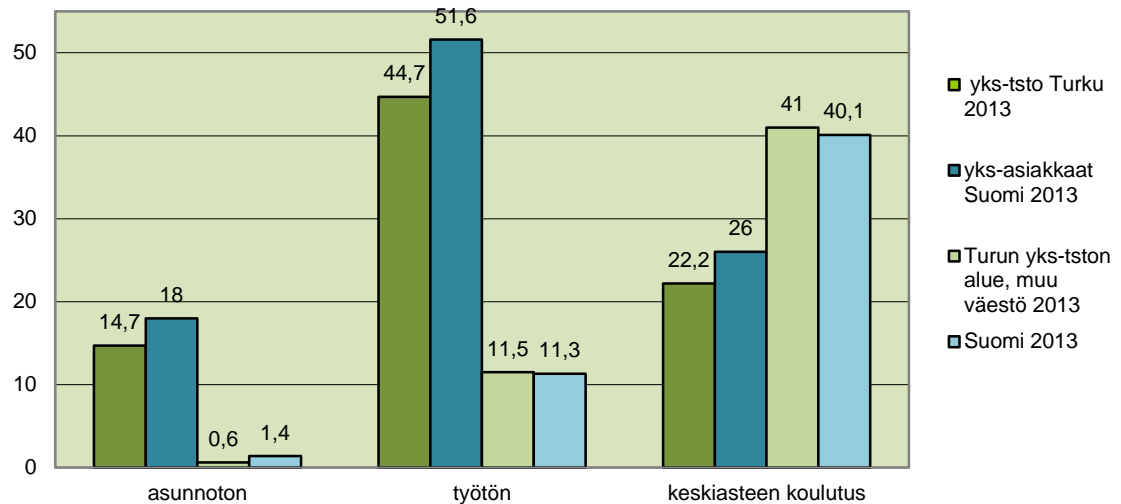
Tilaston mukaan asiakkaista 14,7 % oli naisia. Alaikäisiä asiakkaita Turun yhdyskuntaseuraamustoimistossa oli tilastointihetkellä 4,7 %. (Rikosseuraamuslaitos 2014.) Alla oleva kuvio numero 4 kuvaa Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakaskunnan ikäjakaumaa.



Kuvio 4. Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaiden ikäjakauma (Rikosseuraamuslaitos 2014).

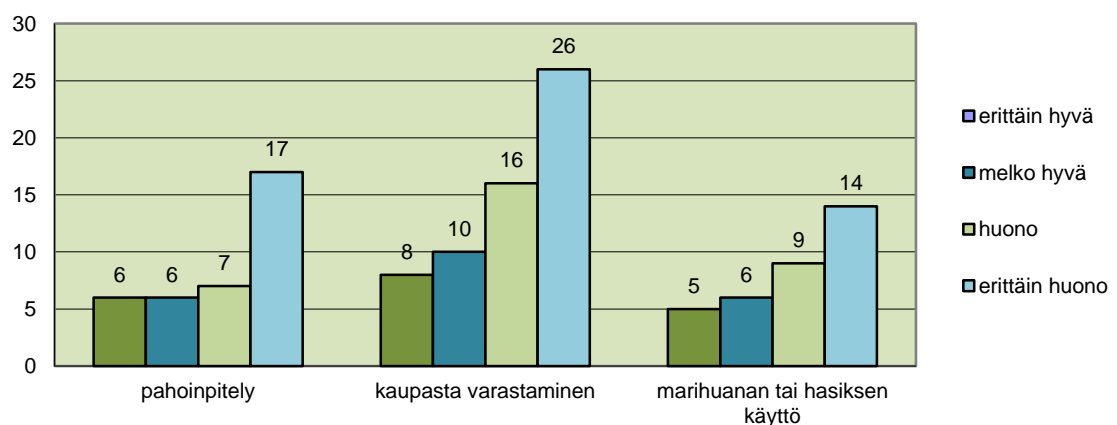
Kuten allaoleva kuvio (tilasto vuodelta 2013, koska valtakunnallisia lukuja vuodelta 2014 ei ole vielä saatavilla) numero viisi osoittaa, Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaista vailla vakinaista asuntoa, laitoksessa tai tilapäisessä asunnossa asuvia oli 14,7 %. Valtaväestön

vastaaviin lukuihin verrattuna määrä on noin kymmenkertainen. Työttömiä asiakkaita oli 44,7 %, joka valtaväestöön verrattuna on noin nelinkertainen. (Rikosseuraamuslaitos 2013a.)



Kuvio 5. Rikosseuraamusasiakkaiden sosiaalinen asema verrattuna Turun alueen ja Suomen vastaaviin lukuihin (Sotkanet 2014, Rikosseuraamuslaitos 2013a).

Yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaiden sosiaalinen tilanne asunnottomuuden, työttömyyden sekä koulutuksen suhteen on huomattavasti heikompi kuin valtaväestöllä.



Kuvio 6. Kuluvan vuoden aikana teon tehneitä 15-16 -vuotiaista % perheen taloudellisen tilanteen mukaan (Salmi ym. 2009, 13).

Edellämainitut asunnottomuus, työttömyys ja alhainen koulutustaso ovat omiaan hankaloittamaan myös perheiden tilannetta taloudellisesti. Yllä oleva kuvio numero kuusi osoittaa perheen taloudellisen tilanteen vaikutusta perheen lapsen rikolliseen käyttäytymiseen.

3.3 Ylisukupolvisuus rikollisuuden näkökulmasta

Rikosseuraamuslaitoksella tehtävän lapsi- ja perhetyön yhtenä tehtävänä voidaan nähdä ylisukupolvisuuden katkaisemisen. Ylisukupolvisuus näyttäytyy asiakaskunnassa niin rikollisuuden kuin muidenkin ongelmakäyttäytymisten suhteen. Lapsena kohdatun kaltoinkohtelun ja laiminlyönnin on todettu lisäävän riskiä syyllistyä aikuisiässä rikolliseen käyttäytymiseen. Rikollisuutta ehkäisevissä ohjelmissa on todettu tehokkaimmaksi rikollisuuden ehkäisykeinoksi ylisukupolvisuuden näkökulmasta vanhemmuuden tukemisen. (Haapasalo 2008, 231-234.)

Lapsen rikollisen kehityksen riskiä voi nostaa perheeseen liittyvä problematiikka, joka liittyy taloudelliseen tilanteeseen, perheen rakenteeseen tai vanhemmuuteen. Tällaisia riskitekijöitä ovat muun muassa parisuhdeväkivalta, vanhempien mielenterveysongelmat, lapsen kaltoinkohtelu ja vanhempien kovat ja epä johdonmukaiset kasvatukseen. (Haapasalo 2006, 124.)

Perheen sosiaalinen asema vaikuttaa nuoren rikoskäyttäytymiseen. Jos nuori ei tavoittele vastaavaa sosiaalista asemaa, kuin vanhempansa, vaan tyytyy alempaan asemaan, nuori on keskimääräistä rikosalttiimpi. Toisaalta perheen työllisyystilanne ei vaikuta lapsen rikollisuuteen, todennäköisesti vanhempien lisääntyvän kontrollin myötä. Sen sijaan vanhempien alhainen koulutustaso voi olla syynä poikien syyllistymiseen rikoksiin. (Salmi ym. 2009, 13-14.) Solantauksen (2013) pitämässä esityksessä mainittiin arvio, jonka mukaan tyttöjen riski syyllistyä rikoksiin oli huomattava, jos äiti oli vankilassa. Toisaalta isän syyllistyminen rikoksiin ja rikospidätykset ennustaa tutkimusten mukaan parhaiten pojan syyllistymistä rikoksiin. (Haapasalo 2006, 135.)

Lapsena koettu kaltoinkohtelu ja fyysinen pahoinpitely, johti vertaisryhmästä syrjäytymiseen jo päiväkodissa, mikä ennusti koulunkäyntiongelmia sekä antisosiaalista käytöstä nuoruudessa. Vastaavasti ongelmallisia kasvatukseen keinoja käyttivät vanhemmat, joilla oli ollut antisosiaalista käytöstä, joka taas johti jälkikasvun aggressiivisuuteen. (Suomen mielenterveysseura 2007, 96.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelma Kaste vuosille 2012-2015 mainitsee myös ylisukupolvisuuden. Sukupolvelta toiselle siirtyviä hyvinvointia ja terveyttä heikentäviä elämäntapoja ja ongelmia tulee ehkäistä. Toimeinpiteinä on mainittu muun muassa lähisuhde- ja perheväkivaltaan puuttuminen, perheiden palveluiden uudistaminen ja vapautuvien vankien katkeamaton kuntoutustoimien jatkaminen vapaudessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 15.)

4 LAPSI- JA PERHETYÖN YHTEISKUNTAPOLIITTISET LINJAUKSET

4.1 Lapsen oikeuksien sopimuksen huomioiminen Rikosseuraamuslaitoksella

YK:n yleiskokous on hyväksynyt 20.11.1989 Lapsen oikeuksien sopimuksen ja Suomen valtio ratifioi sopimuksen vuonna 1991. Ratifioimalla sopimuksen Suomen valtio on sitoutunut muuttamaan lainsäädäntöään lapsen oikeuksien sopimuksen mukaiseksi. Lisäksi valtio on velvollinen valvomaan, että asiat toteutuvat sopimuksen mukaisesti. (Lapsiasiainvaltuutettu 2014.)

Lapsen oikeuksien sopimuksen 3. artikla¹ toteaa muun muassa julkisen sosiaalihuollon ja hallintoviranomaisten toimissa huomioimaan ensisijaisesti lapsen etu. Sopimus velvoittaa antamaan 12 artiklan² määräyksen mukaisesti lapselle oikeuden tulla kuulluksi kaikissa lasta koskevissa asioissa (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989). Yhdyskuntaseuraamustoimiston työssä tämä tulee huomioida muun muassa valvontarangaistuksen selvitystä tehtäessä. Rangaistus suoritetaan tuomitun kotona, jossa mahdollisesti asuu alaikäisiä lapsia. Lausuntoa laadittaessa kuullaan myös asunnossa asuvan lapsen mielipide asiasta. (Rikosseuraamuslaitos 2013b, 21.)

Lapsen oikeuksien komitea on yleiskommentissaan määritellyt, ettei sopimusvaltiot määrittelisi ikärajaa lapsen oikeudelle ilmaista näkemyksiään. Komitea korosti vuonna 2004 järjestetyssä keskustelussa lapsen oikeuksista varhaislapsuudessa, että lapsen oikeuksia oikeudenhaltijana pitää tukea varhaisimmista vaiheista lähtien. Vaikka lapsi ei pystyisi kielellisesti vielä

¹ "Kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomio- istuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu." (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989.)

² "Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Tämän toteuttamiseksi lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimielimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti." (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989.)

itseään ilmaisemaan, komitea määritteli muiden kuin kielellisten viestintätapojen, kuten piirtäminen ja leikki, kunnioittamista ja tunnustamista. Jotta lapsella olisi mahdollisuus ilmaista oma näkemyksensä, hänellä ei tarvitse olla kattavia tietoja häntä koskevista kaikista näkökohdista, vaan riittävät tiedot näkemyksensä luomiseen. (YK 2009, 8.)

Lapsen näkemykset on komitean mielestä otettava huomioon lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden. Käsityskyky ei aina välttämättä riipu lapsen biologisesta iästä. Muun muassa lapsen kokemukset, sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristö ja odotukset vaikuttavat siihen, miten lapsen valmius muodostaa omia näkemyksiään kehittyy. Tästä syystä lapsen kuulemisia tulee arvioida tapauskohtaisesti. (YK 2009, 10.)

Artiklan 18³ mukaan valtion on tuettava vanhempaa heidän kasvatustehtävässään ja 19.⁴ artikla velvoittaa jokaista suojelemaan lasta muun muassa väkivallalta (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989). Myös rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnalla on valtion virkamiehenä kyseinen velvollisuus (Rikosseuraamuslaitos 2013b, 6).

4.2 Suomen lainsäädännön vaikutus Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan

Lastensuojelulaki⁵ velvoittaa Rikosseuraamuslaitoksen virkamiestä selvittämään lapsen hoidon ja tuen tarpeen vanhemman ollessa yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaana. Virkamiehen velvollisuus on tehdä lastensuojeluilmoitus havaitessaan tai saadessaan tietää jotain huolestuttavaa lapsen tilanteesta. Jos virkamiehelle herää huoli ennen lapsen syntymää ja

³ "Tässä yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien takaamiseksi ja edistämiseksi sopimusvaltiot antavat vanhemmille ja muille laillisille huoltajille asianmukaista apua heidän hoitaessaan lastenkasvatustehtävänsä sekä huolehtivat lastensuojelulaitosten ja -palvelujen kehittämisestä." (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989.)

⁴ "Lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä" (YK:n lapsen oikeuksien sopimus 2014).

⁵ "10 § Lapsen huomioon ottaminen aikuisille suunnatuissa palveluissa

Lapsen hoidon ja tuen tarve on selvitettävä ja lapselle on turvattava riittävä hoito ja tuki, kun lapsen vanhempi, huoltaja tai muu lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaava henkilö saa päihdehuolto- tai mielenterveyspalveluja tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, joiden aikana hänen kykynsä täysipainoisesti huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta arvioidaan heikentyneen." (Lastensuojelulaki 2007.)

arvion mukaan lapsi tulee todennäköisesti tarvitsemaan tukea heti syntymänsä jälkeen, laki velvoittaa virkamiestä tekemään ennakoivan lastensuojeluilmoituksen. (Lastensuojelulaki 2007.)

Eduskunta on täysistunnossaan 21.1.2015 hyväksynyt hallituksen esityksen yhdyskuntaseuraamuksia koskevan lainsäädännön uudistamisesta (Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja PTK/ 140/2014 vp). Laki on tulossa voimaan 1.5.2015. Kyseessä on kodifikaatiouudistus, jolloin aiemmat voimassa olleet lait (laki yhdyskuntapalvelusta, laki valvontarangaistuksesta, laki ehdonalaisen vapauden valvonnasta, laki ehdollisen vankeuden valvonnasta ja laki nuorisorangaistuksesta) yhdistetään yhdeksi uudeksi laiksi. (HE 2014.)

Jatkossa Rikosseuraamuslaitos tekee tuomioistuimen tai syyttäjän pyynnöstä yhteistyössä syytetyn kanssa seuraamusselvityksen, jossa arvioidaan syytetyn soveltuvuutta rangaistukseen. Jos Rikosseuraamuslaitos pitää syytettyä soveltavana yhdyskuntapalveluun, valvontarangaistukseen, ehdolliseen vankeuteen valvottuna tai nuorisorangaistukseen, hänelle laaditaan rangaistusajansuunnitelma. Tarvittaessa elinolosuhteita ja tukitoimia arvioidaan yhdessä sosiaaliviranomaisen kanssa. Tuomion tultua voimaan laaditaan täsmennetty rangaistusajan suunnitelma. Lakimuutoksen myötä kirjataan sosiaalisen selviytymisen tueksi suunnitellut tukitoimet sekä uutena velvoitteena niiden jatkuvuus rangaistuksen päättymisen jälkeen. (HE 2014.)

Tuleva laki velvoittaa toimiessa alle 21-vuotiaana rikoksen tehneiden kanssa kiinnittämään erityistä huomiota iästä ja kehitysvaiheesta johtuviin erityistarpeisiin seuraamuksesta riippumatta. Lakimuutos mahdollistaa erityisen tuen antamisen alle 21-vuotiaana rikoksen tehneille yhdyskuntapalveluun tuomituille. Tuki voi pitää sisällään toimintakykyä edistäviä tehtäviä ja ohjelmia sekä tukea ja ohjausta ilman määrällisiä rajoituksia (normaalisti maksimissaan 30 tuntia tai puolet tuomituista tunneista). (HE 2014.)

Valvontarangaistuksen rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa tulee tuomion suorittamispaikkana toimivassa asunnossa vakituisesti asuvien alle 18-vuotiaiden mielipide selvittää yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa.

Viikonloppuisin vanhempansa tapaamassa käyvien lapsien mielipidettä ei tarvitse selvittää. Lisäyksenä nykyiseen lakiin verrattuna voidaan kuulla myös vakituisesti samassa asunnossa asuvan alaikäisen lapsen toisaalla asuvaa huoltajaa, jonka luona lapsi asuu esimerkiksi vuoroviikoin. (HE 2014.)

Nuorisorangaistus voidaan tuomita 15-17-vuotiaalle rikosentekijälle. Rangaistus pitää sisällään tukea ja ohjausta, nuorille suunnattuja ohjelmia ja mahdollisia työkokeiluja. Lakimuutoksen toivotaan lisäävän nuorisorangaistuksen käyttöä siten, että harkinnanvaraisuus poistettaisiin ja nuorisorangaistukseen tulisi tuomita, jos edellytykset täyttyvät. (HE 2014.)

4.3 Kunnan velvollisuudet

Sosiaalihuoltolain mukaisesti kunnan velvollisuutena on muun muassa sosiaalipalvelujen järjestäminen asukkailleen. Sosiaalityö pitää sisällään muun muassa ammattihenkilön antamaa ohjausta, sosiaalisten ongelmien selvittämistä sekä tukitoimia, joilla ylläpidetään ja edistetään yksilöiden ja perheiden suoriutumista sekä yhteisöjen toimivuutta. Kasvatus- ja perheneuvontaan kuuluu asiantuntijan palveluita kasvatus- ja perheasioissa sekä lapsen myönteistä kehitystä edistävää sosiaalista, psykologista ja lääketieteellistä tutkimusta ja hoitoa. Perhehoito tarkoittaa muun muassa yksityiskodissa järjestettävää ympärivuorokautista hoitoa, kasvatusta ja muuta huolenpitoa. (Sosiaalihuoltolaki 2014; Turku 2014.)

4.4 Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjaukset

Rikosseuraamuslaitoksen strategiassa mainitaan perhetyö yhtenä keinona vaikuttaa tuomittujen valmiuksiin rikoksettomaan elämään. Strategian mukaan tuomitun perhesuhteita tulee tukea ja yhteydenpitoa muihin sosiaalisiin verkostoihin ja palveluihin tulee edesauttaa. Lapsinäkökulmaan tulee kiinnittää huomiota työtä kehitettäessä. (Rikosseuraamuslaitos 2011, 10.)

Rikosseuraamuslaitokselle on luotu lapsi- ja perhetyölinjaukset, jotka hyväksyttiin helmikuussa 2013. Linjaustyöryhmän luomien linjausten jalkauttaminen aloitettiin välittömästi ja vuonna 2014 tätä työtä jatkettiin. Linjausten pohjalla on YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista, joka sinällään jo velvoittaa viranomaisia huomioimaan lasta koskevissa päätöksissään lapsen etu. Linjausten tavoitteena on saada lapsi- ja perhetyö osaksi jokaisen Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen työtä. (Rikosseuraamuslaitos 2013b, 5.)

Rikosseuraamuslaitoksessa tehtävä tuomioiden täytäntöönpanotyö jakaantuu vankiloihin sekä yhdyskuntaseuraamustoimistoihin. Vankiloiden toiminnassa lapsi- ja perhetyö on aina ollut näkyvää, jo sen vuoksi, että vankeja käyvät tapaamassa heidän omaisensa ja lapsensa. Vankiloissa on perhetapaamistilat ja erilaista toimintaa kohdennettuna omaisille ja lapsille. Uudet linjaukset vankiloiden osalta yhtenäistävät jo olemassa olevia käytäntöjä.

Lapsi- ja perhetyötä on aina yhdyskuntaseuraamustoimistoissa tehty, mutta tätä työtä ei mielletä perhetyönä, koska asiakkaina ovat ainoastaan tuomitut. Välillä asiakkaiden mukana tapaamisissa saattaa olla läheisiä, mutta suhteellisen harvoin. Lapsi- ja perhetyön linjaukset kuitenkin velvoittavat myös yhdyskuntaseuraamustoimistojen virkamiesten tekemään lapsi- ja perhetyötä. Suurin ongelma on siinä, miten tehdä näkyväksi lapsi- ja perhetyö, kun konkreettista kohtaamista lapsien ja omaisten kanssa ei välttämättä ole. Ongelma on lähinnä käsitteellinen.

Yhdyskuntaseuraamustoimistoissa perhetyötä tehdään monipuolisesti asiakkaiden kanssa. Tapaamisissa keskustellaan asiakkaiden kanssa perheeseen, parisuhteeseen ja seurusteluun liittyvistä asioista. Asiakkaiden perhesuhteet huomioidaan seuraamusta aloitettaessa. Asiakkaan kanssa miettitään tuomion suorittamisen vaikutuksia esimerkiksi lapsenhoitoon. Mahdollista lastensuojeluilmoitusta tehtäessä virkamies keskustelee asiasta myös asiakkaan kanssa.

5 LAPSI- JA PERHETYÖ AMMATILLISENA TYÖNÄ

5.1 Lapsi- ja perhetyön tunnuspiirteitä

Perheen määrittelyminen täydellisesti, kaikkia tyydyttävällä tavalla, tuntuu lähes mahdottomalta. Valtion Tilastokeskus määrittelee perheeksi maksimissaan kahden sukupolven yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa olevat henkilöt lapsineen tai ilman lapsia tai taloudet, jossa jompikumpi vanhempi asuu lapsensa kanssa (Tilastokeskus 2015).

Perhettä määritellään biologisten, sosiaalisten, emotionaalisten ja taloudellisten seikkojen lisäksi myös yhteiskunnan ja lakien sekä kulttuurillisten ja uskonnollisten normien perusteella (Rönkkö & Rytönen 2010, 10). Emotionaalisesta näkökulmasta perheen käsite laajenee. Kukin ihminen määrittelee oman perheensä sisäisten suhteiden perusteella. Sisäinen suhde muodostuu henkilöiden välille, jotka kokevat muodostavansa perheen. Tällöin perheeseen kuulumisen ei välttämättä tarkoita yhdessä asumista vaan yksineläjä voi määritellä perheeseensä kuuluvaksi toisaalla asuvan läheisen. (Åstedt-Kurki ym. 2008, 12.)

Perheiden ytimenä on yleisesti pidetty parisuhdetta, jossa kaksi ihmistä tuo omien perheidensä kulttuurilliset, persoonalliset ja sosiaaliset piirteet uuteen syntyvään perheeseen. Lapsen myötä syntyy taas uusia sosiaalisia ulottuvuuksia; perhe, vanhemmuus, sisarus ja näiden myötä luodaan uuden perheen kulttuuria. (Rönkkö & Rytönen 2010, 10-11.)

Lapsi- ja perhetyön lähtökohdan voidaan katsoa olevan hyvinvointivaltion toimintaan liittyvässä välittämisen ja huolehtimisen periaatteessa. Lähtökohtana perhetyössä on aina perheestä nousevat tarpeet, jotka määrittyvät kunkin työntekijän ammattialan mukaisesti. Tarpeita ovat esimerkiksi kasvatuskysymykset, vanhemmuuden tukeminen ja hyvinvoinnin lisääminen. (Järvinen ym. 2012, 15-16; Rönkkö & Rytönen 2010, 27.)

Perhetyön lähtökohtana on ajatus siitä, että yksilöä ei voida auttaa ilman, että hänen elinympäristönsä ja perheeseensä vaikutetaan myös. Tämä johtuu siitä, että perhesuhteet ja perheen kulttuuri ja toimintatavat voivat estää kuntoutumista tai toisaalta tukea sitä. Perhetyötä voidaan tehdä itsenäisenä työnä, jolloin keskitytään perheen kanssa työskentelyyn tai osana perustyötä, jolloin työhön kuuluu osia, joissa ollaan tekemisissä perheiden kanssa (Rönkkö & Rytönen 2010, 30, 38). Välillisessä perhetyössä työskennellään yhden perheenjäsenen kanssa ja välittömässä perhetyössä koko perheen kanssa (Uusimäki 2005, 31).

Perhetyön yhdeksi tunnusmerkiksi voidaan lukea perheiden elämänhallinnan ja voimavarojen tunnistamisen ja vahvistamisen. Perhettä voidaan auttaa vanhemmuuden tukemisen, verkostojen laajentamisen ja syrjäytymisen ehkäisemisen kautta. Perhetyön lähtökohtana ei aina tarvitse olla huoli perheestä, vaan myös toimivan perheen kanssa voi työskennellä siten, että korostetaan jo käytössä olevia voimavaroja. (Rönkkö & Rytönen 2010, 41; Vilén ym. 2010, 40.) Perhetyön tavoitteena on sosiaalinen, emotionaalinen sekä fyysinen vahvistaminen. Lähtökohtana voidaan pitää toivon näkemistä ja uskon ja luottamuksen vahvistamista elämässä selviytymiseen. (Uusimäki 2005, 41.)

Perhetyöksi voidaan kuvailla ajattelu- ja toimintatapaa, jossa lähtökohtana on perhekeskeisyys ja -lähtöisyys (Uusimäki 2005, 39). Jokainen perhe ja perheenjäsen on ainutlaatuinen ja jokainen asiakas määrittelee itse perheensä. Työntekijältä tämä vaatii tutustumista perhetilanteeseen sekä ymmärrystä siitä, että asiakas ja perhe ovat tilanteensa asiantuntijoita. Työntekijän asiantuntijuutta on työprosessi. (Järvinen ym. 2012, 23-24.) Perhekeskeinen näkökulma kuvastaa laajempaa viitekehystä, jossa ihminen tulkitaan kokonaisvaltaisesti huomioiden hänen koko elinympäristönsä (Rönkkö & Rytönen 2010, 29). Asiakas tulkitaan perheensä osana ja työskentelyssä huomioidaan perheen elämäntilanne sekä perheenjäsenet (Järvinen ym. 2012, 17).

Lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan lapsen huomioimista päätöksiä tehtäessä sekä käsitystä siitä, miten eri päätökset vaikuttavat lapseen. Lisäksi tärkeää on

tuntea lapsen kehitystä sekä lapsen kulttuurinen konteksti. (Järvinen ym. 2007, 26.)

5.2 Lapsi- ja perhetyön keskeiset periaatteet

Lähtökohtana asiakastilanteessa on vuorovaikutussuhde. Mitä parempi ja turvallisempi suhde on, sitä paremmin työskentely asiakkaan kanssa sujuu. Lähtökohtana hyvässä vuorovaikutuksessa on kyky kuunnella. Tärkeää on myös keskustelun dialogisuus eli aito vuoropuhelu. Asiakasta kannustetaan puhumaan, jolloin keskustelu on molemminpuolista vuorovaikutusta. (Kalliola ym. 2010,45-47.)

Eettisyys merkitsee suvaitsevaisuutta sietää erilaisuutta sekä hyväksyä nekin asiat, mitä itse ei pysty ymmärtämään ja ne, mitkä eivät ole omien arvojen mukaisia. Eettisyys vaatii työntekijältä kykyä reflektoida itseään ja tunnistaa itsessään erilaisia rooleja. Erilaiset roolit, joihin itsemme luokittelemme (esim. äiti, puoliso tai työntekijä), määrittelevät minkälainen käytös milloinkin on hyväksyttävää. Toisaalta asiakkaatkin antavat työntekijälle rooleja. Asiakas voi ottaa osittain tahtomattaan avuttoman roolin ja antaa näin työntekijälle kontrolloijan roolin. Tällöin valtasuhde muuttuu eikä asiakas ole enää subjekti. Tästä syystä on tärkeää, että työntekijä tunnistaa omat empatiakykynsä sekä persoonansa ja pystyy näiden turvin kunnioittavaan ammatillisuuteen. (Vilén ym. 2010, 63-64.)

Empatiakyvyllä tarkoitetaan kykyä kuunnella aidosti asiakasta ja taitoa oivaltaa asiakkaan tilanne. Empatiakyvyn taustalla on työntekijän itsensä ja omien tunteidensa ymmärtäminen. (Kalliola 2010, 48.)

Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet mainitsee eettisen ja moraalisen toiminnan lähtökohdaksi asiakkaan ihmisarvon ja yksilöllisyyden ehdottoman kunnioittamisen. Ohjeet mainitsevat myös ammattimaisen työn lähtökohdaksi itsetuntemuksen. Työntekijän tulee olla mahdollisimman avoin ja rehellinen sekä pystyä tunnistamaan omat rajansa, puutteensa ja tietämättömyytensä. (Talentia 2013, 6.)

5.3 Lapsi- ja perhetyö Rikosseuraamuslaitoksella

Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjauksissa määritellään perhetyö kolmetasoiseksi: yhteydenpidoksi vangin ja perheen välillä, perhesuhteiden hoitamiseksi ja kuntoutus ja vaikuttamistyöksi. Yhdyskuntaseuraamustoimistoa näistä koskee kaksi viimeistä. Perhesuhteiden hoidolla yhdyskuntaseuraamustoimistossa tarkoitetaan asiakkaan kanssa kahden kesken tehtävää vuorovaikutusta edistävää työtä, jolla tuetaan arjen taitoja. Kuntoutus- ja vaikuttamistyössä vahvistetaan parisuhteen ja vanhemmuuden taitoja. Toisaalta asiakasta tuetaan irrottautumisessa huonosta parisuhteesta sekä puututaan lähisuhdeväkivaltaan. (Liite 1.) (Rikosseuraamuslaitos 2013b, 10.)

Linjausten mukaisesti jokaisessa Rikosseuraamuslaitoksen yksikössä toimii perhetyönyhdyshenkilö. Tehtäviin kuuluu muun muassa lapsi- ja perhetyöstä informointi sekä YK:n Lapsen oikeuksien huomioimisen edistäminen omassa yksikössään. (Rikosseuraamuslaitos 2013b, 29.) Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyölinjauksissa määritellään lapsi- ja perhetyö jokaisen virkamiehen tehtäväksi osaksi. Virkamiesten tehtäviksi linjauksissa määritellään asiakkaiden tukeminen ja opastaminen perhesuhteissa. Palveluohjaus ja verkostotyö eri toimijoiden kanssa on oleellinen osa lapsi- ja perhetyötä. Virkamiehen velvollisuus, joka myös linjauksissa määritellään, on lastensuojeluilmoituksen tekeminen huolen herätessä lapsesta. (Liite 2.) (Rikosseuraamuslaitos 2013, 29.)

Lapsen huomioiminen työskentelyssä

Linjausten mukaisesti Arviointikeskuksessa on huomioitava asiakkaan perhetilanne laadittaessa lausuntoja oikeuteen. Lausuntojen tekeminen tulee siirtymään yhdyskuntaseuraamustoimistoihin vuonna 2015. Valvontarangaistuksen edellytyksiä harkitessa kuullaan syytetyn samassa osoitteessa asuvia perheenjäseniä, myös lapsia. Lapsen edun turvaaminen korostuu etenkin lapsen mielipiteen selvittämisen yhteydessä

valvontarangaistuksen soveltuvuutta selvittäessä. (Rikosseuraamuslaitos 2013b, 11.)

Lastensuojelulain perusteella Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen tulee tehdä lastensuojeluilmoitus, jos hänelle herää huoli lapsesta. Linjausten mukaan yhdyskuntaseuraamustoimistossa tulee olla lapsiystävällinen vastaanottotila lapsen kanssa tapaamiseen saapuvia asiakkaita varten. Alaikäisten asiakkaiden kanssa työskenneltäessä, työntekijä on yhteydessä nuoren vanhempiin. Nuorten kanssa keskustellaan seurustelusta, perheestä ja muista sosiaalisista suhteista. (Lastensuojelulaki 2007; Rikosseuraamuslaitos 2013b, 11, 24.)

Parisuhteen vahvistaminen ja vanhemmuuden tukeminen

Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjauksissa määritellään, että Rikosseuraamuslaitoksen tulee huomioida toiminnassaan Lapsen oikeuksien sopimus. Linjauksissa määritellään Lapsen oikeuksien sopimuksen 18 artiklan mukaisesti, että virkamiehen tehtäviin kuuluu vanhemmuuden tukeminen, jos se on lapsen edun mukaista. Tästä syystä virkamiehen tulee selvittää rekisteritietojen sekä haastattelujen perusteella asiakkaan todellinen perhetilanne. (Rikosseuraamuslaitos 2013b, 22.)

Vanhemmuutta tuetaan asiakkaiden kanssa käytävissä keskusteluissa. Parisuhdetta voidaan tukea miettimällä yhdessä vahvuuksia ja toisaalta miettimällä parisuhteen kehityskohteita. Myös myönteisistä vuorovaikutustaidoista keskustelu edesauttaa parisuhteen sekä vanhemmuuden toteuttamista. (Järvinen ym. 2012, 113.)

Irrottautuminen parisuhteesta ja väkivaltaan puuttuminen

Rikosseuraamuslaitoksen linjausten mukaisesti huonosta parisuhteesta irrottautumista tulee tukea ja parisuhdeväkivaltaan puuttua (Rikosseuraamuslaitos 2013b, 10). Vuonna 2013 tehdyistä

pahoinpitelyrikoksista 53 % tehtiin yksityisissä paikoissa kuten kodeissa. Poliisin kirjaamista pahoinpitelyrikoksista 15 % oli parisuhdeväkivaltaa ja 10 % muuta lähisuhdeväkivaltaa. (Salmi ym. 2014, 69, 73.) Lähisuhdeväkivalta ei aina näyttäydy pelkästään fyysisenä pahoinpitelynä, vaan se voi näyttäytyä myös psykologisena väkivaltana. Puoliso voidaan eristää yhteiskunnasta, ihmissuhteita kontrolloidaan tai puolisoa voidaan uhkailla ja nöyryyttää. (Haapasalo 2008, 61.)

Verkostotyö ja palveluohjaus

Yhdyskuntaseuraamustoimiston perhetyö määritellään asiakkaan yhteiskuntaan integroitumista sekä vanhemmuutta tukevaksi työksi. Palveluohjauksen voidaan katsoa olevan oleellinen osa asiakkaan yhteiskuntaan ja palveluiden piiriin saattamista. Lisäksi vanhemmuutta voidaan tukea auttamalla asiakasta luomaan hänen tarpeisiinsa soveltuva palveluverkosto. (Rikosseuraamuslaitos 2013b, 10.)

Lapsi- ja perhetyön yhdeksi elementiksi voidaan lukea työskentely asiakkaan läheis- sekä palveluverkoston hahmottamiseksi. Asiakasta voidaan auttaa hahmottamaan omaa sosiaalista verkostoaan sekä miettimään keinoja, joilla sitä voidaan ylläpitää tai vahvistaa. Palveluohjauksella kartoitetaan asiakkaan viranomais- ja auttamisverkostoa sekä asiakkaan ohjaamista oikeiden palveluiden piiriin. (Järvinen ym. 2012, 113.) Virkamieslaki velvoittaa virkamiestä neuvomaan ja ohjaamaan asiakasta eteenpäin hallinnollisissa asioissa, joita esimerkiksi elatusasiat ovat (Valtion virkamieslaki 1994).

6 HANKKEEN TOTEUTUS

6.1 Aiemmat vastaavat kehittämishankkeet sekä tutkimukset

Rantanen ja Vauranto (2002, 5-8) ovat luoneet Apila-perhekansion, jonka teoreettisena taustana on perhelähtöinen näkökulma. Apila-perhekansion pohjana on Umbrella –työkirjamenetelmä, joka on suunnattu nuorten kanssa työskenteleville. Apila-perhekansioon on kerätty erilaisia tehtäviä, joita voidaan hyödyntää työskenneltäessä perheiden kanssa lähinnä kotipalvelun tehostetussa perhetyössä, mutta myös soveltaen muissa toimintaympäristöissä. Perhekansion tavoitteena on korostaa perhettä oman arkensa asiantuntijana. Lisäksi perhekansio on työntekijälle konkreettinen työväline toimiessa perheen kanssa heille tärkeiden ja ajankohtaisten asioiden parissa.

Apila-perhekansio koostuu seitsemästä osa-alueesta; sosiaaliset suhteet, koulutus/ammatti/työ, elämänhallinta, terveys ja hyvinvointi, arjen toiminta, kasvatus sekä omat jutut. Osioita käydään lävitse perheen tarpeiden mukaan siten, että tehtävät helpottavat myös perhettä ymmärtämään elämäntilanteensa kokonaisuutena. (Rantanen & Vauranto 2002, 6-7.)

Kankaanpää (2012, 9, 49) on hankkeessaan kehittänyt elämänkerrallisten työmenetelmien käyttöä Hämeenkyrössä tehtävässä avohuollon perhetyössä. Osa asiakkaista on asiakkaina avohuollossa jo toisessa sukupolvessa. Elämänkerralliset työmenetelmät voivat havahduttaa asiakkaita näkemään elämänsä toisin sekä katkaisemaan mahdollinen negatiivinen sukupolviperimä. Hankkeessa perhetyöntekijät kävivät lävitse omaa historiaansa elämänkerrallisten työmenetelmien kautta. Menetelmiä olivat muun muassa elämänjana, sukupuu ja vanhemmuudenroolikartta. Kehittämishankkeen tuloksissa todettiin elämänkerrallisten työmenetelmien sopivan asiakas- ja perhetyöhön.

6.2 Kehittämistyön tunnuspiirteet

Kehittämistoiminta voidaan määritellä erilaisten toimintojen muuttamiseksi tarkoituksellisesti. Kohteina kehittämiselle voivat olla osaaminen, tehtäväkokonaisuudet tai tekniikat ja säännökset. (Kirjonen 2009, 117.) Kehittämistoiminnalle ominaista on konkreettinen toiminta, jolla on selkeä määritelty tavoite, johon tähdätään. Lopputuloksella pyritään parantamaan tai tehostamaan aiempia tapoja tai rakenteita. Kehittämistoiminnan merkityksen määrittelee tulos; ilman käyttökelpoista tulosta kehittämistoimintaa ei ole. (Toikko & Rantanen 2009, 14-15, 159.) Kehittämistyö on mahdollisuus saada uusia virikkeitä työhön, tuntumaa ajankohtaisiin kehittämishaasteisiin ja lisätä yksilöiden osaamista. Lisäksi kehittämistyöllä voidaan vastata ajankohtaisiin haasteisiin. (Leppilampi & Neuvonen-Rauhala 2007, 330.)

Kehittämishankkeessa on oltava koordinaattori, joka organisoii hanketta. Koko työyhteisö on hyvä saada mukaan hankkeeseen. Jotta kehittämishanke olisi onnistunut ja hanke jäisi elämään, hankkeeseen osallistujilta vaaditaan pitkäaikaista sitoutumista. Kehittäminen ja muutokset saattavat aiheuttaa työyhteisössä pelkoja, mutta ne tulisi pystyä hyväksymään osana prosessia. Ennakkoluuloton suhtautuminen muutokseen ja halu kehittää ja uudistaa työtään edesauttaa hankkeen onnistumista. Muutoksen aiheuttamia pelkoja ja vastustusta voidaan vähentää sillä, että johdolla on yhteinen näkemys tulevasta ja työyhteisölle viestitään hankkeesta samalla tavalla. (Heikkilä ym. 2008, 102-103; Leppilampi & Neuvonen-Rauhala 2007, 337.)

Kehittämistoiminta on suunnitelmallista toimintaa, jonka sisältä voidaan löytää viisi eri vaihetta. Kehittämistoiminnan perustelussa kiinnitetään huomiota siihen, miksi juuri kyseinen kehittämishanke on valittu kaikkien muiden tarpeiden joukosta. Perustelun tulee olla mahdollisimman konkreettinen. (Toikko & Rantanen 2009, 56-63.) Kehittämishankkeen alkuvaiheeseen kuuluu myös tutkiva ote, systemaattinen tiedonkeruu ja perehtyminen vastaaviin hankkeisiin (Heikkilä ym 2008, 104-105).

Organisointivaiheessa luodaan tavoitesuunnitelma, jossa tavoite ja kohde määritellään konkreettisesti. Tärkeää on johdon ja organisaation hyväksyntä. Organisointivaiheessa määritellään myös toimijat. Kehittämistyöhön tulisi saada mukaan kaikki, joita kehittämisen kohde koskee. Kehittämishankkeelle voidaan luoda projektiryhmä ja ohjausryhmä. Lisäksi organisointivaiheessa luodaan mahdollisimman konkreettinen toimintasuunnitelma kehittämistoiminnalle. (Toikko & Rantanen 2009, 56-63.) Käynnistämisympäristössä voidaan pitää infotilaisuus, jossa kaikkia osallisia tiedotetaan hankkeen lopullisesta suunnitelmasta. Samalla varmistetaan, että osallistujat ovat yksimielisiä hankkeen kulusta. (Heikkilä ym. 2008, 91.)

Toteutusvaiheessa innovoidaan, priorisoidaan (rajaus ja kohdennus), analysoidaan ja tehdään mahdollisia muutoksia. Arviointivaiheessa tarkastellaan, miten kehittämistoiminnassa on onnistuttu. Arviointia on tärkeä tehdä myös koko hankkeen aikana, ei ainoastaan lopussa. Jatkuva osallistava reflektiivisen luonteen omaava arviointi suuntaa kehittämistoimintaa projektin aikana. Kehittämistoiminnan tulos julkistetaan levittämisympäristössä. (Heikkilä ym. 2008, 127; Toikko & Rantanen 2009, 56-63.)

Kehittämistoiminta voidaan määritellä joko suunnitteluorientoituneeksi tai prosessorientoituneeksi toiminnaksi. Suunnitteluorientoituneessa kehittämisessä toiminta määritellään hyvin tarkasti ja tavoitteena on stabiilitila. Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketessa tilanne korjataan ja palataan alkuperäisen suunnitelman mukaiseen kehittämiseen. Prosessiluonteisessa kehittämisessä huomioidaan jatkuvasti uutta tietoa ja kokemusta, jonka perusteella kehittämistä suunnitellaan uudelleen ja uudelleen. Prosessiluonteisessa kehittämisessä korostuu reflektiivisyys eli menetelmien, toimintatapojen ja kehittämisen prosessin jatkuva uudelleen arviointi. Uutta tietoa jäsenetään jatkuvasti osallistujien toimesta. Prosessiluonteiseen kehittämiseen liittyy vahvasti jatkuva arviointi. (Toikko & Rantanen 2009, 49-50.)

6.3 Kehittämishankkeen aikataulu

Kehittämishanke eteni alla olevan aikataulun mukaisesti. Suunnitteluvaihe tapahtui vuosien 2013 ja 2014 vaihteessa. Toteutusvaihe kesti vuoden 2014 ja alkuvuoden 2015. Välillä kehittämishanke eteni reippaasti ja välillä sen tekemisessä oli taukoja. Tuotos oli valmiina vuoden 2015 alussa. Seuranta ja arviointia tapahtui koko kehittämishankkeen ajan.

SUUNNITTELUVAIHE					SEURANTA
AJANKOHTA	TAVOITE	MENETELMÄ	TOIMIJAT	TUOTOS	
11/2013	hankkeen esittely työyhteisölle	infotilaisuus Lapsen oikeuksien päivänä	koko työyhteisö ja hankkeen vetäjä	alustava idea kehittämiss-hankkeesta	arviointi,
03/2014	hankkeen esittely johtoryhmälle	keskustelu vetäytymispäivässä	johtoryhmä	alustava hankesuunnitelma	muokkaus
03/2014	lopullinen hankesuunnitelma	keskustelu apulaisjohtajan kanssa	hankkeen vetäjä sekä apulaisjohtaja	hankesuunnitelma	ja
03/2014	hankkeen esittely työyhteisölle ja työryhmän valinta	keskustelu ja esittely toimipaikkapalaverissa	hankkeen vetäjä sekä yks-toimiston henkilökunta	hyväksytty hankesuunnitelma ja hanketyöryhmä	uudelleen
TOTEUTUSVAIHE					suuntaus
AJANKOHTA	TAVOITE	MENETELMÄ	TOIMIJAT	TUOTOS	
03/2014	nykytilanteen kartoitus	kyselylomake	Turun yks – toimiston henkilökunta	nykytilanne	koko
03-04/2014	perhetyön kartoitus	teemahaastattelu	perhetyön yhdyshenkilöt muissa yks -toimistoissa	nykytilanne yks -toimistoissa	hankkeen
03-04/2014	työryhmä työskentely	tapaamiset, keskustelut	hanketyöryhmä	käsitteiden ja perhetyön määrittely	ajan
03/2013-04/2015	hankkeen arviointi ja jatkuva suunnittelu	johtoryhmätyöskentely, toimipaikkapalaverit	johtoryhmä sekä yks –toimiston henkilökunta	arviointi ja hankkeen suuntaus	kaikkien
04/2015	hankkeen loppuesittely	esittely toimipaikkapalaverissa	hankkeen vetäjä	hankkeen päätös	toimijoiden
TUOTOS					toimesta
AJANKOHTA	TAVOITE	MENETELMÄ	TOIMIJAT	TUOTOS	
03/2014-03/2015	toimiva työväline (menelmä- ja palveluohjauskansio)	keskustelut, materiaalit hankkeen aikana	hankkeen vetäjä	menetelmä- ja palveluohjauskansio	eri foorumeilla
ARVIOINTIVAIHE					
AJANKOHTA	TAVOITE	MENETELMÄ	TOIMIJAT	TUOTOS	
03/2014-03/2015	hankkeen arviointi	toimipaikkapalaveri, kehittämissyöryhmä, jory	hankkeen vetäjä sekä kaikki muut toimijat	koko hankkeen ajan sekä lopussa	

Kuvio 7. Hankkeen toteuttaminen.

6.4 Kehittämishankkeessa käytetyt menetelmät

Menetelmät kehittämishankkeissa ovat samoja joita käytetään tutkimuksissa tutkimusmenetelminä. Erona menetelmien käytössä on joustavuus. (Salonen 2013, 23.)

Alkukartoitus

Kyselylomakkeella on mahdollista saada nopeasti ja nimetöntä tietoa aihealueesta. Kyselylomakkeen lähetin sähköpostitse jokaiselle yksikön neljälletoista asiakastyötä tekeväälle virkamiehelle. Kysymys on kokonaistutkimuksesta, jolloin koko perusjoukko on kohderyhmänä. Kyselylomakeesta suunnittelin hyvin tiiviin ja kysymykset olivat avoimia kysymyksiä. Kyse ei ole määrällisestä tutkimuksesta vaan aineiston kartuttamisesta kirjallisessa muodossa. (Vilkkä 2005, 78, 84.)

Teemahaastattelu

Teemahaastattelua voidaan luonnehtia keskusteluksi, jonka tavoitteena on tutkijan ohjatessa keskustelua, saada selville oleelliset asiat teeman alueelta (Eskola & Vastamäki 2007, 25). Teemahaastattelun runko koostuu kehittämishankkeen keskeisistä asioista; teema-alueista (Vilkkä 2005, 101). Haastattelun aikana käydään lävitse kaikki ennaltasuunnitellut teema-alueet, mutta niiden järjestys ja laajuus eivät ole etukäteen tiedossa. (Eskola & Vastamäki 2007, 28).

Teemahaastatteluosuuden tulee olla emansipatorinen ja näin ollen olla hyödyllinen myös haastatteluun osallistujille. Yksi mahdollisuus tähän on antaa ryhmän luoda oma yhteinen kanta keskusteltavista teemoista. Tämä palvelee myös hanketta, koska haastatteluun osallistuvat ovat asiantuntijoita juuri heidän yksikkönsä perhetyössä. (Vilkkä 2005, 103.)

Työryhmätyöskentely

Työryhmässä työskentely soveltuu erinomaisesti opinnäytetyönä toteutettaviin kehittämishankkeisiin. Ryhmä valitaan siten, että paras asiantuntemus saadaan yhteen. Toivottavaa on, että työryhmään saadaan erityyppisissä tehtävissä toimivia asiantuntijoita. Ryhmälle annetaan ongelma, johon työskentelemällä tiimissä yritetään keksiä ratkaisu. (Heikkilä 2008, 101-102.)

6.5 Hankkeen eteneminen vuosina 2013-2015

Kehittämishankkeen esittely työyhteisölle ja johtoryhmälle

Alustava kehittämishankeidea esiteltiin työyhteisölle Lapsen oikeuksien päivänä 25.11.2013 (Lapsen oikeuksien virallinen päivä on 20.11) (Liite 3). Työyhteisölle kerrottiin, mitä kehittämishanke mahdollisesti koskisi ja miten hanke tulisi etenemään. Asia jätettiin tuolloin hautumaan ja siihen palattiin seuraavan kerran vasta yksikkömme johtoryhmässä.

Johtoryhmään kuuluu yksikkömme johtaja, apulaisjohtaja sekä kaksi rikosseuraamusesimiestä. Johtoryhmän vetäytymispäivässä maaliskuussa 2014 esittelin kehittämishankkesuunnitelman johtoryhmälle sekä kävimme keskustelua yleisesti lapsi- ja perhetyöstä yksikössämme. Saman kokouksen teemana oli työjärjestyksen päivittäminen. Työjärjestyksessä määritellään kunkin virkanimikkeen alla työskentelevien toimenkuva. Aiemmin lapsi- ja perhetyö ei ollut näkynyt työjärjestyksessä mitenkään. Keskustelun myötä työjärjestykseen lisättiin jokaisen rikosseuraamustyöntekijän työnkuvaan lapsi- ja perhetyö. Jatkossa työntekijöiden tulee huomioida tämä työotteessaan.

Alkukartoitus

Kehittämishankkeen aluksi kartoitin nykytilannetta omassa yksikössäni kyselylomakkeella (Liite 4). Lähetin sähköpostitse kartoituksen 17.8.2014.

Vastauksia pyysin 22.8.2014 mennessä sähköpostitse. Vastauksia palautui ensimmäisellä yrittämällä ainoastaan kaksi. Lähetin kyselyn uudelleen 25.8.2014 ja pyysin palauttamaan vastaukset 3.9.2014 mennessä. Lopulta sain yhteensä yhdeksän vastausta. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää, miten rikosseuraamustyöntekijät määrittelevät lapsi- ja perhetyön, ja miten se näyttäytyy heidän omassa työssään.

Lapsi- ja perhetyön merkitystä kuvattiin tärkeäksi⁶ ja se määriteltiin asiakastyöhön sisäänrakennetuksi osaksi, jota ei ole tarvetta eritellä. Muutamassa vastauksessa mietittiin perheen määritelmää. Perheen ajateltiin merkitsevän jokaiselle eri asiaa ja jokaisen määrittelevän itse perheensä. Vastauksista ilmeni ajatus siitä, että asiakkaamme eivät usein elä perinteisessä ”ydinperheessä”, (ero ja lasten sijoitukset toisaalle) ja vanhemmuuden tukeminen näissä tilanteissa koettiin erittäin tärkeäksi.

Työntekijöiden arvion mukaan suurella osalla asiakkaista rikollisuuden syvimmät juuret ovat lähtöisin epävakaa lapsuuden kokemuksista, kuten perheväkivallasta tai vanhempien erosta. Perhettä kuvattiin suureksi voimavaraksi, jota tulisi tukea. Lisäksi vastauksista kävi ilmi asiakkaan kohtaaminen kokonaisuutena, osana perhettä. Toisaalta vastauksista ilmeni, että lapsi- ja perhetyötä ei koeta ydintehtäväksi. Siksi sitä ei nähdä alueeksi, johon tulisi kiinnittää sen enempää huomiota, kuin mihinkään muuhunkaan yksittäiseen elementtiin.

Konkreettisimmin lapsi- ja perhetyö näkyy vastausten perusteella lausuntovaiheessa, jossa selvitetään syytetyn soveltuvuutta valvontarangaistukseen. Soveltuvuuden arvioinnissa oleellista on lasten ja puolison kuuleminen. Lisäksi rangaistuksia toimeenpantaessa asiakkaiden perhetilanne selvitetään ja seuraamuksen luonteenmukaisesti mietitään, miten perhetilanne vahvistaa tai mahdollisesti aiheuttaa haasteita (esimerkiksi

⁶ ”Perhe on jokaisen ihmisen tärkein henkisen kasvun väline ja pohja. Vanhempien kautta on saanut perimän, perinteet, arvot ja mallit. Varhainen vuorovaikutus luo psyykkisen kehityksen perustan. Sanotaan, että ihminen voi kehittyä vain vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Myös sisarukset opettavat välttämättömiä sosiaalisia taitoja. Olisi mahdotonta työskennellä rikoksiin syyllistyneiden selviytymistä edistävällä tavalla, ellei ota näitä seikkoja huomioon.”

lastenhoito) seuraamuksesta suoriutumiseksi.⁷ Alaikäisten ehdollisesti rangaistujen nuorten kanssa työskenneltäessä myös vanhemmat otetaan mukaan työskentelyyn.

Vastausten perusteella lapsi- ja perhetyö näyttäytyy rikosseuraamustyöntekijöiden arjessa keskusteluina asiakkaiden kanssa. Työ räätälöidään asiakkaan tilanteeseen sopivaksi ja työskentelyn aluksi selvitetään asiakkaan toivomukset ja tarpeet suhteessa perheeseen ja mahdolliseen lapseen. Keskusteluilla pyritään vahvistamaan asiakkaan sosiaalisia suhteita ja vanhemmuutta sekä ohjaamaan näitä palveluiden piiriin. Asiakkaiden kanssa keskustellaan perhetilanteesta, sekä rikosten ja niihin liittyvien seuraamusten vaikutuksesta perheeseen. Asiakkaita myös neuvotaan siinä, miten rikoksista ja seuraamuksista voisi puhua läheisten kanssa sekä pyritään lisäämään vanhemman tietoisuutta näiden asioiden tärkeydestä.

Asiakkaan lähiomainen, puoliso, lapsi tai vanhempi, voidaan ottaa mukaan tapaamisiin ja välillä työntekijät jopa suosittelevat omaisen läsnäoloa. Yhdessä vastauksessa mainittiin lapsen oikeus molempiin vanhempiinsa lapsen kannalta turvallisissa järjestelyissä ja sopimuksissa. Myös rikollisuuden ylisukupolvisuudesta mainittiin vastauksissa⁸.

Palveluohjauksellisesta näkökulmasta vastauksissa oli vaihtelevuutta. Suurimmassa osassa mainittiin yhteistyö sosiaalitoimistojen kanssa. Lisäksi mainittiin Ensi- ja turvakoti sekä lastensuojelun jälkihuolto sekä avohuolto. Asiakkaita ohjataan rikosseuraamustyöntekijöiden toimesta lapsiperheille suunnattujen palveluiden piiriin, pariterapiaan, päihdepalveluihin sekä koulupsykologille. Myös avioeron, huoltajuusoikeudenkäynnin sekä tapaamisten osalta on asiakkaita neuvottu palveluiden hakemisessa. Muutamassa vastauksessa mainittiin, ettei palveluohjausta ole tehty ollenkaan.

⁷ "Kartoituksessa huomioidaan asiakkaan sosiaaliset suhteet, sillä rikosmyönteinen lähipiiri on eräs kriminogeeninentekijä, johon voidaan vaikuttaa. Lähipiirin vaikutusta pyritään selvittämään konkreettisesti. Tällöin tulevat esille myös voimavarat ja mahdollisuudet, joilloin parisuhteen ja perheen merkitys on usein ratkaiseva. Kaikkia rikoksiin syyllistymistä ehkäiseviä tekijöitä pyritään tukemaan."

⁸ Kun asiakkaalla on lapsia, työn tavoite ulottuu tässä mielessä jopa seuraavaan sukupolveen. Auttamalla vanhempia autamme lapsia."

Lisätietoa ja materiaalia kaivattiin lähinnä palveluohjauksellisesta näkökulmasta. Vastauksista ilmeni tarve saada ajankohtaista tietoa alueen toimijoista, muun muassa erilaisista vertais- ja keskusteluryhmistä, jotta palveluohjaus helpottuisi. Lisäksi toivottiin yhteydenottoja toimijoihin, jotta tietoisuus asiakkaidemme erityisongelmista ja haasteista sekä niiden vaikutuksesta perhe-elämään lisääntyisi. Lisäksi eri virkamiesten ja toimijoiden välisen tiedonkulun ongelmiin kaivattiin ratkaisuja.

Vastausten perusteella kaivattiin perhetyöhön liittyvää koulutusta, erityisesti perhesuhteiden dynamiikasta ja parisuhdeväkivallasta. Lisäksi tärkeäksi mainittiin vankeudessa alkaneen perhetyön jatkaminen yhdyskuntaseuraamustoimistossa. Laajempaa näkökulmaa edustivat vastaukset koskien perheen huomioimista kokonaisvaltaisemmin; mahdollisia keskusteluja koko perheen kanssa. Eräässä vastauksessa ehdotettiin parisuhde- ja perhekursseja sekä asiakkaille suunnattua keskustelufoorumia internettiin.

Videoneuvottelu muiden yhdyshenkilöiden kanssa

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella toimii kuusi yhdyskuntaseuraamustoimistoa sekä Ahvenanmaan ja Seinäjoen toimipaikat. Jokaisessa yksikössä on nimetty perhetyöyhdyshenkilö. (Rikosseuraamuslaitos 2014.) Tarkempaa tietoa perhetyön käytännöistä keräsin yhdyshenkilöiltä teemahaastattelun avulla.

Kutsuin kokoukseen kaikki Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen kuusi perhetyöyhdyshenkilöä sekä perhetyökoordinaattorin. Kokoonnuimme videoyhteyden päähän 10.10.2014. Sairastumisten ja äkillisten päällekkäisyyksien vuoksi kokoukseen pääsi osallistumaan itseni lisäksi vain kaksi perhetyöyhdyshenkilöä sekä alueen perhetyökoordinaattori.

Teemahaastattelun suoritin videoyhteyden välityksellä ryhmämuotoisena. Teemahaastattelun tavoitteena oli avata ja määritellä lapsi- ja perhetyön

käsitettä, sekä jakaa hyväksi havaittuja käytäntöjä ja kertoa paikallisista yhteistyöverkostoista.

Perhetyötä kuvattiin keskusteluiksi asiakkaiden kanssa. Keskustelujen sisältönä on etenkin perhesuhteet ja asiakkaiden vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen. Alaikäisten kanssa keskustellaan perhesuhteista ja seurustelusta. Työskentelyyn voidaan ottaa mukaan vanhemmatkin. Lisäksi yksi perhetyönyhdyshenkilö kertoi tekevänsä hyvin joustavasti sijaisuuksia vankilassa. Hän kertoi työskentelevänsä vankilassa perhetyöhön liittyvien asioiden parissa. Asiakkaan vapautuessa vankilasta ja siirtyessä mahdollisesti valvontaan yhdyskuntaseuraamustoimistoon, perhetyötä voidaan jatkaa saumattomasti saman työntekijän kanssa.

Keskustelussa ilmeni, että perhetyönyhdyshenkilön rooli on edelleen hieman vaihteleva puutteellisen ohjeistuksen myötä. Jokainen on luonut itselleen omannäköisensä toimenkuvan. Toisaalta tämä on myös hyvä, koska jokainen voi toteuttaa tehtävää omaan yksikköönsä sopivalla tavalla. Muissa toimistoissa perhetyö ei vielä esimerkiksi näkynyt työjärjestyksessä.

Perhetyönyhdyshenkilöt kertoivat informoivansa yksiköissään lastensuojeluun liittyvissä asioissa. Etenkin lastensuojeluilmoituksen tekemisestä matalalla kynnyksellä on keskusteltu yksiköissä. Lisäksi perhetyöntekijät kiinnittävät huomiota yksiköissä kirjauskäytäntöihin, jotta läheisen oleminen tapaamisella mukana saataisiin tilastoitua perhetapaamisena.

Keskustelimme lasten kuulemisesta valvontarangaistuksen edellytyksiä arvioitaessa. Valvontarangaistuslaki (2011) edellyttää kuulemisen tekemistä lastensuojelun viranomaisen kanssa. Haastavana koettiin roolijako rikosseuraamustyöntekijän ja sosiaalityöntekijän kesken. Päädyimme siihen, että on erityisen tärkeää keskustella sosiaalityöntekijän kanssa etukäteen tilanteesta ja sopia pelisäännöt lapsen kuulemiseen. Jaoimme myös tietoa erilaisten menetelmien käytöstä lasten kanssa, kuten Nalle kortit ja piirtäminen keskustelun herättäjänä.

Hanketyöryhmän työskentely

Hanketyöryhmä kokoontui 16.10.2014 Turun yhdyskuntaseuraamustoimistossa. Paikalla oli itseni lisäksi kolme rikosseuraamustyöntekijää sekä apulaisjohtaja Turun yhdyskuntaseuraamustoimistosta. Lisäksi paikalla oli kaksi työntekijää Käyrän vankilasta, joiden toimenkuvaan perhetyö kuuluu. Tarkoituksena oli määritellä käsite ”lapsi- ja perhetyö” sekä miettiä sen merkitystä ja paikkaa yhdyskuntaseuraamustyössä. Lisäksi tavoitteena oli suunnata hanketta vastaamaan yhdyskuntaseuraamustoimiston tarvetta.

Kerroin tapaamisen aluksi teettämäni alkukartoituksen tulokset sekä muiden toimistojen käytäntöjä lapsi- ja perhetyössä. Esittelin perhetyöhön liittyviä käsitteitä (käsitteet määritelty luvussa 5.1), jonka pohjalta aloimme luoda yhteistä näkemystämme lapsi- ja perhetyöstä omassa yksikössämme. Kävimme keskustelua lapsi- ja perhetyön käsitteestä sekä siitä heräävistä mielikuvista.

Päädyimme keskustelun pohjalta siihen, että omassa työssämme lapsi- ja perhetyö herättää liian voimakkaan assosiaation esimerkiksi kuntien tekemään lastensuojelun perhetyöhön, jossa työtä tehdään koko perheen kanssa. Tämä eroaa oleellisesti omasta työstämme, jossa työtä tehdään rangaistusta suorittavan henkilön kanssa perheen sijasta. Päädyimme siihen, että perhekeskeinen, perhelähtöinen sekä lapsen tilanteen huomioiva työskentelyote on viitekehys, joka sopii yhdyskuntaseuraamustyöhön paremmin.

Hanketyöryhmän kokoontumisessa arvioitiin hankkeen suuntaa ja tarvetta. Yhteisesti todettiin, että lapsi- ja perhetyö näyttäytyy alkukyselyn vastausten perusteella voimakkaasti työssämme. Hanketta päädyttiin suuntaamaan uudelleen alkukyselyn tuottamien vastausten perusteella enemmän konkreettisempaan suuntaan. Hankkeen tavoitteeksi määriteltiin menetelmä- ja palveluohjauksen kokoaminen rikosseuraamustyöntekijöiden käyttöön. Tällöin hankkeen tarve olisi todellinen.

Hankkeen sekä menetelmäkansion arvionti työyhteisön kanssa

Kehittämishankkeen lopputulos esiteltiin apulaisjohtajalle maaliskuussa 2015. Apulaisjohtaja ehdotti muutamia lisäyksiä työhön. Lopputulos esiteltiin koko työyhteisölle huhtikuussa 2015. Samalla käytiin keskustelua lapsi- ja perhetyön käsitteestä sekä sen määrittelystä omassa työssämme. Kuten hanketyöryhmä jo aiemmin, työyhteisökin oli sitä mieltä, että lapsi- ja perhetyö ei anna oikeaa mielikuvaa tekemästämme työstä. Päädyimme keskustelussa samaan tulokseen, että perhelähtöinen ja –keskeinen sekä lapsilähtöinen työote kuvaa työtämme paremmin.

Menetelmä- ja palveluohjauksekansio otetaan käyttöön Turun yhdyskuntaseuraamustoimistossa toukokuussa 2015. Menetelmäkansion sisältöä tullaan lisäämään ja palveluohjauksellista materiaalia tarkentamaan. Menetelmäkansion toimivuutta arvioidaan ja kehitetään jatkossakin säännöllisesti, jottei hankkeen tuottama tulos jää unohduksiin. Menetelmä- ja palveluohjauksekansion ylläpidosta vastaa perhetyönyhdyshenkilö eli hankkeen vetäjä.

6.6 Menetelmä- ja palveluohjauksekansio

Menetelmä- ja palveluohjauksekansion sisältöä mietittiin jo ensimmäisessä hanketyöryhmän kokouksessa. Todettiin, että palveluohjauksellisesta näkökulmasta tärkeää olisi saada ajankohtaista tietoa alueen toimijoista, jolloin rikosseuraamustyöntekijöiden työ palveluohjauksessa helpottuisi.

Pyysin menetelmä- ja palveluohjauksekansion sisältöön ideoita rikosseuraamustyöntekijöiltä sähköpostitse. Lisäksi yhteisissä tiloissamme Turun yhdyskuntaseuraamustoimistolla oli seinällä paperi, johon toivoin vastauksia liittyen sisältöön. Vastauksia ja ehdotuksia sisällöksi tuli vain muutama sähköpostitse. Sisällöksi ehdotettiin erilaisia tehtäviä, joita asiakkaiden kanssa voisi tehdä lapsi- ja perhetyöhön liittyen. Lisäksi toivottiin palveluohjauksellista materiaalia.

Hankkeen aikana keräsin erilaisista lähteistä hyväksi havaittuja menetelmiä, joita lapsi ja perhetyössä voidaan käyttää. Menetelmällä tarkoitetaan jotain välinettä, jonka avulla päästään tiettyyn tavoitteeseen. Menetelmiksi voi lukea hyvin laajan kirjon erilaisia asioita, kuten vuorovaikutussuhteen rakentamisen ja asiakkaan kuulluksi tulemisen. Menetelmä auttaa puheeksiottamisessa ja selkeyttää tilannetta. (Kaikko & Friis 2013, 112.)

Lapsi- ja perhetyön menetelmä- ja palveluohjauskansio tehtiin sähköisenä versiona. Näin menetelmäkansio on helposti löydettävissä ja sitä on helppo päivittää. Lisäksi menetelmäkansiosta tehtiin kirjallinen versio. Oheistuotteena syntyi kaksi kansiota, johon keräsin esitteitä yhdistysten toiminnasta. Toinen kansio jäi rikosseuraamustyöntekijöiden käyttöön ja toinen kansio asiakkaiden käyttöön.

Lapsi- ja perhetyön menetelmä- ja palveluohjauskansio sisältää luvut Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyölinjausten mukaisesti: vanhemmuus ja parisuhde, lapsen edun huomioiminen ja palveluohjaus. Vanhemmuus ja parisuhde luku sisältää tietoperustaa vanhemmuuden ja parisuhteen tukemisesta ja luku lapsen edun huomioimisesta tietoa lapsen kuulemisesta.

Palveluohjaus luku sisältää esimerkinomaisesti Turun kaupungin palvelujärjestelmää perheille. Lisäksi luvussa on kartoitettu Turun seudulla sekä valtakunnallisesti toimivia kolmannen sektorin toimijoita. Lisäksi palveluohjaus luvusta löytyy tietoa valtakunnallisista auttavista puhelimista ja internetissä toimivista auttamispalveluista. Menetelmä luku sisältää erilaisia asiakkaiden kanssa käytettäviä menetelmiä, joita voidaan käyttää joko internetissä tai kirjallisesti tulostettuina. Menetelmiä voi käyttää asiakkaiden kanssa keskustelunherättäjinä tai asiakkaan tilanteen hahmottamiseen sekä työntekijän että asiakkaan näkökulmasta.

7 Arviointi sekä tulosten levittäminen

7.1 Kehittämishankkeen arviointi

Tuotos

Kehittämishankkeen aluksi kartoitettiin Turun yhdyskuntaseuraamustoimistolla tehtävää lapsi- ja perhetyötä. Aiemmissa keskusteluissa lapsi- ja perhetyötä ei oltu nähty kovinkaan laajana osana työtä. Kartoitus havainnollisti hyvin käytettyjen työmuotojen laajuuden. Kartoituksen myötä myös ne työtehtävät, joita ei oltu aiemmin yhdistetty lapsi- ja perhetyöhön, miellettiin kartoituksessa lapsi- ja perhetyöksi. Kehittämishankkeen aikana määriteltiin lapsi- ja perhetyön käsitettä työyhteisössä. Yhteisesti hyväksytyt termistö edesauttaa asioista puhumista.

Kehittämishankkeen tuotoksena syntyi ”Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyö -menetelmä- ja palveluohjauskansio rikosseuraamustyöntekijöille”. Kansio on ajankohtainen tuotos Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjausten tultua voimaan 2013. Lapsi- ja perhetyön menetelmä- ja palveluohjauskansio on käyttökelpoinen ja helppokäyttöinen työväline asiakastyöhön. Kansiota voidaan hyödyntää myös koko Turun Rikealueella (Turun yhdyskuntaseuraamustoimisto, Käyrän vankila ja Turun vankila). Tietoperustan ja menetelmien osalta menetelmä- ja palveluohjauskansiota voidaan hyödyntää valtakunnallisesti.

Tekemisen arviointi

Kehittämishankkeen prosessi oli pitkä ja välillä hankalakin. Pitkäjänteinen työ oman työni ohessa pienten lasten äitinä oli osittain raskasta. Hankkeen eteenpäin viemiselle oli väkisin löydettävä aikaa. Opintovapaani, jonka

työnantajani myönsi minulle tammi-huhtikuulle 2015, mahdollisti hankkeen loppuunviennin.

Työyhteisössä kehittämishanke ei välttämättä osunut parhaaseen mahdolliseen ajankohtaan. Työssä vuoden 2015 aikana tapahtuvat suuret muutokset veivät suuren osan energiasta, kun tulevaa piti suunnitella ja viedä eteenpäin. Sitouttaminen hankkeeseen oli vaikeaa, koska ihmiset kokivat muutenkin paineita uusien muutosten edessä. Johdon ja etenkin apulaisjohtajan antama tuki hankkeelle oli tärkeää. Asioista keskustelu avasi uusia näkökulmia hankkeeseen. Lisäksi apulaisjohtaja toimi kannustajana ja olkapäänä, kun sitä tarvitsin.

Ammatillinen arviointi

Kehittämishanke oli mielenkiintoinen. Hanke oli ensimmäinen näin laaja prosessi, josta vastasin. Asioiden organisointi ja aikatauluttaminen sekä kokousten vetäminen oli entuudestaan tuttua eikä aiheuttanut ongelmia. Ihmisten sitouttaminen ja innostaminen kehittämistyöhön oli haastavaa. Seuraavissa kehittämishankkeissa tulen panostamaan enemmän tiedottamiseen ja ennen kaikkea säännölliseen tiedottamiseen.

Systemaattinen tiedonhankintataitoni kehittyi. Tätä taitoa pystyy hyödyntämään myös jatkossa ammatillisen kehittymisen näkökulmasta. Oma tietoperustani lapsi- ja perhetyöstä lisääntyi ja pystyn perustelemaan työn tärkeyttä myös muille. Kehittämishankkeen myötä Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjaukset tulivat myös tutuiksi.

Eettinen pohdinta

Koko työyhteisön saaminen kehittämishankkeeseen oli haastavaa. Aihe oli toisia kiinnostava ja osa koki aiheen sellaiseksi, joka ei näyttäydä niin merkittävässä roolissa omassa työssään. Hanketyöryhmään valittiin jäsenet

vapaaehtoisuuden pohjalta. Kehittämissryhmään valikoitui henkilöt, jotka olivat aiheesta kiinnostuneita ja toisaalta halusivat olla kehittämistyössä mukana.

Lapsi- ja perhetyön menetelmä- ja palveluohjauskansio sisältää erilaisia menetelmiä asiakkaiden kanssa tehtävään työhön. Rikosseuraamuslaitoksella käytetään paljon erilaisia tehtäviä asiakastyöskentelyssä, joten menetelmien käyttö ei ole uutta. Toisaalta pohdin sitä, että menetelmien käytön ei tule olla asiakastyössä itseisarvo. Menetelmiä ei tule käyttää menetelmän takia vaan helpottamaan asiakastyötä, auttamaan asiakasta hahmottamaan tilannettaan, keskustelun herättäjänä ja ilmaisun tukena.

7.2 Jatkokehittämisehdotuksia

Ensimmäisessä työryhmän kokouksessa nousi ilmoille tarve informoida sosiaalitoimea tekemästämme sosiaalityöstä sekä puolin ja toisin kertoa työn tavoitteista sekä toiveista yhteistyökumppaneina. Alkuvuosi 2015 Rikosseuraamuslaitoksella on täynnä suuria uudistuksia koskien lakia, Ulosottoviraston tehtävien sekä Arviointikeskuksen töiden osittaista siirtymistä yhdyskuntaseuraamustoimistoon. Totesimme, ettei hankkeen ajankohta ole otollinen tämän yhteistyöpalaverin järjestämiseksi.

Työryhmän keskusteluissa nousi esille myös tarve luoda palautejärjestelmä tai avoin keskusteluyhteys vankiloiden kanssa, koskien yhdyskuntaseuraamustoimiston valvontaan siirtyvien asiakkaiden antamaa palautetta perhetyöstä. Asiakkailta on hyvinkin kärkeviä mielipiteitä perhetyöstä. Osa näistä liittyy vankien/asiakkaiden tiedonpuutteeseen koskien vankilan sääntöjä ja turvallisuusohjeita. Työryhmässä ehdotettiin yhteistyötapaamista, jossa vankilan virkamies kertoisi vankilassa tehtävästä perhetyöstä sekä siihen liittyvistä käytännöistä. Näin yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöiden olisi helpompaa reagoida asiakkailta saatavaan palautteeseen ja kertoa perusteluja vankilan käytännöille.

Kehittämishankkeen aikana kävi ilmeiseksi palvelujärjestelmään liittyvät tiedolliset puutteet. Kolmas sektori on hyvin jäsentymätön ja moni yhdistys ja

organisaatio tarjoaa samanlaisia palveluita. Toisaalta näistä palveluista on vaikea löytää tietoa. Kehittämistyöryhmään osallistui työntekijä Käyrän vankilasta. Ajatuksena syntyi yhteistyössä Käyrän perhetyöntekijän kanssa tutustua järjestelmällisesti alueen kolmanteen sektoriin. Tavoitteena on luoda verkostoa ja tuoda omaa toimintaamme ja asiakasryhmämme erityistarpeita esille. Lisäksi tutustumiskäyntien avulla voidaan mataloittaa kynnystä ottaa yhteyttä palvelujen järjestämiseksi.

7.3 Tulosten levittäminen

Menetelmä- ja palveluohjauksen käyttöä tullaan arvioimaan ja seuraamaan omassa yksikössäni sekä tekemään siihen tarvittavia päivityksiä ja muutoksia. Toiveena on, että kansiosta tulee osa arkea.

Olen lupautunut esittelemään kehittämishankkeen sekä menetelmä- ja palveluohjauksen alueellisessa perhetyönkehittämistyöryhmässä. Hanketyöryhmässä nousseet ideat ja ajatukset tulevat tätä kautta myös kehittämistyöryhmän tietoon. Lisäksi menetelmä- ja palveluohjauksen kansiota on tarkoitus jakaa muidenkin yksiköiden käyttöön soveltuvin osin.

LÄHTEET

Painetut lähteet

Bardy, M. (toim.) 2013. Lastensuojelun ytimissä. 4. uudistettu painos. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2007. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-Kustannus, 25-43.

Haapasalo, J. 2006. Kasvu ympäristön varhaiset riskitekijät rikollisen käyttäytymisen kehityksessä. Teoksessa Honkatukia, P. & Kivivuori, J. (toim.) Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 221. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 123-160.

Haapasalo, J. 2008. Kriminaalipsykologia. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Heikkilä, A.; Jokinen, P. & Nurmela, T. 2008. Tutkiva kehittäminen: avaimia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. Helsinki: WSOY.

Honkatukia, P. & Kivivuori, J. (toim.) 2006. Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 221. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 123-160.

Järvinen, R.; Lankinen, A.; Taajamo, T.; Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. 2. uudistettu painos. Porvoo: Bookwell oy.

Kaikko, K. & Friis, L. 2013. Menetelmät lastensuojelun tukena. 4. uudistettu painos. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 108-120.

Kalliola, T.; Kurki, A.; Salmi, M. & Tamminen-Vesterbacka, T. 2010. Matkalla ohjaajuuteen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Kotimaa.

Kankaanpää, M. 2012. Elämäkerralliset menetelmät perhetyössä. Perhetyöntekijöiden näkökulma identiteettityöhön. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Kirjonen, J. 2009. Kehittäminen asiantuntijatyönä. Teoksessa Seppänen-Järvelä, R. & Karjalainen, V. (toim.) Kehittämistyön risteyskiä. Helsinki: Stakes, 117-133.

Lappi-Seppälä T. & Niemi, H. 2014. Johdanto. Teoksessa Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 266. Rikollisuustilanne 2013. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojenvalossa. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Viitattu 5.3.2015. Luettavissa verkkojulkaisuna: http://www.optula.om.fi/material/attachments/optula/julkaisut/rikollisuustilanne/yZ4ugda63/Rikollisuuskehitys_2013.pdf, 1-8.

Leppilampi, A. & Neuvonen-Rauhala, M-L. 2007. Uudistavaa yhteistyötä: ammattikorkeakoulu ja konsultti työyhteisön kehittämisen tukena. Teoksessa Ramstad, E. & Alasoini, T (toim.) Työelämän tutkimusavusteinen kehittäminen Suomessa. Lähestymistapoja, menetelmiä, kokemuksia, tulevaisuuden haasteita. Raportteja 53. Helsinki: Tykes & Työministeriö, 327-342.

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 2013. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 264. Rikollisuustilanne 2012. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojenvalossa. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Viitattu 5.2.2014. Luettavissa verkkojulkaisuna: <http://www.optula.om.fi/fi/index/julkaisut/rikollisuustilanne/rikollisuustilanne2012.html>

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 2014. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 266. Rikollisuustilanne 2013. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojenvalossa. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Viitattu 5.3.2015. Luettavissa verkkojulkaisuna: http://www.optula.om.fi/material/attachments/optula/julkaisut/rikollisuustilanne/yZ4ugda63/Rikollisuuskehitys_2013.pdf

Ramstad, E. & Alasoini, T. (toim.) 2007. Työelämän tutkimusavusteinen kehittäminen Suomessa. Lähestymistapoja, menetelmiä, kokemuksia, tulevaisuuden, haasteita. Raportteja 53. Helsinki: Tykes & Työministeriö.

Ranta, R. 2005. Kehittyvä työyhteisö. Kehittäminen ja uudistuminen ihmisenä ja organisaationa. Helsinki: Yrityskirjat Oy.

Rantanen, A-K. & Vauranto, H-K. 2002. Apila-perhekansio. Apila-perhekansion käsikirja. Turku: Henrikin seurakunta.

Rikosseuraamuslaitos 2011. Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011-2020. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 7.2.2014. Luettavissa verkkojulkaisuna: http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/risenasiakirjoja/6A3hglF5q/Risen_strategia_2011-2020.pdf

Rikosseuraamuslaitos 2013a. Rikosseuraamusalan monisteita 3/2013. Rikosseuraamusasiakkaat 1.5.2013. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 15.7.2014. Luettavissa verkkojulkaisuna: http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-monisteetjaraportit/6IDwQdgC7/Rikosseuraamusasiakkaat_1.5.2013.pdf

Rikosseuraamuslaitos 2013b. Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyölinjaukset 2013. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 1.2.2014. Luettavissa verkkojulkaisuna: http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/6G5krDHMF/Lapsi-ja_perhetyon_periaatteet_.pdf

Rikosseuraamuslaitos 2014. Rikosseuraamusalan monisteita 3/2014. Rikosseuraamusasiakkaat 1.5.2014. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 15.3.2015. Luettavissa verkkojulkaisuna: http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-monisteetjaraportit/gVNfGzswr/Rikosseuraamusasiakkaat_1.5.2014.pdf

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro oy.

Salmi, V.; Kivivuori, J. & Sirén, R. 2009. Taloudellinen syrjäytyminen. Teoksessa Kivivuori, J (toim.) Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuus: Suomessa tehdyn tutkimuksen ja sen katvealueiden kartoitusta. Tutkimustiedonantoja 94. Helsinki: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitos, 11-14.

Salmi, V.; Lehti, M.; Danielsson, P. & Aaltonen, M. 2014. Pahoinpitely- ja ryöstörikokset. Teoksessa Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 2014. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 266. Rikollisuustilanne 2013. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojenvalossa. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Viitattu 5.3.2015. Luettavissa verkkojulkaisuna: http://www.optula.om.fi/material/attachments/optula/julkaisut/rikollisuustilanne/yZ4ugda63/Rikollisuuskehitys_2013.pdf

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Puheenvuoroja 72. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Seppänen-Järvelä, R. & Karjalainen, V. (toim.) 2009. Kehittämistyön risteyskiä. Helsinki: Stakes.

Solantaus, T. 2013. Luentomateriaali seminaarista Rangaistus lapsen silmin 4.11.2013. Viitattu 3.2.2014. Luettavissa verkkojulkaisuna: <http://www.krimi.fi/RLS-seminaari2013/Solantaus.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2012. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:1. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelman Kaste vuosille 2012–2015. Helsinki: Sosiaali-

ja terveysministeriö. Viitattu 3.4.2014. Luettavissa verkkojulkaisuna:
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=DLFE-18303.pdf

Suomen Mielenterveysseura & Vilhula, A. 2007. Sosiaalinen perimä. Ylisukupolviset kohtalot tutkimuskirjallisuuden valossa. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura. Viitattu 8.2.2014. Luettavissa verkkojulkaisuna:
http://www.mielenterveysseura.fi/sites/default/files/materials_files/sosiaalinen_perima.pdf

Talentia 2013. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. 6. painos. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Ammattieettinen lautakunta. Viitattu 25.2.2015. Luettavissa verkkojulkaisuna:
http://www.talentia.fi/files/558/Etiikkaopas_2013_net.pdf

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Uusimäki, M. 2005. Perhetyö palvelujärjestelmässä. Teoksessa Reijonen, M. (toim.) Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-Kustannus, 17-42.

Vilén, M.; Hansen, M.; Janhunen, T.; Kytöpuu, K.; Salo, S.; Seppänen, P. & Tapio, N. 2010. Perhe ja perhetyö. Teoksessa Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.) Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa/Kirjapaja, 9-59.

Vilén, M.; Tapio, N.; Janhunen, T.; Nissinen, L. & Seppänen, S. 2010. Ammattina perhetyö. Teoksessa Vilén, M.; Seppänen, P.; Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.) Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa/Kirjapaja, 61-99.

Vilén, M.; Seppänen, P.; Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.) 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa/Kirjapaja.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

YK 1989. YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. Viitattu 8.2.2014. Luettavissa verkossa:
https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

YK 2009. Yleiskommentti nro 12 (2009). Lapsen oikeus tulla kuulluksi. Viitattu 2.2.2015. Luettavissa verkkojulkaisuna:
http://www.lapsiasia.fi/c/document_library/get_file?folderId=11437003&name=DLFE-31533.pdf

Åstedt-Kurki, P.; Jussila, A-L.; Koponen, L.; Lehto, P.; Majjala, H.; Paavilainen, R. & Potinkara H. 2008. Kohti perheen hyvää hoitamista. Helsinki: WSOY.

Sähköiset lähteet

Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja PTK/ 140/2014 vp. Viitattu 29.3.2015.
http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/ptk_140_2014_p.shtml#kohta_linkki7

HE 215/2014. Hallituksen esitys eduskunnalle yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi. Viitattu 1.4.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140215#idp4972736>

Laki ehdollisen vapauden valvonnasta 634/2010. Viitattu 19.2.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100634>

- Laki ehdonalaisen vapauden valvonnasta 23.9.2005/782. Viitattu 5.2.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050782?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ehdonalaisen%20vapauden>
- Laki Rikosseuraamuslaitoksesta 27.11.2009/953. Viitattu 5.2.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090953>
- Laki valvontarangaistuksesta 330/2011. Viitattu 1.12.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110330>
- Laki yhdyskuntapalvelusta 12.12.1996/1055. Viitattu 1.2.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961055>
- Lapsiasiainvaltuutettu 2014. Lapsiasiainvaltuutetun internetsivut. Viitattu 2.2.2015.
http://www.lapsiasia.fi/lapsen_oikeudet
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Viitattu 2.2.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Rikosseuraamuslaitos 2014. Rikosseuraamuslaitoksen internetsivut. Viitattu 4.2.2014
<http://www rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/organisaatio.html>
- Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301. Viitattu 2.4.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L1P1>
- Sotkanet 2014. Viitattu 8.2.2014 <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu>
- Tilastokeskus 2015. Viitattu 20.2.2015 <http://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/perhe.html>
- Turun kaupunki 2014. Turun kaupungin internetsivut. Viitattu 30.1.2014
<http://www.turku.fi/Public/default.aspx?nodeid=11423&culture=fi-FI&contentlan=1>
- Valtion virkamieslaki 750/1994. Viitattu 8.2.2014
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1994/19940750?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=virkamieslaki#Pid190700>

Menetelmä- ja palveluohjauksiansiossa käytetyt lähteet

Painetut lähteet

- Bourg, W., Broderick, R., Flagor, R., Kelly, D., Ervin, D. & Butler, J. 1999. A Child interviewer's guidebook. Thousand Oaks, California: SAGE Publications, Inc.
- Ervast, S-A. & Tulensalo, H. 2006. Sosiaalityötä lapsen kanssa. Kokemuksia lapsikeskeisen tilannearvion kehittämistä. Helsinki: SOCCAn ja Heikki Waris –instituutin julkaisusarja 8/2006.
- Helminen, M-L. & Iso-Heiniemi, M. 1999. Vanhemmuuden roolikartta. Käyttäjän opas. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Holland, S. 2004. Child and family assessment in social work practice. London: SAGE Publications Ltd.
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. 2. uudistettu painos. Porvoo: Bookwell oy.
- Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. STAKES Raportteja 281. Helsinki: Stakes.

Ketola, J. (toim.) 2008. Menetyksistä mahdollisuuksiin. Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Jyväskylä: PS-kustannus.

Paaso, S. (toim.) 2010. Mitä lapselle kuuluu? –Opas lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen. Jyväskylä: Pesäpuu ry.

Rautiainen M. (toim.) 2001. Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovela. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Rikosseuraamuslaitos 2013. Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyölinjaukset 2013. Viitattu 10.1.2015. http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/6G5krDHMF/Lapsi- ja_perhetyon_periaatteet_.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö 2012. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:1. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelman Kaste vuosille 2012–2015. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 3.4.2014. Luettavissa verkkojulkaisuna: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=DLFE-18303.pdf

Tapio, N., Seppänen, P., Hyppönen, T., Janhunen, T., Prusila, L., Salo, S., Toivanen, R. & Vilén, M. 2010. Parisuhde ja vanhemmuus. Teoksessa Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.) Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa/Kirjapaja, 101-167.

Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.) 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa/Kirjapaja.

Välivaara, C. 2008. Lapsilähtöisiä vuorovaikutuksen välineitä. Teoksessa Ketola, J. (toim.) Menetyksistä mahdollisuuksiin. Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Jyväskylä: PS-Kustannus, 77-98.

Sähköiset lähteet

Al-Anon 2015. Al-Anon internetsivut. Viitattu 20.3.2015. <http://www.al-anon.fi>

Auralan nuoret ry 2015. Auralan nuoret ry:n internetsivut. Viitattu 1.2.2015. <http://www.mimmi.fi/>

Ehjä ry 2014. Ehjä ry:n internetsivut. Viitattu 15.1.2015. <http://www.ehja.fi/index.php>

Ensi- ja turvakotien liitto 2014. Ensi- ja turvakotien liiton internetsivut. Viitattu 1.2.2014 <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/>

Lastensuojelun keskusliitto 2015. Lastensuojelun keskusliiton internetsivut. Viitattu 15.3.2015. <http://www.lskl.fi/>

Linkki 2015. Linkki internetsivut. Viitattu 15.2.2015. <http://www.linkkitoiminta.fi/>

Lounais-Suomen Mielenterveysseura ry 2015. Lounais-Suomen Mielenterveysseura ry:n internetsivut. Viitattu 15.2.2015. <http://www.turunkriisikeskus.fi/content/fi/1/10005/Etusivu.html>

Länsi-Suomen etävanhemmat 2015. Länsi-Suomen etävanhemmat ry:n internetsivut. Viitattu 20.2.2015. <http://www.lansi-suomenetavanhemmat.fi/index.php>

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015. Mannerheimin lastensuojeluliiton internetsivut. Viitattu 1.2.2015. <http://www.mll.fi/>

Monika-Naiset liitto 2015. Monika-Naiset liitto ry:n internetsivut. Viitattu 10.3.2015. <http://www.monikanaiset.fi/>

Naisten Linja 2014. Naisten Linjan internetsivu. Viitattu 8.2.2014 <https://aucor-naistenlinja-dev.appspot.com/>

Nettiturvakoti 2014. Nettiturvakodin internetsivut. Viitattu 15.2.2015. <https://www.turvakoti.net/site/?lan=1>

NMKY 2015. NMKY ry:n internetsivut. Viitattu 20.3.2015. <http://www.ymca.fi/>

Omaisiet mielenterveystyöntukena ry 2014. Omaisiet mielenterveystyöntukena ry:n internetsivut. Viitattu 15.2.2015. <http://www.omtfs.net/>

Operaatio Toivo 2015. Operaatio Toivon internetsivut. Viitattu 2.4.2015. <http://www.operaatiotoivo.fi/>

Pelastakaa lapset. Pelastakaa lapset yhdistyksen internetsivut. Viitattu 15.2.2015. <http://www.pelastakaalapset.fi/>

Raide 2015. Raide ry:n internetsivut. Viitattu 1.4.2015. <http://www.raide.info/>

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301. Viitattu 2.4.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L1P1>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2015. Sosiaali- ja terveysministeriön ohjeistus. Viitattu 2.4.2015. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=40879&name=DLFE-10512.pdf

Suomen punainen risti 2015. Suomen punainen risti ry:n internetsivut. Viitattu 2.3.2015. <https://www.punainenristi.fi/>

Turun kaupunki 2014. Turun kaupungin internet sivut. Viitattu 30.1.2014. <http://www.turku.fi/Public/Default.aspx?>

Turun seudun yksinhuoltajat ry 2015. Turun seudun yksinhuoltajat ry:n internetsivut. Viitattu 15.3.2015. <http://www.turunseudunyksinhuoltajat.com/index2.php>

Vankien omaiset ry. 2015. Vankien omaiset ry:n internetsivut. Viitattu 2.3.2015. <http://www.vankienomaiset.fi/>

Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2015. Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän internetsivut. Viitattu 10.3.2015. <http://www.vslk.fi/index.php?id=20>

lapsi- ja perhetyön sisältö	esimerkkejä
parisuhteen tukeminen tai siitä irrottautuminen	Asiakkaan kanssa mietitään erilaisia rooleja sekä keskitytään vahvuuksien löytämiseen. Asiakkaan kanssa voidaan keskustella myös parisuhteen kehittämiskohteista. Huonosta parisuhteesta irrottautumista tuetaan sekä parisuhdeväkivaltaan puututaan.
vanhemmuuden tukeminen ja – taitojen vahvistaminen	Asiakkaan kanssa keskustellaan perheestä (etenkin ehdonalaisen valvonnan yhteydessä). Keskusteluissa voidaan miettiä vanhemmuuden iloja, huolia ja vastuita. Tuetaan asiakasta voimavarojen löytämisessä sekä käyttöönotossa.
lapsen edun turvaaminen	Korostuu etenkin lapsen kuulemisessa valraan soveltuvuutta selvittäessä. Lapsi otetaan työntekijän toimesta puheeksi ja tarvittaessa tehdään lastensuojeluilmoitus.
vuorovaikutustaitojen tukeminen	Autetaan asiakasta myönteisten vuorovaikutustapojen löytämisessä sekä keskustellaan vuorovaikutuksen merkityksestä.
alaikäisten asiakkaiden kanssa tehtävä työ	Alaikäisten kanssa keskustellaan perheestä, seurustelusta ja parisuhteesta. Lisäksi huomioidaan yhteydenpito vanhempiin.
sosiaalisen verkoston ylläpito ja vahvistaminen	Autetaan asiakasta hahmottamaan ja kartoittamaan oma sosiaalinen verkostonsa sekä vahvistamaan sitä.
palveluohjaus ja verkostotyö	Autetaan asiakasta kartoittamaan viranomais/palveluverkostoa sekä palveluohjauksella ohjataan asiakasta oikeiden palveluiden piiriin. Osallistutaan verkostotyöhön.

Lapsi- ja perhetyönkäytäntöjä (mukaillen Järvinen ym. 2012, 113; Rikosseuraamuslaitos 2013).

rooli	tehtäväkuva
perhetyön yhdyshenkilö	Yhdyshenkilö edistää omassa yksikössään YK:n Lapsen oikeuksien huomioimista sekä informoi lapsi- ja perhetyöstä. Yhdyshenkilö ylläpitää lapsiystävällistä tilaa sekä informoi henkilökuntaa lastensuojeluilmoitusvelvollisuudesta.
rikosseuraamuslaitoksen henkilökunta	Henkilökunta on velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksia tarvittaessa. Henkilökunnan tehtävänä on eri verkostojen kanssa tehtävä yhteistyö sekä palveluohjaus. Asiakkaita opastetaan ja ohjataan perhesuhteissa sekä arjentaidoissa.

Lapsi- ja perhetyön roolit Rikosseuraamuslaitoksella (Rikosseuraamuslaitos 2013, 29).

Lapsen oikeuksien päivä

*maanantaina 25.11.2013
kello 9-11*

*(oikea päivä 20.11.2013 mutta
päällekkäisyyksien vuoksi meillä 25.11.2013)*

*Isossa kokoustilassa
koko
henkilökunnalle ohjelmaa
mm. Emilia dvd.*



*Varatkaa aika kalenteristanne,
jotta voimme käyttää
yhteisesti hetken
tärkeän asian pohtimiseen.*

Jonna

Alkukartoituskysely

Rikosseuraamuslaitokselle on luotu lapsi- ja perhetyölinjaukset, jotka Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtaja Vesterbacka on hyväksynyt helmikuussa 2013. Linjausten pohjalla on YK:n lastenoikeuksien sopimus, joka sinällään jo velvoittaa viranomaisia huomioimaan tekemissään päätöksissään lapsen etu.

”Rikosseuraamuslaitoksen virkamiesten on 18 artiklan mukaisesti tuettava rangaistusta suorittavan vanhemman vanhemmuutta, jos se on lapsen edun mukaista. Vanhemmuuden tukeminen ei voi lähteä ainoastaan asiakkaan toiveesta vaan virkamiehen on arvioitava onko vanhemmuus tukemisen arvoista ja otettava tässä arvioinnissa huomioon lapsen etu. Jokaisen vangin/asiakkaan kohdalla selvitetään hänen todelliset perhesuhteensa rekisteritietojen lisäksi haastattelussa, kyselylomakkeella tai muulla sopivaksi katsottavalla menetelmällä. Vanhemmuutta on mahdollista tukea keskusteluilla, ryhmätyöskentelyllä, perheleireillä, verkostotapaamisilla, palveluohjauksella jne.”

Linjauksissa määritellään perhetyötä mm. seuraavasti

”..kaikissa Rikosseuraamuslaitoksen yksiköissä tulee tehdä perhetyötä. Perhetyö perustuu tuomitun perhesuhteiden selvittämiseen ja jakautuu yhteydenpidon ja vanhemmuuden tukemiseen. Perhetyön muodot painottuvat eri tavoin eri yksiköissä. Rikosseuraamuslaitoksen perhetyö ei kuitenkaan ole pelkästään sellaisiin perheisiin kohdistuvaa, joissa on lapsia. Asiakas/vanki voi tarvita tukea parisuhteessaan. Perhetyö on myös parisuhteen ylläpitoa mahdollistavaa sekä tarvittaessa tukea ja kehittämistä epäterveistä suhteista irrottautumiseen”

Linjausten mukaisesti yhdyskuntaseuraamustoimistossa mm.

”asiakkaiden vanhemmuutta tuetaan”,

”asiakkaita ohjataan yhteiskunnan perhetyötä koskevien palveluiden piiriin”
sekä

”Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöllä on velvollisuus tukea vanhempaa hänen tehtävässään lapsen kasvatuksessa vanhemman ollessa vankilassa tai yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaana”.

Jotta voimme lähteä kehittämään oman yksikkömme lapsi- ja perhetyötä, tarvitsisin pohjaksi ajatuksia ja näkemyksiä, siitä, missä nyt olemme. Toivottavasti ehditte vastaamaan muutamalla sanalla alla oleviin kysymyksiin ja palauttamaan joko paperilla tai sähköpostitse minulle

viimeistään perjantaina 22.8.2014.

Mitä käsite lapsi- ja perhetyö Sinulle merkitsee?

Miten mielestäsi lapsi- ja perhetyö näkyy työssämme?

Minkälaisia konkreettisia esimerkkejä löydät lapsi- ja perhetyöstä omassa työssäsi?

Minkälaista palveluohjausta teet työssäsi lapsi- ja perhetyön näkökulmasta?

Mitkä ovat tärkeimmät yhteistyökumppanit?

Minkälaisia yhteistyökumppaneita tarvitsisimme lapsi- ja perhetyön näkökulmasta, helpottaaksemme omaa työtämme ja palveluohjausprosessia?

Jos käytössämme olisi kaikki mahdolliset resurssit, mitä lapsi- ja perhetyö voisi parhaimmillaan olla meidän työssämme?

Kiitos vastauksista!

Jokainen vastaus on tärkeä, näillä lähdemme liikkeelle luomaan omaa näkemystämme asiasta!

Jonna



Rikosseuraamuslaitoksen
lapsi- ja perhetyö
-menetelmä- ja palveluohjauskansio
rikosseuraamustyöntekijöille

Jonna Harviainen

Turun yhdyskuntaseuraamustoimisto

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO MENETELMÄKANSION KÄYTTÖÖN	4
2 TUETTAVAT ASIAT RIKOSSEURAAMUSLAITOKSEN LAPSI- JA PERHETYÖNLINJAUSTEN MUKAISESTI.....	6
2.1 Vanhemmuus ja parisuhde	6
2.2 Lapsen edun huomioiminen	8
3 PALVELUOHJAUS	10
3.1 Kunnan velvollisuudet esimerkkinä Turun kaupunki	10
3.2 Kolmassektori perhetyössä	12
3.3 Auttavat puhelimet ja nettiapu	22
4 MENETELMÄT	25
4.1 Menetelmien käyttö	25
4.2 Vanhemmuus.....	25
4.2.1 Epätäydellisten vanhempien lapset.....	25
4.2.2 Isyyden pelikentät	25
4.2.3 Itsenäistyvän nuoren roolikartta	26
4.2.4 Parisuhteen roolikartta	26
4.2.5 Vanhemman työkirja	26
4.2.6 Vanhemmuuden roolikartta	27
4.2.7 Vanhemmuuden talo.....	27
4.3 Parisuhteen tukeminen ja siitä irrottautuminen	27
4.3.1 Lähisuhdeväkivallasta kysyminen	27
4.3.2 Testi väkivallan kokijalle.....	27
4.3.3 Testi väkivallan tekijälle	28
4.3.4 Väkivallan puheeksiotto	28
4.4 Internetistä löytyviä oppaita ammattilaisille ja omaisille	28
5 LÄHTEET	46

Kuviot

Kuvio 1. Vanhemmuuden ulottuvuudet mukaillen Järvinen ym. 2012.....	7
---------------------------------------------------------------------	---

Kuvio 2. Vanhemmuuden voimavarat (Järvinen ym. 2012, 124).	8
Kuvio 3. Turun kaupungin sosiaalityön tulosalue (Turun kaupunki 2014).	10

1 JOHDANTO MENETELMÄKANSION KÄYTTÖÖN

Lapsi- ja perhetyön menetelmä- ja palveluohjauskansio syntyi Sosionomi YAMK tutkintoon kuuluneen kehittämishankkeen tuloksena. Kehittämishanke oli käynnissä vuoden 2013 lokakuusta vuoden 2015 huhtikuuhun. Hankkeen aikana kartoitettiin lapsi- ja perhetyön käytäntöjä Turun yhdyskuntaseuraamustoimistossa ja määriteltiin työyhteisön kanssa perhetyön käsitteitä.

Hanketyöryhmän työskentelyn pohjalta luotiin mielikuva työvälineestä, jota rikosseuraamustyöntekijät voisivat hyödyntää asiakastyössään. Sisältöön kerättiin ideoita työyhteisöstä. Tuloksena syntyi ”Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyö -menetelmä- ja palveluohjauskansio rikosseuraamustyöntekijöille” (jatkossa menetelmäkansio). Menetelmäkansio tehtiin sähköisenä versiona, jolloin sitä on helppo päivittää. Menetelmäkansio on löydettävissä Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston yhteiseltä levyasemalta. Lisäksi menetelmäkansiosta tehtiin kirjallinen kansitettu versio, joka löytyy Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston yhteisistä tiloista.

Menetelmäkansio sisältää osuuden tietoperustasta, joka on jaoteltu Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyölinjausten mukaisesti: vanhemmuus ja parisuhde, lapsen edun huomioiminen ja palveluohjaus.

Vanhemmuus ja parisuhde luku sisältää tietoperustaa vanhemmuuden ja parisuhteen tukemisesta ja luku lapsen edun huomioimisesta tietoa lapsen kuulemisesta. Palveluohjaus luku sisältää esimerkinomaisesti Turun kaupungin palvelujärjestelmää perheille. Lisäksi luvussa on kartoitettu Turun seudulla sekä valtakunnallisesti toimivia kolmannen sektorin toimijoita. Lisäksi Palveluohjaus luvusta löytyy tietoa valtakunnallisista auttavista puhelimesta ja internetissä toimivista auttamispalveluista. Luku sisältää kuvion, johon kolmannen sektorin organisaatioita on listattu niiden tarjoamien palveluiden mukaan. Organisaation nimeä klikkaamalla ohjelma siirtyy automaattisesti kohtaan, jossa organisaatiosta löytyy lisätietoja.

Menetelmä luku sisältää erilaisia asiakkaiden kanssa käytettäviä menetelmiä, joita voidaan käyttää joko internetissä tai kirjallisesti tulostettuina. Menetelmiä voi käyttää asiakkaiden kanssa keskustelunherättäjinä tai asiakkaan tilanteen hahmottamiseen sekä työntekijän että asiakkaan näkökulmasta. Osa menetelmistä on kirjallisessa muodossa menetelmäkansion lopussa. Menetelmän nimeä klikkaamalla ohjelma siirtää kursorin automaattisesti tehtäisivulle.

Jonna Harviainen

rikosseuraamustyöntekijä

Turun yhdyskuntaseuraamustoimisto

2 TUETTAVAT ASIAT RIKOSSEURAAMUSLAITOKSEN LAPSI- JA PERHETYÖNLINJAUSTEN MUKAISESTI

2.1 Vanhemmuus ja parisuhde

Parisuhde

Parisuhdetta, silloin, kun se on vahvuus, tulee tukea keskusteluissa asiakkaiden kanssa. Toisaalta perhetyössä voidaan tukea asiakasta irrottautumaan epäterveistä, esimerkiksi väkivaltaisista parisuhteista. (Rikosseuraamuslaitos 2013, 8.)

Parisuhde on perheen tärkein suhde, jonka vahvistaminen voimistaa koko perheen toimivuutta. Parisuhde- ja ihmissuhdetaidot periytyvät myös lapsille, joten näiden taitojen vahvistaminen lapsi- ja perhetyössä on tärkeää. (Tapio ym. 2010, 120.) Parisuhteeksi määritellään kahden ihmisen suhde, jossa halutaan elää omasta vapaasta tahdosta ja joka perustuu rakastumiselle. Parisuhde kehittyy ajankuluessa elämäntilanteiden ja ihmisten muuttuessa. Parisuhteen laatu vaikuttaa oleellisesti koko perheen hyvinvointiin. Parisuhde voi olla voimavara, joka tukee perheen elämää tai pahimmillaan uhka, joka voi tuhota koko perheen. (Järvinen ym. 2012, 119.)

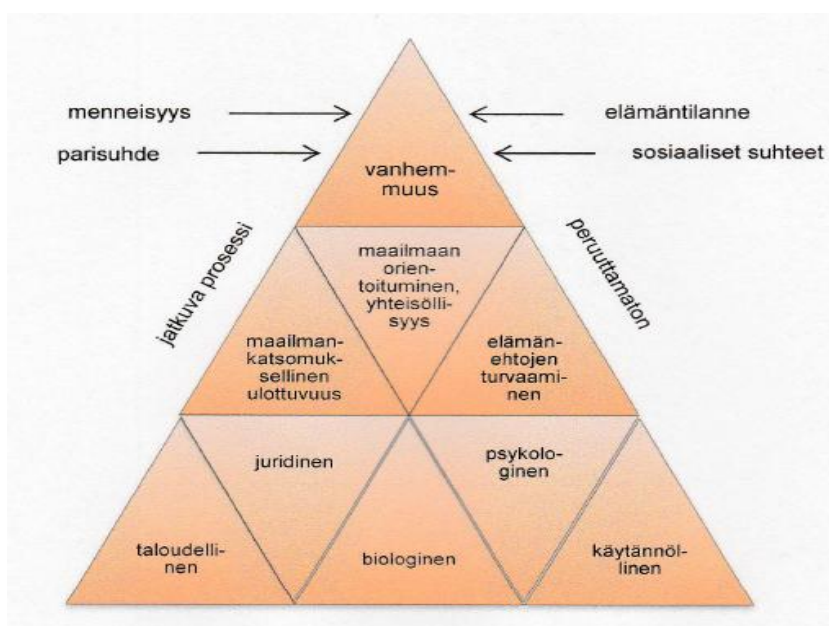
Parisuhteen osapuolien käsitys laadukkaasta parisuhteesta voi olla hyvinkin erilainen ja vaihdella elämän aikana. Lapsuuden malli parisuhteesta vaikuttaa myös omaan käsitykseen parisuhteesta. Osapuolten sitoutuminen parisuhteeseen, pariskunnan taito käsitellä ristiriitoja, halu tehdä kompromisseja sekä pariskunnan tunnetaidot vaikuttavat parisuhteen kestävyYTEEN. (Järvinen ym. 2012, 119.)

Rikosseuraamuslaitoksen linjausten mukaisesti asiakkaiden vanhemmuutta tulee tukea asiakkuuden aikana (Rikosseuraamuslaitos 2013, 17). Vanhemmuus on kerran alettuaan koko elämän mittainen matka, jonka laatu ja

merkitys vaihtelee elämäntilanteesta ja voimavaroista riippuen. (Järvinen ym. 2012, 124).

Vanhemmuuteen liittyy sensitiivisyys lapsen tarpeista. Sensitiivinen aikuinen pystyy havainnoimaan lapsen tunnetiloja ja jakamaan niitä lapsen kanssa. Sensitiivisyyden kautta lapsi kokee elävänsä, olevansa rakastettu ja turvassa. Jos aikuinen ei ole oppinut sanoittamaan ja käsittelemään omia tunteitaan, vanhemmuudessa ongelmia saattaa tulla, kun lapsi ilmaisee tunteitaan ja tarvitsee tunteidensa käsittelyyn vanhemman tukea. Vanhemmuutta voidaan tukea lisäämällä asiakkaan tietoisuutta lapsen kehitysvaiheista. Monesti tieto esimerkiksi uhmaikästä lapsen käytöksen selittäjänä voi helpottaa vanhempaa kasvatustehtävässään. (Tapio ym. 2010, 127, 153-156.)

Vanhemmuuden ulottuvuudet voidaan jakaa eri alueisiin alla olevan kuvion mukaisesti. Maailmaan orientoivalla toiminnalla vanhempi kasvattaa lastaan yhteiskunnan osaksi, sen sääntöihin ja kulttuuriin sopeutuvaksi sosiaalisesti ihmiseksi. Maailmankatsomuksellisella ulottuvuudella lasta ohjataan erilaisten arvojen maailmassa löytämään oma maailmankuvansa. Elämänehtojen turvaamisella vanhempi takaa lapselleen fyysiset puitteet hyvään elämään. (Järvinen ym. 2012, 125).



Kuvio 8. Vanhemmuuden ulottuvuudet mukailen Järvinen ym. 2012.

Vanhemmuuden voimavarat voidaan jakaa seuraavan taulukon mukaisesti sisäisiin ja ulkoisiin voimavaroihin.

sisäinen voimavara	ulkoinen voimavara
<ul style="list-style-type: none"> • tieto lapsen kehityksestä • kyky dialogiseen vuorovaikutukseen lapsen kanssa • herkkyys lapsen tarpeisiin • energia käyttää kykyjään 	<ul style="list-style-type: none"> • sosiaalinen tukiverkosto • oman lapsuuden kokemukset vanhemmuudesta • käsitys omista kyvyistä vanhempana • kulttuuriset ja yhteiskunnalliset arvot

Kuvio 9. Vanhemmuuden voimavarat (Järvinen ym. 2012, 124).

2.2 Lapsen edun huomioiminen

Työskentelyä lapsen kanssa ohjaa samat periaatteet kuin aikuisen kanssa työskennellessä, kuten asiakkaan kunnioitus ja arvostaminen. Silti lapsen kohtaaminen on aivan erilaista. Työntekijältä, joka on tottunut työskentelemään aikuisten kanssa, vaaditaan rohkeutta heittäytyä lapsen kokemusmaailmaan ja jopa lattiatasolle lapsen kanssa. (Ervast & Tulensalo 2006, 61.)

Jotta työntekijä pystyy aidosti kohtamaan ja kuulemaan lapsen kertomusta, hänen tulee olla tietoinen myös omista lapsuuden kokemuksistaan ja asennoitumisestaan lapsiin. (Paaso 2010, 23.) Työskentely lapsen kanssa herättää aikuisissa tunteita ja ne vaikuttavat tapaan, jolla hän lapsen kohtaa. Se mitä työntekijä odottaa kuulevansa lapselta, vaikuttaa siihen mitä lapsi haluaa kertoa ja mitä hän voi kertoa. (Välivaara 2008, 79.) Työntekijää auttamistyössä tukee, jos hän on itse tietoinen ja reflektoinut omaa saatua vanhemmuuttaan, miten on ollut lapsi omille vanhemmilleen, sekä annettua vanhemmuuttaan, miten on ollut vanhempi mahdollisille omille lapsilleen (Kekkonen 2004, 27).

Etukäteen

Tärkeää lapsen kanssa toimiessa on suunnitelmallisuus. Työntekijän tulee olla valmistautunut koko prosessiin etukäteen. Riittävän ajan varaaminen kuulemiseen on tärkeää. (Paaso 2010, 25.)

Lapsen kohtaaminen

Lapsen luottamus työntekijään on ratkaisevaa työskenneltäessä lapsen kanssa kuulemistilanteessa. Luottamussuhteen kehittymistä voidaan edesauttaa osoittamalla lapselle, että työntekijän ja lapsen vanhempien välillä on toimiva vuorovaikutussuhde. Lapsen on tärkeä kuulla vanhemmiltaan, että hänellä on lupa ja oikeus puhua omista ja perheensä asioista avoimesti työntekijän kanssa. Oleellista työskentelyssä on myös työntekijän luottamus lapseen, lapsen kokemuksiin ja kertomaan. Luottamuksen vahvistamiseksi työskentelyn alussa tulee kertoa lapselle, että lapsen kertomat asiat eivät välttämättä jää kahdenkeskiseksi. (Paaso 2010, 23-24.)

Lapsella on oikeus tulla kuulluksi ikätasonsa huomioiden. Lapsilähtöisyydessä on huomioitava lapsen oikeus ilmaista itseään lapselle ominaisilla tavoilla, kuten leikkimällä ja muita ilmaisutapoja hyödyntämällä. Lapsen ei tarvitse ilmaista itseään aikuisille tyypillisellä tavalla keskustelemalla. (Paaso 2010, 24.) Lapsen kielellisessä kehityksessä voi olla suuriakin eroja, jotka johtuvat muun muassa vanhempien koulutuksesta, siitä miten kielellisiä ilmauksia käytetään kotona sekä lapsen kehitystasosta (Bourg 1999, 100). Lasta tulisi kuulla myös eri menetelmiä valitessa. Lasten mieltymykset tavasta ilmaista itseään vaihtelevat suuresti. Jotta lapsen mieltymykset pystyy tunnistamaan, olisi tärkeää, että työskentelysuhteen kehittymiselle löytyisi tarpeeksi aikaa. (Holland 2004, 85.)

Herkkyys itse kuulemistilanteessa on oleellista. Vaikka työntekijä etukäteen on valmistellut haastattelun rungon, vaaditaan työntekijältä valmiutta heittäytyä lapsen ideoihin ja valmiutta muuttaa työskentelytapaansa niiden mukaisesti. (Paaso 2010, 25.)

Tapaamisen lopussa lapselle tulee antaa tilaisuus kysyä häntä mietityttäviä asioita. Lapselle tulee kertoa asioista avoimesti ja totuudenmukaisesti, kuitenkin rasittamatta lasta liikaa yksityiskohdilla. Lapsen tulee myös kuulla miten asia etenee. (Bourg 1999, 139; Ervast & Tulensalo 2006, 20.) Tapaaminen tulee päättää myönteisesti. Lopuksi tulee käyttää riittävästi aikaa yhteiseen mukavaan keskusteluun tai tekemiseen, jotta lapselle jää tapaamisesta levollinen mieli. (Paaso 2010, 26.)

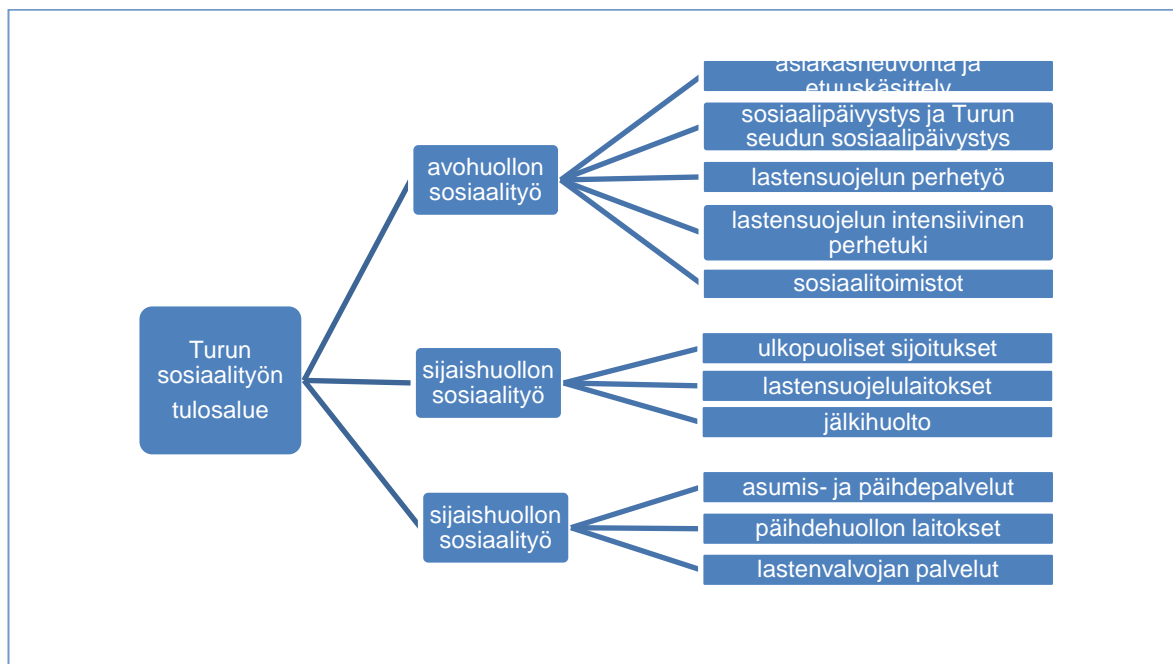
3 PALVELUOHJAUS

3.1 Kunnan velvollisuudet esimerkkinä Turun kaupunki

Sosiaalihuoltolain (2014) mukaisesti kunnan velvollisuutena on muun muassa sosiaalipalvelujen järjestäminen asukkailleen, joita ovat esimerkiksi sosiaalityö (ammattihenkilön antamaa ohjausta, sosiaalisten ongelmien selvittämistä sekä tukitoimia, joilla ylläpidetään ja edistetään yksilöiden ja perheiden suoriutumista sekä yhteisöjen toimivuutta), kasvatus- ja perheneuvonta (asiantuntijan palveluita kasvatus- ja perheasioissa sekä lapsen myönteistä kehitystä edistävää sosiaalista, psykologista ja lääketieteellistä tutkimusta ja hoitoa) sekä perhehoito (yksityiskodissa järjestettävä ympärivuorokautinen hoito, kasvatus tai muun huolenpito). (Turun kaupunki 2014.)

Turun palvelujärjestelmä perheille

Alla olevassa kuviossa on kuvattuna Turun kaupungin sosiaalityön tulosalueen palveluita perhetyönnäkökulmasta.



Kuvio 10. Turun kaupungin sosiaalityön tulosalue (Turun kaupunki 2014).

Turun kaupunki tarjoaa perheille erilaista apua ja tukea varhaisessa vaiheessa, tavoitteenaan perheiden selviytyminen mahdollisimman pitkälle omin voimavaroin. Perheiden muuttuvissa tilanteissa esimerkiksi lapsen syntyessä, kasvatuksessa, erotilanteissa ja kriisitilanteissa, perhepalvelut tukevat ihmissuhteita ja perheiden voimavaroja. Perhepalveluihin luetaan lapsiperheen näkökulmasta päivähoido ja esiopetus, leikkitoiminta, toimeentulotukiasiat ja sosiaalipäivystys. (Turun kaupunki 2014.) Sosiaali- ja terveysministeriön kansallisessa Kaste kehittämissuunnitelmassa viitataan myös lastensuojelun avohuollon ja perhehoidon kehittämiseen sekä lasten ja lapsiperheiden kotipalvelua ja kotiin vietävien palveluja vahvistamiseen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012).

Lapsen syntyessä kaupunki tarjoaa apua isyydenselvittämisessä sekä etuusasioissa. Lapsella on oikeus synnyttyään taloudelliseen turvaan, josta molemmat vanhemmat vastaavat. Lastenvalvoja auttaa vanhempia elatusavusta sovittaessa, jos vanhemmat eroavat. Samoin huolto- ja tapaamisasioiden valmistelussa lastenvalvoja voi auttaa. (Turun kaupunki 2014.)

Lastensuojelutyö, päihdehuolto ja toimeentulotuki ovat osa lapsiperheiden sosiaalityötä. Taloudelliset vaikeudet, päihteiden käyttö, lasten kasvatukseen vaikeudet ja kriisit ovat tilanteita, joissa sosiaalityöntekijään voidaan ottaa yhteyttä. Lapsiperheiden sosiaalityön sosiaalityöntekijän on selvitettävä, jos perheen lapsesta tulee lastensuojeluilmoitus. Tavoitteena on tukea perhettä vaikeassa tilanteessa ja löytää ratkaisuja. Lapsiperheellä on mahdollisuus myös lastensuojelun perhetyöhön, jos perheen selviytyminen on vaarassa. (Turun kaupunki 2014.)

Myös perheväkivaltatilanteissa sosiaalityöntekijään voi ottaa yhteyttä. Päihdeongelmaisissa perheissä sosiaalityöntekijät kartoittavat tilannetta ja ohjaavat perhettä ja päihdeongelmaista eteenpäin. Mahdollisuutena on eriasteisia kuntoutustoimia katkaisuhoidosta pitkäaikaiseen hoitoon. (Turun kaupunki 2014.)

Perheen kohdatessa ongelmia lapsen kasvatuksessa ja kehityksessä sekä vanhemmuuteen liittyvissä asioissa tukea saa Kasvatus- ja perheneuvolasta. Myös äkilliset kriisitilanteet ja traumaattiset tilanteet voidaan käsitellä kasvatus- ja perheneuvolassa. Myös erotilanteissa kasvatus- ja perheneuvola tarjoaa lakisääteistä perheasioiden sovittelua. Tällä toiminnalla turvataan lapsen asema erotilanteissa. (Turun kaupunki 2014.)

Työttömyys vaikeuttaa perheen taloudellista asemaan, mikä osaltaan syrjäyttää yhteiskunnasta. Turussa työttömiä palvelee Hyvinvointitoimialan työllistymispalveluyksikkö, joka toimii yhteistyössä työ- ja elinkeinotoimiston ja Kelan kanssa muodostaen Turun työvoiman palvelukeskuksen. Palveluita ovat muun muassa työnhakuvalmennus, työhönvalmennus, ammatinvalinnanohjaus sekä työkokeilu, työharjoittelu ja työelämävalmennus. (Turun kaupunki 2014.)

3.2 Kolmassektori perhetyössä

Allaolevaan kuviosta löytyy lapsi- ja perhetyön saralla Turun seudulla tai valtakunnallisesti toimivia kolmannen sektorin toimijoita. Painamalla ctrl – näppäintä sekä klikkaamalla samalla hiiren vasenta painiketta organisaation nimen kohdalla, ohjautuu kursori automaattisesti kohtaan, jossa on kerrottuna yhdistyksen toiminnasta tarkemmin ja josta löytyy organisaation internetosoite.

	keskusteluapua	lapset	maahanmuuttajat	neuvontaa liittyen erotilanteisiin	nuoret	perhe- ja läheisväkivalta	päihteisiin liittyvä problematiikka	taloudellinen tuki	tukihenkilötoimintaa	vertaisoimintaa
AI-Anon	x	x			x		x			
Auralan nuoret ry	x	x	x		x					x
Ehä ry			x		x				x	
Ensi- ja turvakotien liitto	x	x				x	x			
Linkki	x			x	x					x
Lounais-Suomen Mielenterveysseura ry	x	x	x	x	x	x			x	x
Länsi-Suomen etävanhemmat ry	x									x
Mannerheimin lastensuojeluliitto ry	x	x	x		x				x	x
Monika-Naiset liitto ry		x			x	x				
Naisten linja	x	x			x	x				x
Nettiturvakoti	x	x			x	x			x	x
NMKY ry	x	x	x		x					x
Omaiset mielenterveystyön tukena ry	x	x			x				x	x
Operaatio Toivo ry	x				x		x			x
Pelastakaa lapset ry					x				x	
Raide ry	x				x		x			
Suomen punainen risti	x	x	x		x			x	x	x
Turun seudun yksinhuoltajat ry/ Yhden vanhemman perheiden liitto ry	x			x						
Vankien omaiset ry	x	x	x						x	x

Ylemmeltä riviltä löytyy yhdistyksen valtakunnallisen internetsivun osoite ja toiselta riviltä mahdollisen paikallisen yhdistyksen internetsivu. Tätä osoitetta ja ctrl –painiketta yhtä aikaa painamalla, siirtyy ohjelma suoraan organisaation internet-sivuille. Useassa yhdistyksessä tarjotaan hyvin monipuolista apua sekä vertaisryhmiä. Yhdistysten ajankohtaiseen tarjontaan kannattaa tutustua kotisivujen kautta. Yhdistykset on listattu alle aakkosjärjestyksessä.

Al-Anon

<http://www.al-anon.fi/>

kohderyhmä: alkoholiongelmaisten omaiset
yhteystiedot: tiedot Al-Anon ja Alateen (10-20 vuotiaat) ryhmistä:
<http://www.al-anon.fi/ryhmat>

Al-Anon tarjoaa vertaistukea alkoholiongelmaisten omaisille. Vertaisryhmät kokoontuvat useilla paikkakunnilla. Lisäksi yhdistyksellä on omat ryhmät 10-20-vuotiaille nuorille, joiden läheisellä on alkoholiongelma. (Al-Anon 2015.)

Auralan nuoret ry

<http://www.mimmi.fi/>

kohderyhmä: 12-28-vuotiaat tytöt ja nuoret naiset
yhteystiedot: 045-1289 800

Yhdistys ylläpitää Turun Tyttöjen taloa®. Yhdistys järjestää erilaista maksutonta toimintaa 12-28-vuotiaille tytöille. Tyttöjen talossa® (Yliopistonkatu 26 b ja Varissuolla Kousankuja 4 c 68) kokoontuu muun muassa ryhmä nuorille äideille, joilla on alle 1-vuotias lapsi sekä maahanmuuttajanuorten ryhmä. Työntekijöiltä on varattavissa yksilökeskustelu aikoja. (Auralan nuoret ry 2015.)

Ehjä ry

<http://www.ehja.fi/index.php>
<http://www.ehja.fi/index2.php?pageid=13&aid=37&kieli=fi>

kohderyhmä: 14-26 -vuotiaat nuoret ja maahanmuuttajanuoret
yhteystiedot: 050-401 2934

Erytishuoltojärjestöjen liitto Ehjä ry keskittyy toiminnassaan 14-26 –vuotiaiden nuorten tukemiseen. Toiminnassa keskitytään sekä suomalaisten että maahanmuuttajanuorten erityistarpeisiin tuetun asumisen muodossa, lastensuojelun jälkihuoltoon sekä tukihenkilötoimintaan. (Ehjä ry 2014).

Ensi- ja turvakotien liitto

<http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/>

<http://tuentu.fi/>

kohderyhmä: perheväkivaltaa kohdanneet ja käyttäneet
yhteystiedot: Turun turvakoti 02-5134100/24h
Jussi-työntekijä 050 4081 806
Pinjaan ja Oivaan sosiaalitoimen läheteellä

Ensi- ja turvakotien liitto tarjoaa monipuolista apua perheväkivaltaa käyttäneille ja kohdanneille miehille, naisille ja lapsille. Turvakoti (Luolavuorentie 7 a, Turku) tarjoaa tilapäistä asumispaikkaa ja turvaa vanhemmalle ja lapsille perheväkivaltatapauksessa asuinkunnasta riippumatta. Avopalveluissa tarjotaan keskusteluapua, ryhmätoimintaa sekä pitkäaikaista tukea. Jussi-työ® on suunnattu väkivaltaa käyttäneille miehille, jotka haluavat ehkäistä tai lopettaa väkivaltaisen käytöksen. Myös perheille tarjotaan keskusteluapua. Valvottuja tapaamisia voidaan toteuttaa Tenavatuvassa. Vaativaa vauvaperhetyötä tehdään ensikoti Pinjassa ja avopalveluyksikkö Oivassa, joissa tavoitteena on tukea päihdeongelmaisten vanhempien vanhemmuutta. (Ensi- ja turvakotien liitto 2014.)

Lastensuojelun keskusliitto

<http://www.lskl.fi/>

<http://www.lastensuojelu.info/>

Lastensuojelun keskusliiton internetsivuilta löytyy informaatiota lastensuojelusta. Palvelusta löytyy informaatio useilla eri kielillä sekä myös kuunneltavissa olevassa muodossa. Palvelu on tarkoitettu käytettäväksi asiakkaiden kanssa, jotka tarvitsevat tietoa suomalaisesta

lastensuojelutoiminnasta omalla äidinkielellään. Linkki palveluun löytyy yläpuolelta. (Lastensuojelun keskusliitto 2015.)

Linkki

<http://www.linkkitoiminta.fi/>

kohderyhmä: 12-18 –vuotiaat nuoret ja vanhemmat
yhteystiedot: 044 735 5131/044-7355 130
Sepänkatu 3, Perhetalo Heideken

Linkki-toiminta on Varsinais-Suomen lastensuojelujärjestöt ry:n koordinoima toimintamalli, jossa on mukana useita eri organisaatioita. Linkki tarjoaa vanhemmille Murkkufoorumeita™ sekä Eväitä vanhemmuuteen iltoja, jotka ovat ammatillisesti ohjattuja teemoitettuja vertaisryhmiä. Nuorille on tarjolla keskustelutarja, jossa etsitään vahvuuksia ja tulevaisuuden suuntaa. Eroperheiden nuorille on tarjolla vertaisryhmiä. (Linkki 2015.)

Lounais-Suomen mielenterveysseura ry

<http://www.turunkriisikeskus.fi/content/fi/1/10005/Etusivu.html>

kohderyhmä: kriisitilanteita kohdanneille henkilöille Turun seudulla
yhteystiedot: yksilökriisityön ajanvaraus (02) 2333 442/040 822 3961 arkisin 9
16 (keskiviikkoisin 10-16)

Yhdistys tuottaa monipuolista ammatillista auttamistoimintaa maksutta Turun seudun asukkaille. Yhdistyksen ylläpitämä Turun Kriisikeskus tarjoaa nopeasti saatavilla olevaa keskusteluapua kriisitilanteissa, joita voi olla muun muassa kuolema, parisuhdeongelmat tai väkivalta. Keskustelutarjaan kuuluu yhteensä viisi käyntiä Kriisikeskuksessa. Lisäksi yhdistys järjestää Fenix toimintaa läheisensä menettäneelle, verkossa toimivaa ammatillista ja vertaisryhmätoimintaa Tukinet –sivustolla, vertaisryhmiä maahanmuuttajille ja erilaisia vertaisryhmiä Turussa. Tukihenkilötoimintaa varten tarvitaan asiakkuus oman kunnan sosiaalitoimessa. (Lounais-Suomen mielenterveysseura ry 2015.)

Länsi-Suomen Etävanhemmat ry

<http://www.lansi-suomenetavanhemmat.fi/index.php>

kohderyhmä: eroamassa oleville tai eronneille, jotka tarvitsevat neuvontaa elatus- ja tapaamisasioissa
yhteystiedot: toimisto@etavanhemmat.fi.

Yhdistys tarjoaa jäsenilleen maksutonta neuvontaa elatusapuun sekä tapaamisoikeuksiin liittyvissä asioissa. Yhdistys pyrkii turvaamaan molempien vanhempien ja lapsen oikeudet erotilanteissa. Yhdistyksellä on myös vertaistoimintaa sekä puhelinneuvontaa. (Länsi-Suomen Etävanhemmat ry.)

Mannerheimin lastensuojeluliitto ry

<http://www.mll.fi/>
<http://varsinaissuomenpiiri.mll.fi/>

kohderyhmä: lapsiperheet
yhteystiedot: Perhetalo Heideken, Sepänkatu 3, 02-2736 000 (vaihde)

Mannerheimin lastensuojeluliitto keskittyy toiminnassaan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen. Toiminta on hyvin laajaa sisältäen muun muassa perhekahviloita, vertaisryhmiä ja erilaisia kerhoja. Lisäksi yhdistys ylläpitää Vanhempainnettä, josta löytyy tietoa vanhemmuudesta, erilaisia vinkkejä yhdessäoloon sekä tietoa esimerkiksi kylämummi- ja vaari toiminnasta. Kaveritoiminta on suunnattu 6-16 –vuotaille nuorille, jotka tarvitsevat elämäänsä luotettavaa aikuista esimerkiksi, kun lapsi ei löydä itse kavereita, koulunkäynti tuottaa haasteita tai vapaa-ajalla ei ole tekemistä. Perhekummitoiminta on suunnattu odottaville tai neuvolaikäisten lasten vanhemmille ja Ystäväksi maahanmuuttajaäidille –toiminta maahanmuuttajaäideille. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015.)

Monika-Naiset liitto ry

<http://www.monikanaiset.fi/>

kohderyhmä: väkivaltaa kohdanneet maahanmuuttaja naiset ja lapset
yhteystiedot: valtakunnallinen 24 h päivystävä puhelin 09-692 2304

Monika-Naiset liitto ry on monikulttuurinen järjestö, joka tarjoaa erityispalveluita maahanmuuttajataustaisille naisille ja lapsille. Yhdistys toimii pääkaupunkiseudulla, mutta tarjoaa valtakunnallisen päivystävän puhelimen väkivaltaa kohdanneille tai väkivallan uhan alla eläville maahanmuuttajanaيسille ja –lapsille. (Monika-Naiset liitto ry 2015.)

Naisten Linja

<https://www.naistenlinja.fi/>

kohderyhmä: väkivaltaa kohdanneet naiset ja tytöt
yhteystiedot: tukipuhelin 0800 02400 (maksuton)

Naisten linja on valtakunnallinen tukipuhelin väkivaltaa kohdanneille naisille ja tytöille. Tukipuhelimessa vastaa vapaaehtoiset koulutetut naiset, joiden kanssa voi keskustella luottamuksellisesti ja anonyymisti tilanteestaan. Nettipalvelussa voi lähettää viestejä ja kysymyksiä väkivallasta. Naisten linjalla järjestetään myös verkkovertaisryhmiä. (Naisten Linja 2014.)

Nettiturvakoti

https://www.turvakoti.net/site/?lan=1&page_id=210

Nettiturvakoti tarjoaa virtuaalista tietoa sekä keskusteluapua sekä ammattilaisten että vertaisten kanssa. Väkivallan kokijan tai tekijän on mahdollista varata virtuaalinen chat aika alan ammattilaiselta, jonka kanssa voi keskustella väkivaltaan liittyvästä tematiikasta. Lapsia varten sivustolta löytyy virtuaaliturvakoti, jossa lapsi voi tutustua esimerkiksi poliisin ja sosiaalitoimiston toimintaan väkivaltatapauksissa. Nettiturvakodista löytyy myös ammattilaisille omat sivustonsa. (Nettiturvakoti 2014.)

NMKY ry

<http://www.ymca.fi/>
<http://www.tunmky.fi/>

kohderyhmä: lapset, nuoret, lapsiperheet ja maahanmuuttajat
yhteystiedot: kohtaamispaikka Toivo 050 501 1599
maahanmuuttajapalvelut 050-311 4129

Toiminta on kansainvälistä sekä perustuu ajatukseen, jonka mukaan ihmisen kehitys perustuu fyysisen, henkisen ja hengellisen kasvun tasapainoon. Yhdistys tarjoaa 17-28 vuotiaalle nuorille kohtaamispaikan Toivon (Sirkkalankatu 27), jossa voi maksutta osallistua erilaiseen toimintaan kuten kädentaito tai sählyryhmiin. Yhdistys tarjoaa neuvonta- ja keskusteluapua (Käsityöläiskatu 9) maahanmuuttajille, tarjolla on myös asioimisapua. Lisäksi NMKY tarjoaa tukiasumista nuorille sekä nuorille äideille Turussa, Salossa, Raisiossa ja Raumalla. Lisäksi yhdistyksellä on isä-lapsiryhmiä. (NMKY ry 2015.)

Omaiset mielenterveystyön tukena

<http://www.omtIs.net/>

kohderyhmä: mielenterveyskuntoutujien omaiset
yhteystiedot: toimisto **044- 7930 580/**
ohjaus- ja neuvontapuhelin 044-793 0582 arkisin

Omaiset mielenterveystyön tukena ry:n tavoitteena on tukea mielenterveyskuntoutujien omaisten hyvinvointia ja jaksamista. Yhdistyksessä toimii ammattilaisia, vertaisia sekä vapaaehtoistyöntekijöitä. Yhdistys tarjoaa maksutonta keskusteluapua 1-5 kertaa ammattilaisen kanssa. Yhdistyksessä toimii omaistenryhmiä, joissa tarjotaan tukea omaisten jaksamiseen sekä arjenhallintaan. Yhdistyksen kautta on mahdollista saada myös tukihenkilö. Yhdistys järjestää myös leirejä, kursseja, luentoja sekä virkistystoimintaa. (Omaiset mielenterveystyön tukena 2015.)

Operaatio Toivo ry

<http://www.operaatiotoivo.fi/>

kohderyhmä: nuoret, perheet
yhteystiedot: 040-5950 789 neuvonta ja tukipuhelin
Puutarhakatu 24 c 37

Yhdistys tarjoaa palveluja erilaisissa elämäntilanteissa oleville nuorille ja perheille. Nuorille, joiden läheinen käyttää päihteitä, on saatavilla neuvontaa ja konsultaatiota. Nuorten päihteidenkäyttäjien omaisille on saatavilla 1-3 kertaa kriisiapua. Turkulaisille yksinhuoltajille yhdistys tarjoaa maksuttomia Punainen lanka ® -vanhempainkouluja. Yhdistys järjestää myös vertaisryhmä toimintaa päihteitäkäyttävän nuoren isovanhemmille sekä nuoren läheisille. (Operaatio Toivo 2015.)

Pelastakaa Lapset

<http://www.pelastakaalapset.fi/>
<http://turku.pelastakaalapset.fi/>

kohderyhmä: lapsipeheet
yhteystiedot: 010 8435 236

Pelastakaa lapset on kansalaisjärjestö, joka edistää lapsen oikeuksien toteutumista. Yhdistyksen tilat sijaitsevat perhetalo Heidekenillä. Yhdistyksen kautta on mahdollista saada perheelle tukihenkilö, jota tavataan pari kertaa kuukaudessa. Tukihenkilötoiminta on perheille maksutonta. (Pelastakaa lapset 2015.)

Raide ry

<http://www.raide.info/>

kohderyhmä: Nuoret, joita mietityttää päihteisiin liittyvät asiat
yhteystiedot: Tukiraide ajanvaraus 0400-193 483
Tukiraide facebookissa keskiviikkoisin 19-21
Läntinen Pitkäkatu 17, a, Turku

Yhdistys järjestää erilaisia informointitilaisuuksia kouluilla sekä vanhempainilloissa. Lisäksi yhdistys tarjoaa nuorille matalan kynnyksen tukea.

Tukiraide on 12-18 –vuotiaille nuorille suunnattu tuki- ja neuvontapiste. Nuori voi keskustella esimerkiksi elämänhallintaan, ihmissuhteisiin tai riippuvuuksiin liittyvistä asioista työntekijän kanssa. (Raide 2015.)

Suomen punainen risti

<https://www.punainenristi.fi/>
<https://rednet.punainenristi.fi/turku>

kohderyhmä: maahanmuuttajat, koko elämänkaari
yhteystiedot: Varsinais-Suomen piiri 020-701 2400
Nuorten turvatalo 02-253 9667, Yliopistonkatu 24 A 21, Turku
Turun osaston toimisto 046-920 4141

Punainen risti on kansainvälinen avustusjärjestö, jolla on kansallinen järjestö lähes 200 maassa. Suomen punainen risti toimii aktiivisesti monella tasolla sekä valtakunnallisesti että paikallisesti. Valtakunnalliseen toimintaan kuuluu muun muassa onnettomuus- ja kriisitilanteissa avustaminen, maahanmuuttajien tukeminen, nuorten turvatalot sekä terveystieteet. Varsinais-Suomen piirin toimintaan kuuluu muiden toimintojen ohella muun muassa monipuolinen toiminta erilaisissa nuorisoryhmissä sekä nuorten turvatalotoiminta. Nuortenturvatalolla on mahdollisuus saada koko perheelle maksutonta keskusteluapua koskien ihmissuhteita, vanhemmuutta ja nuoren kasvuun liittyviä asioita. Q-vuoren nuorisotalolla on tarjolla toimintaa 7-19 –vuotiaille lapsille ja nuorille. (Suomen punainen risti 2015.)

Turun Seudun yksinhuoltajat ry/yhden vanhemman perheiden liitto ry

kohderyhmä: yhden vanhemmat perheet
yhteystiedot: 040-5415 294

Yhdistyksen tavoitteena on parantaa yhden vanhemman perheiden asemaa yhteiskunnassa. Yhdistys tarjoaa neuvontaa erotilanteissa liittyen elatustukeen, tapaamisoikeuksiin sekä lapsen asumiseen ja huoltoon. (Turun Seudun yksinhuoltajat ry 2015.)

Vankien omaiset ry

<http://www.vankienomaiset.fi/>

kohderyhmä: vankien ja rikosseuraamusasiakkaiden omaiset
yhteystiedot: tukipuhelin 050-3400 373

Yhdistys tarjoaa tukea vangin sekä muiden rikosseuraamusten piirissä olevien omaisille ja läheisille. Vankien omaiset toimivat usealla paikkakunnalla ja järjestävät erilaisia ryhmiä ja antavat vertaistukea vaikeassa tilanteessa oleville. Vaikka omalla paikkakunnalla toimintaa ei olisi, voi läheiset ohjata soittamaan tukipuhelimeen. Mahdollista on saada myös oma tukihenkilö. (Vankien omaiset ry 2014.)

Väestöliitto

<https://www.perheajka.fi/nettikurssit/>

Väestöliitolla on tarjolla internetissä ilmaisia oma-apukursseja. Kurssit käydään internetissä omaan tahtiin itsenäisesti. Saatavilla olevat kurssit koskevat erotilanteessa olevia miehiä, sateenkaariperheitä, monikulttuurillisia perheitä, adoptioperheitä, lapsia ja eroa, parisuhdetta, monikkovanhemmuutta, uusperhettä ja odotusaikaa. Kurssit löytyvät ylläolevasta internetosoitteesta. (Väestöliitto 2015.)

3.3 Auttavat puhelimet ja nettiapu

Alla olevaan kuvioon on listattu valtakunnallisia auttavia puhelimia sekä nettiapua tarjoavia osoitteita. Internetosoitetta ja yhtä aikaa ctrl –näppäintä ja vasenta hiiren painiketta klikkaamalla, ohjelma siirtyy suoraan internetselaimeen.

	ylläpitäjä	kohderyhmä	missä tilanteessa	puhelin/ internetosoite
Eroinfopäivystys	Yhden vanhemman perheiden liitto ry	yhden vanhemman perheet	erotilanteessa	020-7749 800
Kysy asiantuntijalta – palsta	Väestöliitto	eri ikäryhmät	alle 20-v, parisuhde, pienten lasten vanhemmat, murrosikäisten vanhemmat, aikuisväestön seksuaaliterveys	https://vastaamo.fi/admin/vaestoliitto/kysy-asiantuntijalta/
lasten- ja nuorten chat	MLL	lapset ja nuoret	missä vain mieltä askarruttavissa tilanteissa	http://www.mll.fi/nuortennetti/info/lasten_ja_nuorten_puhelin_ja_net/chat/
lasten- ja nuorten kirjepalvelu	MLL	lapset ja nuoret	missä vain mieltä askarruttavissa tilanteissa	http://www.lastejanuortennetti.net/
lasten- ja nuorten puhelin	MLL	lapset ja nuoret	missä vain mieltä askarruttavissa tilanteissa	116 111
Naisten linja netti	Naisten linja ry	naiset ja tytöt	väkivallan kohdatessa	https://www.naistenlinja.fi/palvelut/kysymysvastaus/
Naisten linja puhelin	Naisten linja ry	naiset ja tytöt	väkivallan kohdatessa	0800-02400
Nettivastaanotto	Väestöliitto	eri ikäryhmät	pienien lasten vanhemmat, parisuhde, miehet, nuoret, murrosikäisten vanhemmat	https://vastaamo.fi/admin/vaestoliitto/nettivastaanotto/
Operaatio Toivo ry, neuvontapuhelin	Operaatio Toivo ry	päihteitä käyttävän nuoren omaiset	nuoren päihdeongelmat	040-5950 789
Parisuhteen neuvontapuhelin	Väestöliitto	parisuhdeasioista kiinnostuneet	kun parisuhde mietityttää	0800 183 183
Seksuaaliterveys neuvonta	Väestöliitto	seksuaaliterveydestä kiinnostuneet	mieltä askarruttavat seksuaalisuuteen liittyvät asiat	040-1679 005
Tukinet	Suomen Mielenterveysseura	kaikki	kriisin kohdatessa, vaihtoehtoina chat, kahdenkeskiset keskustelut, keskusteluryhmät	https://www.tukinet.net/
Valtakunnallinen kriisipuhelin	Suomen Mielenterveysseura	kaikki	kriisin kohdatessa	010 195 202
Vanhempain netti	MLL	vanhemmat	vanhemmuuden haasteet	https://net.mll.fi/vanhempainnetti/
Vanhempain puhelin	MLL	vanhemmat	vanhemmuuden haasteet	0800 92277
Vankien omaiset	Vankien	vankien ja	omaisille tueksi	050- 3400 373

ry:n Tukipuhelin	omaiset ry	rikosseuraamus-asiakkaiden omaiset		
Vankienomaiset ry:n neuvonta-aika	Vankien omaiset ry sekä Krits	vankien ja rikosseuraamus-asiakkaiden omaiset	omaisille tueksi	perheterapeutti Tarja Sassi 050-4124 016 tai sosiaali-neuvoja Anastasia Lapintie 050-4124 301
Velkalinja	Takuu säätiö	talousongelmista huolestuneet	taloudellisen tilanteen ongelmiin	0800 98009
Yhden vanhemman perheiden liiton vertaistukipuhelin	Yhden vanhemman perheiden liitto ry	yhden vanhemman perheet	keskusteluapua	044-3588 599

4 MENETELMÄT

4.1 Menetelmien käyttö

Tehtävät on jaoteltu karkeasti aihealueittain. Tehtäviä voi käyttää asiakastyössä sellaisenaan tai niitä voi käyttää keskustelun tukena. Tehtävän nimen alta löytyy mahdollinen linkki menetelmän sähköiseen muotoon. Osa menetelmistä löytyy paperiversioina kansion lopusta. Jos menetelmän nimi on sininen ja alleviivattu, klikkaamalla sitä ja painamalla ctrl –painiketta yhtäaikaaisesti, kursori siirtyy menetelmän kohdalle.

4.2 Vanhemmuus

4.2.1 Epätäydellisten vanhempien lapset

<http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/e16bfed88c873cb22246f2f2ae9a9a64/1427696031/application/pdf/11803203/VIN%20Ep%C3%A4t%C3%A4ydellisten%20vanhempien%20lapset%20web.pdf>

Mannerheimin lastensuojeluliitto on tuottanut työkirjan, jonka avulla vanhempi voi käydä lävitse omaa lapsuuttaan sekä miettiä omaa vanhemmuuttaan. Työkirjan tavoitteena on havainnoida vanhemman omia lapsuuden kokemuksia ja löytää niistä ne positiiviset ja negatiiviset asiat, jotka vaikuttavat hänen omaan vanhemmuuteensa ja käyttämiinsä kasvatustapoihin. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015.)

4.2.2 Isyyden pelikentät

<http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/a8498924278e4be8654ce7b76f6e3a12/1427696867/application/pdf/11803206/VIN%20Isyyden%20pelikent%C3%A4t%20web.pdf>

Isyyden pelikentät on Mannerheimin lastensuojeluliiton tuottama työkirja, jonka tavoitteena on tutustua isyyteen ja miehisyyteen. Työkirja koostuu erilaisista osioista, joissa pohditaan muun muassa isän kokemuksia omasta isästään, omia rooleja isänä sekä tavoitteita isänä olossa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015.)

4.2.3 [Itsenäistyvän nuoren roolikartta](#)

<http://www.vslk.fi/index.php?id=21>

Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä (2015) on luonut vanhemmuuden roolikartan pohjalta Itsenäistyvän nuoren roolikartan, jonka avulla voidaan käydä lävitse nuoren rooleja.

4.2.4 [Parisuhteen roolikartta](#)

Parisuhteen roolikartta on kehitetty Vanhemmuuden roolikartan pohjalta Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän toimesta. Pohjana on ajatus siitä, että vanhemmuuden tukeminen ei riitä vaan perheen pohjalla oleva parisuhde on tärkein voimavara perheessä. (Varsinais-suomen lastensuojelukuntayhtymä 2015.)

4.2.5 Vanhemman työkirja

http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/27796037b066e365ce8fa2e2c63e3e8c/1427697287/application/pdf/11231118/JKK_VanhemmanTK.pdf

Mannerheimin lastensuojeluliiton julkaisema Vanhemman työkirja antaa tiiviin tietopaketin vanhemmuudesta sekä sisältää aihekohtaisia tehtäviä, joiden avulla voi pohtia omaa vanhemmuuttaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015.)

4.2.6 [Vanhemmuuden roolikartta](#)

<http://www.vslk.fi/index.php?id=19>

internet versio

<http://www.vslk.fi/index.php?id=25>

selkokieliiset versiot vanhemmuuden roolikartoista ruotsiksi, englanniksi, ranskaksi, somaliaksi sekä venäjäksi

<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyovalineet/vanhemmuuden-roolikartta-maahanmuuttajille>

Vanhemmuuden roolikartan on kehittänyt Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä. Roolikartta perustuu Jacob Levy Morenon rooliteoriaan, jonka mukaan ihmisellä on useita erilaisia rooleja, joita hän voi elämänsä aikana kehittää. Useampi rooli merkitsee joustavampaa vanhemmuutta. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 10-11.) Vanhemmuuden roolikartasta löytyy myös internetversio, jota voi täyttää asiakkaan kanssa yhdessä. Ohjelma antaa vastausten perusteella palautetta eri roolien kehitymisistä. (Varsinais-suomen lastensuojelukuntayhtymä 2015.)

4.2.7 [Vanhemmuuden talo](#)

Vilja ja Tarula ovat kehittäneet vanhemmuuden talo -menetelmän, jonka tavoitteena on havainnollistaa perheen toimintatapoja ja perheen arvoja. Talon rakennetta käydään kohta kohdalta lävitse, joko symbolisten kysymysten tai konkreettisten kysymysten kautta. Asiakkaan kanssa työskentelyyn kannattaa varata aikaa kerralla 1-2 tuntia. Työskentelyn voi myös jakaa useammalle kerralle. (Tapio ym. 2010, 146-153.)

4.3 Parisuhteen tukeminen ja siitä irrottautuminen

4.3.1 Lähisuhdeväkivallasta kysyminen

4.3.2 [Testi väkivallan kokijalle](#)

https://www.turvakoti.net/site/?lan=1&page_id=196

Testin avulla voidaan arvioida sitä, miten vakavaa väkivalta on ja samalla arvioida riskiä sen uusiutumiseen. Vaikka testi antaisi pienet pistemäärät, voi testin tekijä silti kokea todellista väkivaltaa tai sen uhkaa. Testin on kehittänyt Oulun Ensi- ja turvakoti ry seuraavasta lähteestä: Goodman M.S.& Fallon B.C.: Supplement to Pattern Changing for Abused Women, An Educational Program, Sage, 1995. (Nettiturvakoti 2014.)

4.3.3 [Testi väkivallan tekijälle](#)

https://www.turvakoti.net/site/?lan=1&page_id=197

Testillä voidaan arvioida väkivallan vakavuutta sekä riskiä sen kohteelle. Pienet pistemäärät eivät välttämättä tarkoita sitä, että väkivalta ei olisi vakavaa. Sen sijaan korkeat pistemäärät viittaavat siihen, että väkivalta on hyvin vakavaa ja vaikuttaa moneen osapuoleen. Testin on kehittänyt Oulun Ensi- ja turvakoti ry seuraavasta lähteestä: Goodman M.S.& Fallon B.C.: Supplement to Pattern Changing for Abused Women, An Educational Program, Sage, 1995. (Nettiturvakoti 2014.)

4.3.4 [Väkivallan puheeksiotto](#)

Sosiaali- ja terveysministeriö on yhdessä Etelä-Suomen lääninhallituksen kanssa luonut tiivistetyn ohjeistuksen väkivallan puheeksiotosta.

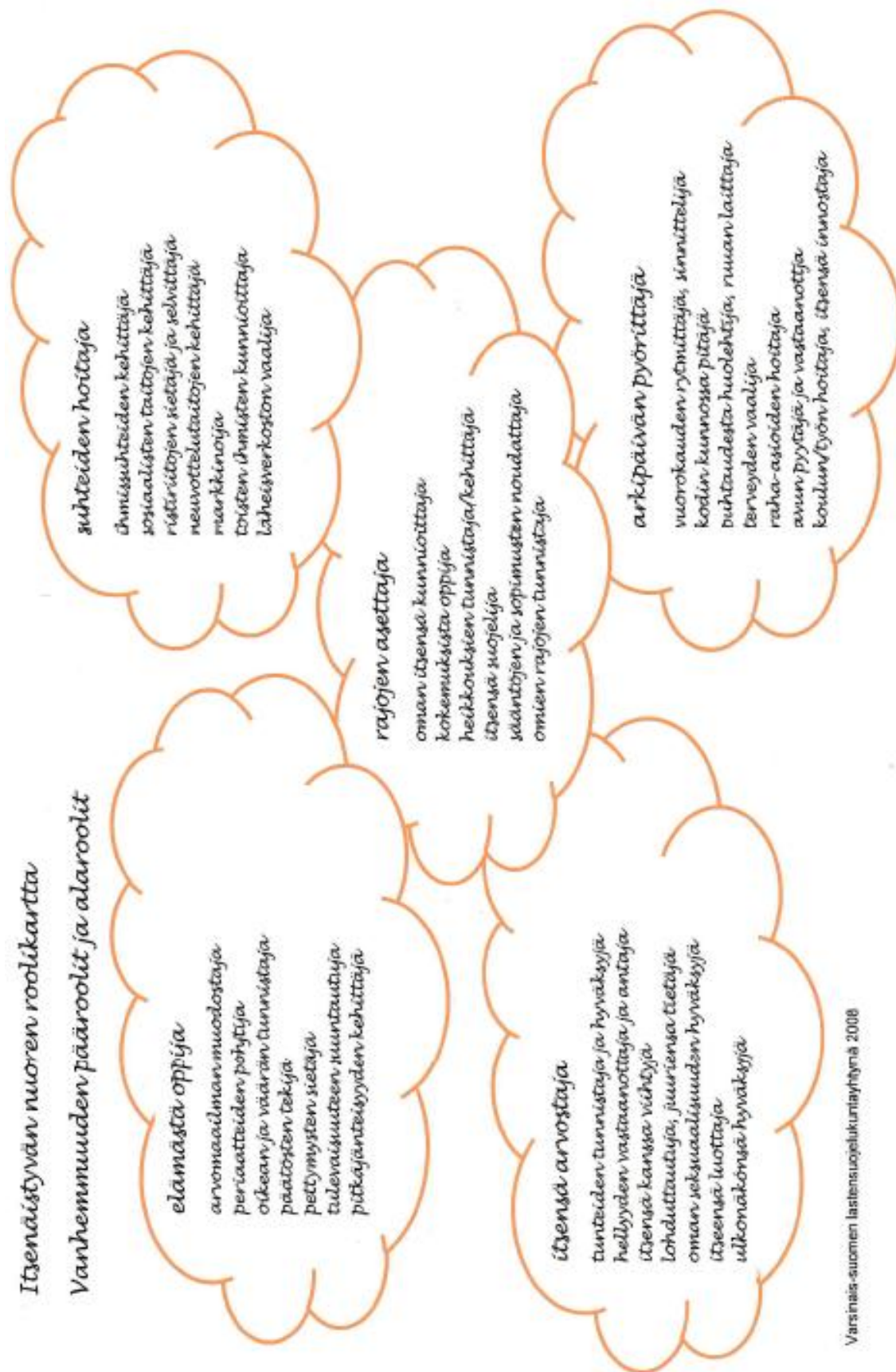
4.4 Internetistä löytyviä oppaita ammattilaisille ja omaisille

Alla olevaan kuvioon on koottu erilaisten toimijoiden ja yhdistysten oppaita, jotka ovat suunnattu ammattilaisten käyttöön. Ctrl –painiketta ja linkkiä hiiren vasemmalla painikkeella napautettaessa avautuu opas selaimen.

Oppaan nimi	julkaisija	internetosoite
Läheisen menetys – palveluopas auttajille	Lounais-Suomen Mielenterveysseura Turun Kriisikeskus	http://www.turunkriisikeskus.fi/files/upload_pdf/20205/L%C4HEISEN%20MENETYS%20-%20palveluopas%20auttajille%202015%20uusi.pdf
Onko joku tuntemasi nainen parisuhdeväkivallan kohteena? Opas perheenjäsenille, ystäville ja naapureille	Naisten linja	https://naistenlinja-dev.storage.googleapis.com/uploads/Opaskirja_suomi1.pdf
Päivä kerrallaan. Opas läheiselle ja rangaistukseen tuomitulle	Vankien omaiset ry	http://www.vankienomaiset.fi/files/238-Paiva_kerrallaan_.pdf
Ylisukupolvisuus, Tutkimus tietopankki ylisukupolvisista ilmiöistä	Socca Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus	http://www.socca.fi/praksis/tutkimustietopankki_ylisukupolvisista_ilmioista

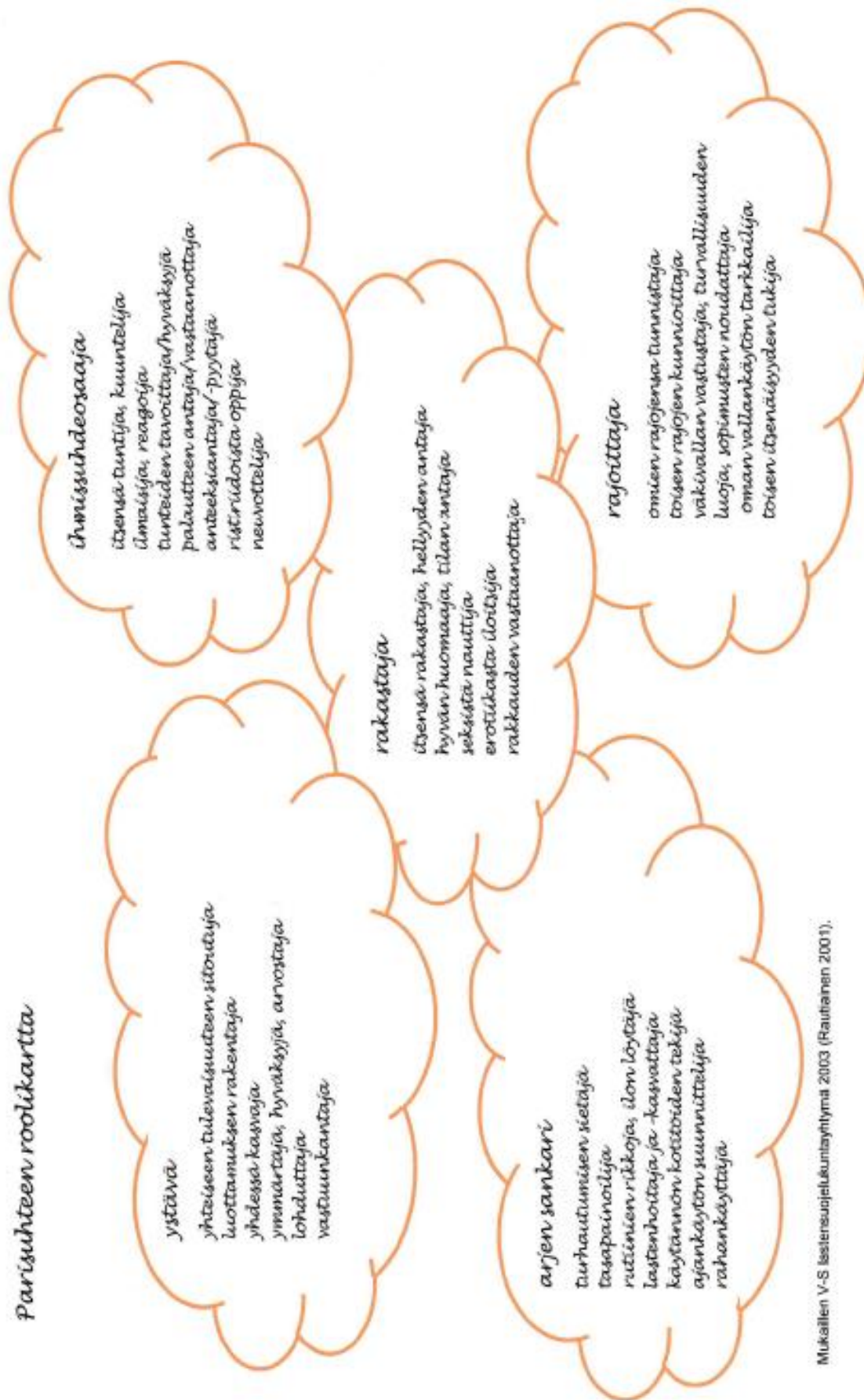
Itsenäistyvän nuoren roolikartta

Vanhemmuiden pääroolit ja alaroolit



Varsinais-suomen lastensuojelukuriantyönä 2008

Parisuhteen roolikartta



Muksillen V-S lastensuojelukuntayhtymä 2003 (Rautiainen 2001).

Vanhemmuuden roolikartta

Vanhemmuuden pääroolit ja alaroolit

ihmissuhdeosaaja

keskustelija, kuuntelija, kannustaja
 ristiriidoissa auttaja
 tunteiden hyväksyjä
 anteeksiantaja/ pyytäjä
 itsenäisyyden tukija
 tasapuolisuuden toteuttaja
 perheen ja lapsen ihmissuhteiden vaalija

rajojen asettaja

fyysisen koskemattomuuden takaaja
 turvallisuuden luojaksi
 sääntöjen ja sopimusten noudattaja
 ja valvoja
 eiv. sanoja
 vuorokausirytmistä huolehtija
 omien rajojensa asettaja

elämän opettaja

arkielämän taitojen opettaja
 oikean ja väärän opettaja
 mallin antaja
 arvojen välittäjä, tapojen opettaja
 perinteiden vaalija
 osanaisten taitojen opettaja
 kauneuden arvostaja

rakkauden antaja

itsensä rakastaja
 hellyyden antaja
 lohduttaja, myötäeläjä
 suojelija, hyväksyjä
 hyvän huomaaja

huoltaja

ruoan antaja, vaatettaja
 virikkeiden antaja
 levon turvaaja, rahan käyttäjä
 puhtaudesta huolehtija
 ympäristöstä huolehtija
 sairaudenhoitaja, ulkoiluttaja

Keskusteluvihjeitä vanhemmuuden roolien käsittelyyn

Rakkauden antaja

- Miten huolehdit omista voimavaroistasi ja miten huomaat muutokset niissä?
- Miten osoitatte lapsenne kanssa hellyyttä toisillenne? Onko helppoa vai vaikeaa antaa ja vastaanottaa hellyyttä ja läheisyyttä?
- Oletko kertonut lapsellesi, että arvostat häntä?
- Miltä olet varjellut lastasi ja miten olet opettanut lastasi puolustamaan itseään?

Rajojen asettaja

- Minkälaisia sääntöjä perheessänne on ja miten niitä valvotaan?
- Miten reagoit lapsen toimiessa väärin?
- Miten jaksamisesi vaikuttaa johdonmukaisuuteesi, kun kiellät lastasi?
- Onko perheellänne säännölliset rytmit joita noudatetaan?
- Miten pystyt hallitsemaan omaa käyttäytymistäsi, kun suutut?

Ihmissuhdeosaaja

- Miten tunnistat lapsesi erilaisia tunnetiloja ja miten reagoit niihin?
- Jaksatko keskustella lapsesi kanssa ja kuunnella hänelle tärkeitä asioita?
- Onko sinulla tunteita, ettet olet tasapuolinen lapsiasi kohtaan, miten suhtaudut tunteeseen?
- Miten ristiriitatilanteita hoidetaan perheessänne? Pystytkö antamaan ja pyytämään anteeksi?

Elämän opettaja

- Minkälaisia arvoja ja käyttäytymissääntöjä olet lapsillesi opettanut?
- Mikä on mielestäsi väärin ja mikä oikein? Miten olet näitä asioita opettanut lapsellesi?
- Minkälaisia rooleja (esim. nainen, mies, äiti, isä) haluat lapsellesi opettaa?
- Minkälaisia arjentaiteita haluat lapsellesi opettaa?

Huoltaja

- Onko lapsellasi harrastuksia ja kannustatko häntä harrastusten pariin?
- Kuka perheessänne hoitaa siivoamisen ja osallistuuko lapsesi siihen?
- Kuka huolehtii perheen talousasioista ja miten lasta opastetaan siihen?
- Miten lapsesi nukkuu yönsä?
- Miten ruokailut hoidetaan perheessänne?
- Ulkoileeko lapsesi säännöllisesti?

(Rautiainen 2001, 110-112.)

Vanhemmuuden talo



Talon perustus/kivijalka=arvot

"Taloon vaaditaan kunnan perustus, jotta talo pysyy pystyssä eikä vajoa kulmistaan."

Talon perustus kuvastaa niitä arvoja, joita perheessä vallitsee kuten rakkaus, välittäminen ja luottamus. Tarvittaessa voi keskusteluun nostaa ja kuvaan piirtää säröiksi asioita, jotka murentavat perustaa

- Mitä kivijalat ovat, jotka pitävät talon pystyssä?
- Minkä varaan kaikki vanhemmuudessa rakentuu?
- Miten rakkaus ja luottamus ilmentyvät perheessä?

Seinät=vuorovaikutus perheessä

"Seinät suojaavat tuulelta ja tuiskulta. Eristyksen tarkoitus on pitää kylmä ulkona ja lämmin sisällä. Eristyksen puuttuessa energiatehokkuus kärsii."

Seinät ja eristys kuvastavat perheen sisäistä vuorovaikutusta. Keskusteluun voi ottaa mukaan asioita, jotka heikentävät vuorovaikutusta ja merkitä ne lämpövuotoina kuvaan.

- Mistä seinät koostuvat?
- Mitä eristeitä seinissä on?
- Miten perheen sisäistä vuorovaikutusta voisi parantaa ja mitkä sitä heikentävät?

Katto=perhettä kannattelevat tukirakenteet ja verkostot

"Katto suojaa taloa sateelta, tuulelta ja paahteelta. Kattotuolit ovat katon tukirakenteita ja kannattelevat kattoa."

Katto kuvastaa perheen tukirakenteita, läheisiä ja ystäviä. Voimavaroiksi voi lukea myös oman ajan, itsestä huolehtimisen ja avun vastaanottamisen. Voimavaroja vieviä asioita voi merkitä sadepisaroiksi katon päälle.

- Mistä asioista talon katto koostuu?
- Mitkä toimivat kattotuoleina ja kannattelevat kattoa?
- Millainen verkosto perheellä on?
- Voiko apua pyytää luontevasti?
- Mikä auttaa isänä/äitinä jaksamisessa?

Ikkunat=yksityisyys ja julkisuus

"Ikkunat antavat valoa mutta likaisina valo ei pääse sisälle. Niistä näkee ulos ja tarvittaessa sisään."

Ikkunat kuvastavat perheen avoimuutta suhteessa ympäristöön. Jos salaisuudet rasittavat perhettä, voidaan miettiä, milloin salaisuudet käyvät liian raskaiksi kantaa.

- Mitä tapahtuu, jos ikkunat puuttuvat?
- Näkeekö taloon sisälle vai peittävätkö verhot ikkunat?
- Mitä perheelle merkitsee yksityisyys?
- Onko perheessä salaisuuksia?
- Käykö perheessä vieraita?

Ovi=yksilövapaus ja rajat

"Oviaukon on oltava tarpeeksi iso, jotta siitä päästään kulkemaan ulos ja sisään."

Ovi kuvastaa perheen rajoja, kuka päättää niistä ja miten ne asetetaan. Ovesta täytyy päästä välillä kulkemaan ulos tuulettumaan.

- Milloin ovi on auki ja milloin kiinni?
- Kenelle oven avaimet on annettu?
- Onko kaikilla perheessä vapaus tehdä asioita ilman perhettä?
- Onko rajojen asettaminen helppoa vai vaikeaa?
- Mitä jos rajoja ei ole?

Savupiippu=tunteiden käsittely

"Savupiippu päästää savut ulos kodista."

Savupiippu kuvastaa riitelemiskulttuuria. Sen avulla voidaan keskustella siitä miten perheessä näytetään tunteita ja miten savua päästetään ulos.

- Pääsevätkö savut purkautumaan talosta?
- Mitä tapahtuu, jos savu ei pääse ulos talosta?
- Miten tunteita ilmaistaan perheessä?
- Miten perheessä riidellään?
- Miten riidat sovitaan ja opitaanko niistä jotain?

Huoneet=koko perheen yhteinen aika ja tila huomioiden parisuhde ja perheenjäsenet

"Talon sisällä on huoneita, jotka ovat erikokoisia ja tarkoitettu eri käyttöön. Huoneista voi kulkea toisiin huoneisiin ja viettää niissä eripituisia aikoja."

Vanhempien huone; parisuhteen oma tila ja paikka.

Yhteiset huoneet; yhteiset säännöt, yhteinen aika ja tekeminen.

Lastenhuoneet; onko kaikilla oma huone ja tulevatko kaikki huomioiduksi? Lastenhuoneet kuvastavat jokaisen lapsen tarvetta tulla huomioiduksi yksilönä.

- Millaisia huoneita vanhempien talossa voisi olla?
- Missä vietät aikaasi eniten?
- Jääkö vanhemmille aikaa hoitaa parisuhdettaan?
- Miten vietätte aikaa perheenä?

Huonekalut ja sisustus=tavat, perinteet ja valtasuhteet

"Asunnossa ei olisi mitään ilman huonekaluja. Niillä voidaan lisätä myös kodin viihtyvyyttä."

Huonekaluilla voidaan kuvata perheen tapoja, sääntöjä ja valtasuhteita. Lisäksi huonekalut voivat kuvastaa tunneilmapiiriä.

- Kuka määrää kaapin paikan?
- Kenen huonekaluilla koti on sisustettu?
- Mistä huonekaluista pidetään ja mistä ei?
- Mitkä luovat viihtyvyyttä?
- Minkälaisia perinteitä perheessä on?

(Tapio ym. 2010, 146-153.)



- 1 Kerro asiakkaalle/potilaalle, että lähsuhdeväkivallasta kysytään osana huolellista esitietoja ja hyvää asiakastyötä/hoittoa.
- 2 Kysy lähsuhdeväkivallasta SUORAAN käyttämällä lähsuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituskysymysten lomaketyökälua. Varmista, että olet tilanteessa asiakkaan/potilaan kanssa AINA kahden. Kuvaille tarvittaessa tarkemmin, mitä fyysinen, henkinen ja seksuaalinen väkivalta ja kaltoinkohtelu ovat.
- 3 Huomioi, että saatat olla ensimmäinen viraomainen, jolle asiakas/potilas kertoo lähsuhdeväkivallan kokemuksistaan. Kuuntele häntä myötätuntoisesti. Huomio myös, että asiakkaan/potilaan hankala tai haasteellinen käyttäytyminen väkivallasta kysyttäessä saattaa johtua häpeästä, pelosta, shokkireaktiosta tai traumatisoitumisesta, tai aikaisemmista huonoista kokemuksista asiasta puhuttaessa.
- 4 Kun etenet suodatinkysymyksistä kokemusten tarkempaan kartoitukseen, tärkein tehtäväsi on luottamuksellisen ja turvallisen ilmapiirin rakentaminen. Jotta uhri voi tuntea tulevaisuutta kuulluksi ja ymmärretyksi, häntä ei tule syyllistää eikä epäillä hänen kokemustensa todenmukaisuutta.
- 5 Kerro asiakkaalle/potilaalle lähsuhdeväkivallan yleisyydestä, terveysvaikutuksista, muista elämää hankaloittavista vaikutuksista ja väkivaltaan liittyvästä turvallisuusriskistä. Kerro myös, että lähsuhdeväkivalta on rikos, kannusta rikosilmoittamiseen tekemiseen tai pyydä asiakkaan/potilaan suostumus sen tekemiseen. Ota vahvasti kielteinen kanta väkivaltaan, mutta älä tuomitse tekijää, sillä hän saattaa olla uhrille yhä kaikkein rakkain.
- 6 Anna asiakkaalle/potilaalle kannustavaa palautetta väkivallasta kertomisesta ja rohkaise häntä ottamaan vastaan apua. Mikäli avun vastaan ottaminen on asiakkaalle/potilaalle vaikeaa juuri nyt, madalla kynnyksellä hakea apua uudestaan ja anna hänelle mukaan eri auttajatahojen yhteystietoja ja lisätietoa lähsuhdeväkivallasta. Mikäli asiakas/potilas on halukas, sovi hänen kanssaan uusi tapaaminen tai pyri ohjaamaan hänet tarvitsemansa avun piiriin.
- 7 Mikäli asiakas/potilas kertoo tällä hetkellä kotona tapahtuvasta väkivallasta, ja hänellä on siellä alaikäisiä lapsia, kerro hänelle avoimesti myös lastensuojeluilmoituksen tekemisen viranomaisvelvollisuudesta. Jos asiakas/potilas on raskaana, huomioi ennakkollinen lastensuojeluilmoitus. Rohkaise asiakasta/potilasta ymmärtämään, että lastensuojeluilmoitus on mahdollisuus saada tukea ja apua, ei uhka eikä pelote.
- 8 Huolehdi AINA akuutissa väkivaltilanteessa asiakkaan/potilaan turvallisuudesta! Selvitä, onko hänen turvallista palata kotiin, ja järjestä asiakkaalle/potilaalle tarvittaessa turvakotipaikka ja laadi turvasuunnitelma. Huolehdi myös muiden perheenjäsenten, erityisesti alaikäisten lasten akuutista turvallisuudesta ja avun tarpeesta.
- 9 Kirjaa asiakkaan/potilaan käynti huolellisesti, sillä hän voi tarvita aineistoa myöhemmin esimerkiksi rikosprosessia tai lapsen aseman turvaamista varten. Mikäli asiakas/potilas kertoo väkivallan aiheuttamista vammoista, huolehdi, että hän käy lääkärin vastaanotolla ja että vammat dokumentoidaan siellä huolellisesti. Huolehdi, että raskaana oleva asiakas/potilas käy tarvittaessa aittyspoliklinikalla.
- 10 Tiedosta, että lähsuhdeväkivalta vaikuttaa monin tavoin uhrin hyvinvointiin ja elämänhallintaan. Läheisen ihmisen käyttämä väkivalta rikkoo perustavalla tavalla ihmisen omanarvon- ja turvallisuuden tunnetta. Muista, että Sinun kohtaamisesi voi toimia tärkeänä kiinnepisteenä uhrin elämässä, omanarvontunnon synnyttämisessä ja avun vastaan ottamisessa.

Testi väkivallan kokijalle

1. Pitääkö hän sinua silmällä ja haluaako hän aina tietää, missä olet milloinkin ollut?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

2. Onko hän mustasukkainen ja syyttääkö hän sinua irtosuhteista muiden miesten tai naisten kanssa?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

3. Väittääkö hän sinun olevan tyhmä, laiska, ruma, surkea kokki, epäonnistunut aviopuoliso, parikumppani tai isä/äiti, surkea sängyssä tms.

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

4. Kutsuuko hän sinua halventavilla nimillä?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

5. Sanooko hän, ettei kukaan muu voisi rakastaa sinua?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

6. Tekeekö hän sinut naurunalaiseksi / pilkkaako hän sinua muiden ihmisten silmien edessä?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

7. Yrittääkö hän estää sinua tapaamasta ystäviäsi tai sukulaisiasi?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

8. Pitääkö hän hallussaan kaikkia perheen rahoja niin, että sinun täytyy pitää tiliä jokaisesta pennistä ja/tai kerjätä häneltä lisää rahaa?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

9. Kieltääkö tai vaatiiko hän sinua käymään töissä? Jos haluat käydä töissä, tekeekö hän siitä sinulle mahdollisimman vaikeaa?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

10. Väittääkö hän, että kukaan ei ikinä halua palkata sinua töihin?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

11. Yrittääkö hän estää sinulta auton ajamisen piilottamalla avaimet tai ottamalla osia auton moottorista?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

12. Onko hänellä huomattavia mielialanvaihdoksia?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

13. Tuleeko hän vihaiseksi juotuaan alkoholia?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

14. Yrittääkö hän pakottaa sinut seksiin vaikka et haluaisi sitä?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

15. Pakottaako tai painostaako hän sinua tekemään sängyssä sellaisia asioita, joita sinä et halua tehdä ja jotka ovat sinun mielestäsi luonnottomia?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

16. Onko hän koskaan rikkonut kotiasi tai omaisuuttasi tai onko hän kaatanut ja levittänyt roskat kodissasi?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

17. Onko hän koskaan vahingoittanut tai tappanut lemmikkiä tarkoituksena pelottaa tai rangaista sinua?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

18. Onko hän koskaan lukinnut sinua huoneeseen tai talon ulkopuolelle?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

19. Rankaiseeko hän sinua koskaan, paikaako hän sinut seinää vasten tai pitääkö hän sinua otteessaan niin että et voi liikkua tai lähteä huoneesta?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

20. Pakottaako hän koskaan sinua pysymään hereillä?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

21. Onko hän koskaan läpsinyt, potkinut, purrut, kuristanut, repinyt tukasta tai polttanut sinua?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

22. Onko hän koskaan vahingoittanut sinua millään esineellä tai aseella (tuliase, veitsi, tupakka, köysi, vyö tms)?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

23. Onko hän koskaan uhannut sinua jollain esineellä tai aseella?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

24. Vaarantaako hän sinut tai lapset holtittomalla ajamisella?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

25. Laiminlyökö hän sinua tai lapsia, kun olette sairaana tai tarvitsette lääkärin apua?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

26. Onko hän koskaan uhannut tappaa sinut, lapsesi tai joitain muita perheenjäseniä tai ystäviä tai itsensä?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

27. Onko hän koskaan ollut väkivaltainen lapsia kohtaan?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

28. Onko hän koskaan lähestynyt lapsia seksuaalisesti tai käyttäytynyt heitä kohtaan epäsopivalla, viettelevällä tavalla?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

29. Onko hän koskaan ollut väkivaltainen muita kuin perheenjäseniä kohtaan?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

30. Oletko koskaan soittanut tai halunnut soittaa poliisin paikalle koska olet pelännyt häntä?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

31. Onko häntä koskaan pidätetty väkivaltaisen käytöksen takia?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

32. Kun hän arvaa, että et enää kestä väkivaltaista käytöstä ja aiot jättää hänet, yrittääkö hän manipuloida sinut jäämään saamalla sinut tuntemaan syyllisyyttä, uhkaamalla itsemurhalla tms?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

Tulokset

0-14	ei huolestuttavaa väkivaltaa
15-36	jonkin verran huolestuttavaa väkivaltaa
37-93	huomattavasti huolestuttavaa väkivaltaa
94 tai enemmän	ERITTÄIN PALJON HUOLESTUTTAVAA VÄKIVALTAA

HUOM! TESTIN PISTEMÄÄRÄT OVAT VIITTEELLISET EIKÄ EHDOTON PÄÄTELMÄ VÄKIVALLAN RISKISTÄ. Vaikka testin pistemäärä ei olisikaan korkea, luota omaan kokemukseesi ja huoleesi. Jos olet huolestunut kokemastasi väkivallastasi, hae apua, jotta saisit apua ongelman ratkaisemiseksi. Väkivaltaongelmaan on sitä helpompi löytää ratkaisu mitä aiemmin etsii apua ongelmaan.

Testi väkivallan tekijälle

1. Pidätkö häntä aina silmällä ja haluatko aina tietää, missä hän on milloinkin ollut?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

2. Oletko mustasukkainen ja syytätkö häntä irtosuhteista muiden miesten tai naisten kanssa?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

3. Väitänkö hänen olevan tyhmä, laiska, ruma, surkea kokki, epäonnistunut aviopuoliso, parikumppani tai äiti/isä, surkea sängyssä tms.

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

4. Kutsutko häntä halventavilla nimillä?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

5. Sanotko, ettei kukaan muu voisi rakastaa häntä?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

6. Teetkö hänet naurunalaiseksi / pilkkaatko häntä muiden ihmisten silmien edessä?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

7. Yritänkö estää häntä tapaamasta ystäviään tai sukulaisiaan?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

8. Pidänkö hallussasi kaikkia perheen rahoja niin, että hänen pitää tiliä jokaisesta pennistä ja/tai kerjätä sinulta lisää rahaa?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

9. Kiellänkö tai vaaditko häntä käymään töissä? Jos hän haluaa käydä töissä, teetkö siitä hänelle mahdollisimman vaikeaa?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

10. Väitänkö, että kukaan ei ikinä halua palkata häntä töihin?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

11. Yritänkö estää häneltä autolla ajamisen piilottamalla avaimet tai ottamalla osia auton moottorista?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

12. Onko sinulla huomattavia mielialanvaihdoksia?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

13. Tuletko vihaiseksi juotuasi alkoholia?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

14. Yritänkö pakottaa hänet seksiin vaikka hän ei haluaisi sitä?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

15. Pakotatko tai painostatko häntä tekemään sängyssä sellaisia asioita, joita hän ei halua tehdä ja jotka ovat hänen mielestään luonnottomia?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

16. Oletko koskaan rikkonut hänen kotiaan, asemaansa tai omaisuuttaan tai oletko kaatanut roskat hänen kotiinsa?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

17. Oletko koskaan vahingoittanut tai tappanut lemmikkiä tarkoituksena pelottaa tai rangaista häntä?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

18. Oletko koskaan lukinnut häntä huoneeseen tai talon ulkopuolelle?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

19. Rankaisetko häntä koskaan, paiskaat hänet seinää vasten tai pidät häntä otteessasi niin että hän ei voi liikkua tai lähteä huoneesta?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

20. Pakotatko koskaan häntä pysymään hereillä?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

21. Oletko koskaan läpsinyt, potkinut, purrut, kuristanut, repinyt tukasta tai polttanut häntä?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

22. Oletko koskaan vahingoittanut häntä millään esineellä tai aseella (pyssy, veitsi, tupakka, köysi, vyö tms)?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

23. Oletko koskaan uhannut häntä jollain esineellä tai aseella?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

24. Vaarannatko hänet tai lapsia holtittomalla ajamisella?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

25. Laiminlyötkö häntä tai lapsia, kun he ovat sairaana tai tarvitsevat lääkärin apua?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

26. Oletko koskaan uhannut tappaa itsesi, hänet, lapsesi tai joitain muita perheenjäseniä tai ystäviä?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

27. Oletko koskaan ollut väkivaltainen lapsia kohtaan?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

28. Oletko koskaan lähestynyt lapsia seksuaalisesti tai käyttäytynyt heitä kohtaan epäsovivalla, viettelevällä tavalla?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

29. Oletko koskaan ollut väkivaltainen muita kuin perheenjäseniä kohtaan?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

30. Onko hän koskaan soittanut poliisiin tai onko hän halunnut soittaa poliisiin koska hän on pelännyt sinua?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

31. Onko sinua koskaan pidätetty väkivaltaisen käytöksen takia?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

32. Kun arvaat, että hän ei enää kestä väkivaltaista käytöstäsi ja hän aikoo jättää sinut, yritätkö manipuloida häntä jäämään saamalla hänet tuntemaan syyllisyyttä, uhkaamalla itsemurhalla tms?

Usein Joskus Harvoin Ei ikinä

Tulokset

0-14	ei huolestuttavaa väkivaltaa
15-36	jonkin verran huolestuttavaa väkivaltaa
37-93	huomattavasti huolestuttavaa väkivaltaa

94 tai enemmän ERITTÄIN PALJON HUOLESTUTTAVAA VÄKIVALTA

Jotta voisit arvioida miten vakavaa käyttämäsi väkivalta on ollut, vertaa saamaasi tulosta yllä olevaan taulukkoon. Huomioi, että testin tulokset ovat viitteelliset. Kumppanisi voi kokea käyttämäsi väkivallan vakavaksi vaikka saamasi pistemäärä ei olisikaan korkea. Testistä saamasi korkea pistemäärä viittaa siihen, että tämän kyselyn perusteella käyttämäsi väkivalta on vakavaa ja tilanne vaatii muutosta. Väkivallalla on vakavia seurauksia kaikille sen osapuolille: sinulle itsellesi, väkivallan kohteelle ja lapsille. Jos olet huolestunut väkivallastasi, [hae itsellesi apua](#) väkivaltaongelmasi ratkaisemiseksi. Vaikka et olisi käyttänyt väkivaltaa, mutta pelkää käyttäväsi sitä, ota yhteyttä. Väkivaltaongelmaan on sitä helpompi löytää ratkaisu mitä aiemmin etsii apua ongelmaan.

Ota väkivalta puheeksi

OTA VÄKIVALTA PUHEEKSI
OTA VÄKIVALTA PUHEEKSI
OTA VÄKIVALTA PUHEEKSI

Työntekijänä omalla työpisteelläsi olet avainasemassa, kun on kyseessä lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäiseminen ja siihen puuttuminen: olet väkivallan katkaisuprosessin ensimmäinen linkki. Tämä muistilista on työväline, joka auttaa sinua lähestymään vaikeitakin tilanteita ja ottamaan väkivallan puheeksi asiakkaan kanssa. Asiakkaan kohtaaminen ei välttämättä aina mene listassa esitetystä järjestyksessä. Käytä sitä silloin siten, että keskustelu on luontevaa.

Ole aina avoin, rehellinen ja myötätuntoinen asiakasta kohtaan. Sinulla on lupa kertoa mikä on oikein ja mikä väärin. Huolehdi, että asiakas ymmärtää mitä puhut ja että ymmärrät mitä hän kertoo. Ota tulkki tarvittaessa mukaan. Älä koskaan tyydy asiakkaan mukana olevan sukulaisen tai tuttavän tulkkausapuun. Kohtaa asiakas niin, että hänen on mahdollista puhua sinulle ja työtoverillesi yksin.

Tilanteet ovat aina erilaisia. Voi olla, että asiakas ei ole halukas kertomaan väkivallasta epäilyksistäsi huolimatta. Tällöin tulee sopia uusi aika. Muista myös, että sinulla voi olla rikoksesta ilmoitusvelvollisuus (esim. lastensuojelulaki, asiakaslaki).

Dokumentoi asiakastilanne ja kerro asiakkaalle aina mitä kirjaat. Tämä on tärkeää, sillä esimerkiksi lasten huolto- ja tapaamiskiiroissa aineisto voi olla yksi tärkeimmistä asiakirjoista.

Ole tietoinen alueesi palveluista. Älä koskaan jätä asiakasta yksin, jos sopivaa palvelua ei löydy. Tapaa asiakas uudelleen.

Muistilistan tueksi voit löytää lisää tietoa: Parisuhdeväkivalta puheeksi – opas terveydenhuollon ammattihenkilöstölle äitiyshuollossa ja lasten terveyspalveluissa <http://www.hyvan.helsinki.fi/daphne/vakivalta.pdf> sekä internetsivuja www.nettiturvakoti.fi. Käytä sivujen tietoutta hyväksesi ennen ja jälkeen kun kohtaat mahdollisen väkivallan kokijan tai tekijän.

Kun keskusteleet mahdollisesti väkivallan kohteeksi joutuneen kanssa...

- Kysy väkivallasta suoraan.
- Kuuntele myötätuntoisesti ja avoimesti.
- Varmista, että mahdollinen väkivallan tekijä ei ole paikalla.
- Kerro miten monimuotoista väkivalta on.
- Ota väkivaltaan kantaa: kerro, että se on rikos ja että sinulla on tietynlaisista rikoksista ilmoitusvelvollisuus.
- Kerro, että väkivalta ja riita ovat eri asioita ja että väkivalta useimmiten jatkuu, ellei siihen puututa.
- Kartoita asiakkaan omia kokemuksia ja käsityksiä väkivallasta.
- Kerro, että asiakas saa apua ja saata hänet tarjolla oleviin palveluihin. Tarvittaessa sovi uusi tapaaminen.
- Arvioi väkivallan kokijan ja perheen välitön turvallisuuden tarve. Selvitä onko asiakkaan turvallista palata kotiin.
- Tee asiakkaan kanssa hänelle turvasuunnitelma.

Kun keskusteleet mahdollisesti väkivaltaisesti käyttäytyneen kanssa...

- Kysy väkivallasta suoraan (työparin käyttö on suositeltavaa).
- Kuuntele myötätuntoisesti ja avoimesti.
- Kerro miten monimuotoista väkivalta on.
- Ota väkivaltaan kantaa: kerro, että se on rikos ja että sinulla on tietynlaisista rikoksista ilmoitusvelvollisuus. Kerro, että väkivalta aiheuttaa seuraamuksia, jotka ovat väkivallan kokijalle, muille perheen jäsenille ja asiakkaalle itselleen tuhoisia.
- Kerro, että väkivalta ja riita ovat eri asioita ja että väkivalta useimmiten jatkuu, ellei siihen puututa.
- Ole kiinnostunut ja kartoita asiakkaan omia kokemuksia ja käsityksiä väkivallasta.
- Kerro, että asiakas saa apua ja saata hänet tarjolla oleviin palveluihin. Tarvittaessa sovi uusi tapaaminen.
- Arvioi perheenjäsenten turvallisuus ja avun tarve. Toimi arvion mukaisesti ja kysy asiakkaan ymmärrystä muiden perheenjäsenten tämänhetkisestä turvallisuudesta.



SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ



Etelä-Suomen lääninhallitus

LÄÄNSUOMEN I SOOBI FINLANDS LÄS

5 LÄHTEET

Painetut lähteet

Bourg, W., Broderick, R., Flagor, R., Kelly, D., Ervin, D. & Butler, J. 1999. A Child interviewer's guidebook. Thousand Oaks, California: SAGE Publications, Inc.

Ervast, S-A. & Tulensalo, H. 2006. Sosiaalityötä lapsen kanssa. Kokemuksia lapsikeskeisen tilannearvion kehittämistä. Helsinki: SOCCAn ja Heikki Waris –instituutin julkaisusarja 8/2006.

Helminen, M-L. & Iso-Heiniemi, M. 1999. Vanhemmuuden roolikartta. Käyttäjän opas. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Holland, S. 2004. Child and family assessment in social work practice. London: SAGE Publications Ltd.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. 2. uudistettu painos. Porvoo: Bookwell Oy.

Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. STAKES Raportteja 281. Helsinki: Stakes.

Ketola, J. (toim.) 2008. Menetyksistä mahdollisuuksiin. Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Jyväskylä: PS-kustannus.

Paaso, S. (toim.) 2010. Mitä lapselle kuuluu? –Opas lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen. Jyväskylä: Pesäpuu ry.

Rautiainen M. (toim.) 2001. Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovelle. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Rikosseuraamuslaitos 2013. Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyölinjaukset 2013. Viitattu 10.1.2015. http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/6G5krDHMF/Lapsi- ja_perhetyon_periaatteet .pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö 2012. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:1. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelman Kaste vuosille 2012–2015. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 3.4.2014. Luettavissa verkkojulkaisuna: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=DLFE-18303.pdf

Tapio, N., Seppänen, P., Hyppönen, T., Janhunen, T., Prusila, L., Salo, S., Toivanen, R. & Vilén, M. 2010. Parisuhde ja vanhemmuus. Teoksessa Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.) Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa/Kirjapaja, 101-167.

Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.) 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa/Kirjapaja.

Välivaara, C. 2008. Lapsilähtöisiä vuorovaikutuksen välineitä. Teoksessa Ketola, J. (toim.) Menetyksistä mahdollisuuksiin. Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Jyväskylä: PS-Kustannus, 77-98.

Sähköiset lähteet

- Al-Anon 2015. Al-Anon internetsivut. Viitattu 20.3.2015. <http://www.al-anon.fi>
- Auralan nuoret ry 2015. Auralan nuoret ry:n internetsivut. Viitattu 1.2.2015. <http://www.mimmi.fi/>
- Ehjä ry 2014. Ehjä ry:n internetsivut. Viitattu 15.1.2015. <http://www.ehja.fi/index.php>
- Ensi- ja turvakotien liitto 2014. Ensi- ja turvakotien liiton internetsivut. Viitattu 1.2.2014 <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/>
- Lastensuojelun keskusliitto 2015. Lastensuojelun keskusliiton internetsivut. Viitattu 15.3.2015. <http://www.lskl.fi/>
- Linkki 2015. Linkki internetsivut. Viitattu 15.2.2015. <http://www.linkkitoiminta.fi/>
- Lounais-Suomen Mielenterveysseura ry 2015. Lounais-Suomen Mielenterveysseura ry:n internetsivut. Viitattu 15.2.2015. <http://www.turunkriisikeskus.fi/content/fi/1/10005/Etusivu.html>
- Länsi-Suomen etävanhemmat 2015. Länsi-Suomen etävanhemmat ry:n internetsivut. Viitattu 20.2.2015. <http://www.lansi-suomenetavanhemmat.fi/index.php>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015. Mannerheimin lastensuojeluliiton internetsivut. Viitattu 1.2.2015. <http://www.mll.fi/>
- Monika-Naiset liitto 2015. Monika-Naiset liitto ry:n internetsivut. Viitattu 10.3.2015. <http://www.monikanaiset.fi/>
- Naisten Linja 2014. Naisten Linjan internetsivu. Viitattu 8.2.2014 <https://aucor-naistenlinja-dev.appspot.com/>
- [Nettiturvakoti 2014. Nettiturvakodin internetsivut. Viitattu 15.2.2015. https://www.turvakoti.net/site/?lan=1](https://www.turvakoti.net/site/?lan=1)
- [NMKY 2015. NMKY ry:n internetsivut. Viitattu 20.3.2015. http://www.ymca.fi/](http://www.ymca.fi/)
- [Omaiset mielenterveystyöntukena ry 2014. Omaiset mielenterveystyöntukena ry:n internetsivut. Viitattu 15.2.2015. http://www.omtks.net/](http://www.omtks.net/)
- [Operaatio Toivo 2015. Operaatio Toivon internetsivut. Viitattu 2.4.2015. http://www.operaatioivo.fi/](http://www.operaatioivo.fi/)
- [Pelastakaa lapset. Pelastakaa lapset yhdistyksen internetsivut. Viitattu 15.2.2015. http://www.pelastakaalapset.fi/](http://www.pelastakaalapset.fi/)
- [Raide 2015. Raide ry:n internetsivut. Viitattu 1.4.2015. http://www.raide.info/](http://www.raide.info/)
- [Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301. Viitattu 2.4.2015. https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L1P1](https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L1P1)
- [Sosiaali- ja terveysministeriö 2015. Sosiaali- ja terveysministeriön ohjeistus. Viitattu 2.4.2015. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=40879&name=DLFE-10512.pdf](http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=40879&name=DLFE-10512.pdf)
- [Suomen punainen risti 2015. Suomen punainen risti ry:n internetsivut. Viitattu 2.3.2015. https://www.punainenristi.fi/](https://www.punainenristi.fi/)
- [Turun kaupunki 2014. Turun kaupungin internet sivut. Viitattu 30.1.2014. http://www.turku.fi/Public/Default.aspx?](http://www.turku.fi/Public/Default.aspx?)
- [Turun seudun yksinhuoltajat ry 2015. Turun seudun yksinhuoltajat ry:n internetsivut. Viitattu 15.3.2015. http://www.turunseudunyksinhuoltajat.com/index2.php](http://www.turunseudunyksinhuoltajat.com/index2.php)

Vankien omaiset ry. 2015. Vankien omaiset ry:n internetsivut. Viitattu 2.3.2015. <http://www.vankienomaiset.fi/>

Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2015. Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän internetsivut. Viitattu 10.3.2015. <http://www.vslk.fi/index.php?id=20>